

DIGITÁLIS ÍRÁSTUDÁS LINUXON

2. kötet

A Sulix Professional használatának alapjai

1.0 verzió, 2010

Készítette: ULX Kft.

Közreadva a Creative Commons

(Nevezd meg!-Így add tovább! 2.5 Magyarország)

licenc alatt

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	5
Első lépések SuliX Professional rendszerünkkel.....	7
A számítógép elindítása és a bejelentkezés menete.....	7
Az egér használata.....	8
A felhasználói felület elemei.....	10
Ablakok kezelése.....	11
Az ablakok felépítése.....	13
Alapvető fájlkezelési műveletek.....	18
Fájl megnyitása, tulajdonságainak megtekintése és módosítása.....	23
A vágólap használata.....	28
Fájlok tömörítése, archívumok kezelése.....	31
Fájlok törlésének folyamata.....	35
Legutoljára megnyitott dokumentumok listája.....	38
Hangerő beállítása.....	39
Programok futtatása és leállítása.....	40
Kisalkalmazás hozzáadása a panelhez.....	42
Bluetooth eszköz hozzáadása.....	44
Csatlakozás vezetékes és vezeték nélküli hálózathoz.....	46
Mobil internet kapcsolat beállítása.....	48
Az első lépések a weben.....	52
Munkamenet szüneteltetése vagy befejezése?.....	53
Számítógépünk kikapcsolása.....	56
Gyakorló feladatok az „Első lépések SuliX Professional rendszerünkkel” című fejezethez.....	58
Rendszerünk testreszabása és beállítása	59
Asztalháttér megváltoztatása.....	59
Panel indítóikonjainak testreszabása.....	60
Az asztal ikonjai.....	62
Rendszerünk alapadatai és futó folyamatai.....	64
Rendszerünk beállításai.....	66
Asztalhatások beállítása.....	68
A monitor beállítási lehetőségei.....	69
Képernyővédő beállítása.....	70
Energiagazdálkodás beállításai.....	72
A beviteli eszközök beállítási lehetőségei.....	73
Automatikus programindítás bejelentkezéskor.....	78
Hálózat beállításai.....	79
Vezérlőközpont.....	80
Gyakorló feladatok a „Rendszerünk testreszabása és beállítása ” című fejezethez.....	82
A rendszer alapprogramjai és használatuk.....	83
A Déjà Dup használata.....	83
A dokumentummegjelenítő használata.....	88
A szövegszerkesztő használata.....	89
Az Eog képmegjelenítő használata.....	92
A lemezhasználat-elemző használata.....	94
A lemezkezelő használata.....	95
A rendszerfigyelő használata.....	97

Az archívumkezelő használata.....	97
Az időnyilvántartó használata.....	97
Gyakorló feladatok „A rendszer alapprogramjai és használatuk” című fejezethez.....	101
A web használata.....	102
Az internetkapcsolatunk.....	102
Barangolások a világhálón.....	102
Keresés a weben.....	102
Biztonságosnak ítélt kiszolgáló kulcsának felvétele.....	103
Gyakorló feladatok „A web használata” című fejezethez.....	107
Internetes kommunikáció.....	108
Az internetes kommunikáció áttekintése.....	108
E-mailek küldése és fogadása.....	108
A Thunderbird beállítása és használata.....	111
Azonnali üzenetküldés.....	113
Gyakorló feladatok az „Internetes kommunikáció” című fejezethez.....	116
Rendszerünk adminisztrációja.....	117
Az adminisztráció fogalma.....	117
Felhasználók adminisztrációja.....	117
Nyomtatók hozzáadása és kezelése.....	121
SuliX Professional előfizetés aktiválása.....	123
Csomagok automatikus frissítésének beállítása.....	124
Manuális csomagfrissítés.....	125
Új csomagok telepítése.....	128
Gyakorló feladatok a „Rendszerünk adminisztrációja” című fejezethez.....	133
Lemezek kezelése SuliX Professional alatt.....	134
A lemezeink állapota.....	134
Partíciók létrehozása, szerkesztése.....	134
A SuliX Professional telepítése.....	135
A telepítés befejezése.....	141
A SuliX Professional telepítése haladóknak.....	145
SuliX Professional aktiválása előfizetéssel rendelkező felhasználóknak.....	148
A rendszer-aktiválást segítő beépített alkalmazás.....	148
SuliX Professional rendszer bővítése Multimedia Edition változatra.....	150

Bevezetés

Üdvözljük a Kedves Olvasót a **Digitális írástudás Linuxon** című könyvsorozat szerzői nevében. Jelen könyv célja a számítógépes alapismeretek átadása és a számítógép használatának első lépései során segítséget nyújtani a felhasználónak, tehát végső soron hozzásegíteni a digitális írástudás megszerzéséhez. A kötetsorozat az alábbi 5 kötetből áll:

- 1) Elméleti alapok
- 2) A SuliX Professional használatának alapjai
- 3) Irodai alkalmazások használata SuliX Professional alatt
- 4) SuliX Professional az iskolában és a tanulásban
- 5) A multimédia és a szórakozás világa SuliX Professional rendszeren

A digitális írástudás egy olyan ismerethalmazt jelöl, melyet a 21. században élő ember egyre kevésbé nélkülözhet. A számítógép egyre nagyobb szerephez jut az emberek mindennapjaiban, ezért használatának ismerete nagyon fontos. A számítógép kezelése nem olyan bonyolult, mint amilyennek első látásra tűnhet, bár az első lépések kicsit nehéznek bizonyulhatnak, egyes elvek szokatlanok lehetnek, kellő kitartással azonban Ön is elsajátíthatja azokat a fogásokat, mellyel gyakorlott számítógép-felhasználóvá válhat.

A számítógép használatához nem szükségesek különleges képességek, elegendő pusztán megérteni a jelen könyvben leírt szövegeket.

A tanulás megkönnyítésére és a megértés elősegítésére minden fejezet végén találhatóak gyakorló feladatok, melyek átismételtetik a fejezet legfontosabb ismereteit és kulcsfogalmait.

A tankönyv végére Ön elsajátíthatja a számítógép működésének alapjait, megismeri a számítástechnika alapfogalmait és a számítógépek felépítését, de a legfontosabb, hogy megtanulja kezelni a SuliX Professional rendszert a mindennapi használatához szükséges szinten.

Jelen mű szerzői jogai az ULX Kft.-t illetik meg. A könyvsorozat a **Creative Commons 2.5¹ Nevezd meg! - Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc** alapján kerül közreadásra. Ennek értel-

1. A licenc szövegének megtekintéséhez látogassa meg a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/> webcímet vagy küldjön egy levelet a következő címre: Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.

mében a mű szabadon másolható, terjeszthető, bemutatható és előadható a licencben szabályozott módon.

A könyvben találhatóak olyan részek, melyek nem szükségesek feltétlenül a SuliX Professional használatához, pusztán csak a megértést segítik. Ezek általában a hétköznapi életből hoznak példákat. Az ilyen részeket a könyvben az alábbihoz hasonló szövegdobozok tartalmazzák:

Egy hétköznapi példa:

Az ilyen kinézetű szövegdobozok a hétköznapiakból hoznak példákat az adott fejezet vagy program használatának megértéséhez, elolvasásuk azonban nem kötelező, át is ugorhatóak.

A példáink szereplői Hekk Ervin, Debi János és Tar Géza, akik általános számítás-technikai ismerettel rendelkező felhasználók.

A téma iránt jobban érdeklődők elmerülhetnek a részletekben, ha elolvassák a nem alapvető információkat tartalmazó részeket is. Az ilyen információk az alábbi szövegdobozokban találhatóak:

Mi történik a színfalak mögött?

Az ilyen szövegdobozok olyan információkat tartalmaznak, melyek a téma iránt jobban érdeklődőknek kiindulási pontul szolgálnak, segítik az elmélyülést, de a téma megértéséhez illetve a SuliX Professional használatához nem elengedhetetlenül szükségesek.

Ha nem kívánunk a részletekbe menő információkat olvasni, esetleg nem kívánunk foglalkozni a technikai részletekkel, nyugodtan ugorjuk át az ilyen részeket. Aki azonban ezen háttér-információknak is birtokában van, az könnyebben, változatosabban, célszerűbben használhatja az ismereteit.

Első lépések SuliX Professional rendszerünkkel

Amikor számítógépünket használni szeretnénk, be kell kapcsolnunk. A továbbiakban azt tételezzük fel, hogy az Ön számítógépén már van egy működőképes, feltelepített és beállított SuliX Professional. Amennyiben számítógépét előre telepített SuliX Professional rendszerrel vásárolta, de még nem kapcsolta be, vagy elvégezte a telepítést, de még nem állította be, a végső beállítások megtételéhez lapozzon a 141. oldalra A telepítés befejezése című fejezethez, hogy megtudja, hogyan teheti meg a végső beállításokat, mielőtt használatra kész lenne a rendszere. Amennyiben egyáltalán nincs a számítógépén SuliX Professional operációs rendszer, úgy a telepítés lépéseihez lapozzon a 135. oldalra A SuliX Professional telepítése című fejezethez, ahol a telepítés mikéntjéről olvashat.

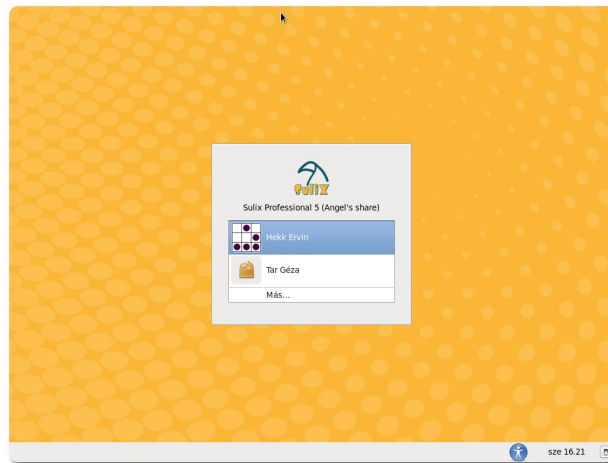
A számítógép elindítása és a bejelentkezés menete

A bekapcsolást követően az operációs rendszer betöltődése után a **bejelentkező-képernyő**höz jutunk, melyet az alábbi ábrák szemléltetnek.

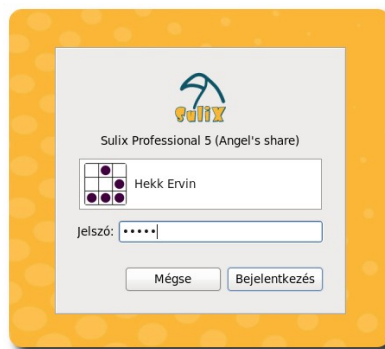

A rendszerindulás folyamatát jelző csík kis teljesítményű gépen

Itt a képernyő közepén megjelennek a felhasználók. Válasszuk ki a saját nevünket (vagy ha nem látjuk, írjuk be a felhasználónevünket a **Más...**-ra kattintás után), majd a megjelenő jelszó mezőbe írjuk be a jelszavunkat. Ezután ha mindent jól írtunk be, a rendszer beléptet minket. Amennyiben hibás jelszót írnánk be, a rendszer megtagadja a belépést és újra kéri a jelszavunkat. A biztonságos jelszóról a biztonsággal foglalkozó fejezetben olvashatunk (1. kötet), a legfontosabb azonban, hogy a jelszót ne írjuk fel sehová, ahol illetéktelen hozzáférhet, ugyanis a jelszó birtokában bárki azt teheti a fájljainkkal, amit mi is tehetnénk: törölheti a fontos dokumentumainkat vagy bizalmas információkat olvashat el.

A bejelentkező képernyő és a felhasználók listája

Jelszó beírása bejelentkezéskor

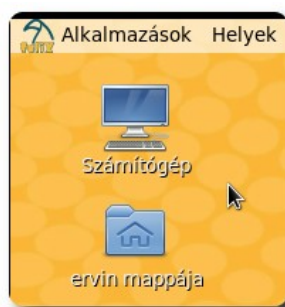
A felhasználók létrehozása az adott számítógépen azért is hasznos, mert nemcsak óvjuk ezáltal bizalmas információinkat mások elől, hanem saját tetszésünknek megfelelően alakíthatjuk a felhasználói felület kinézetét, az egyes programok viselkedését. Ezen kinézet és viselkedés felhasználónként különböző lehet. Ezen testreszabásokról a továbbiakban olvashatunk majd, ez a fejezet csak bevezetőként szolgál.

Az egér használata

A képernyőn található egy nyíl alakú mutató (a **kurzor**), ennek segítségével adhatunk ki sok parancsot a számítógépnek, illetve jelölhetünk ki részeket különböző dokumentumokban, a gombokra rákattinthatunk a **kurzorral**², kijelölhetünk elemeket, illetve az egér bal gombját nyomva

2. Az egér mutatóját is kurzornak hívják, csakúgy, mint a szövegben a vonalat, ami mutatja, hogy éppen hová írunk. A kettő fogalom nem összekeverendő.

tartva húzhatunk elemeket egyik helyről a másikra³, illetve kijelölhetünk területeket. A képernyőn lévő mutató az egérrel mozgatható. Ha az egeret felfelé mozgatjuk, a nyíl is felfelé mozog; ha jobbra mozgatjuk, akkor jobbra mozog a mutató. A ma általánosan elterjedt egerek általában két gombbal és egy görgővel rendelkeznek. Alapértelmezésben a bal gomb szolgál kijelölésre, gombokra kattintásra, futtatásra, míg a jobb gomb a **helyi menüt** (lásd később) hozza elő. A görgő a lapozásra szolgál hosszú dokumentumok vagy weblapok esetén, ezt tekerve a dokumentum felfelé vagy lefelé halad, a tekerés irányától függően.

Egérkurzor egy ikon mellett

Ha valamit meg szeretne nyitni az egér segítségével (például egy képet vagy egy dokumentumot), kétszer kell az ikonjára kattintania gyors egymásutánban, ezt nevezzük **dupla kattintásnak**. Ha csak kijelölni szeretne, elég egyszer kattintania az adott elemre. Amennyiben egy objektumhoz tartozó **helyi menüt** szeretné megnyitni, a jobb egérgombbal kattintson az adott objektumra. Az objektum helyi menüje általában az objektummal kapcsolatos leggyakoribb utasításokat és lekérdezéseket tartalmazza.

Példa a helyi menüre

3. Ezt a technikát hívják „húzd és dobd”-nak, angolul „drag and drop”-nak.

Ha dokumentumot vagy szöveges fájlt szerkeszt, az egér mutatójával ahová kattint, oda szúrhat be szöveget, tehát a szövegkurzort⁴ helyezheti bárhová az egér segítségével. Amikor szöveg fölé viszi a kurzort, annak alakja megváltozik, ezzel jelezve, hogy szövegkurzor beszúrására van módja az egérkattintással.

Hosszan nyúljon, mint e
Hurkaszái,
Életünk rokkáján
A fonál.
Szövegkurzor a szó közepén

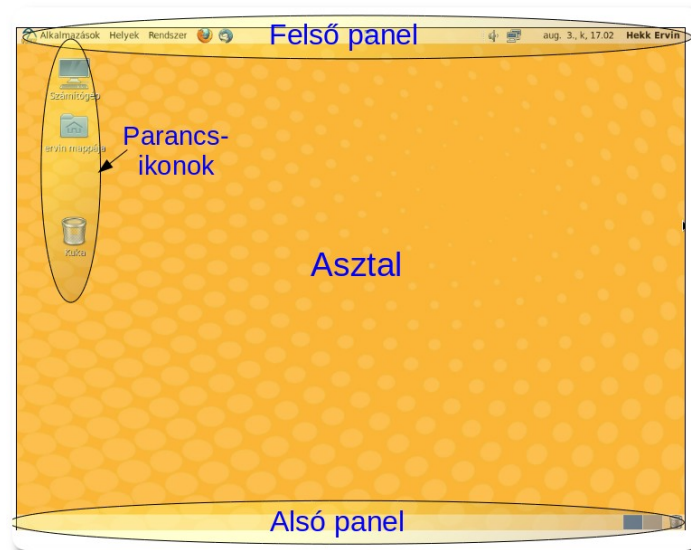
Az egérrel nem csak kattintani lehet, hanem húzni is objektumokat a **húzd és dobd** módszerrel. Például ha a fájlkezelő segítségével át szeretne helyezni egy elemet máshová, kattintson az adott elemre bal egérgombbal és tartsa lenyomva a gombot. Ezt követően az egérrel húzza a kívánt helyre az elemet, majd engedje fel a gombot. Ha mappába szeretné másolni, elég a mappa fölé húzni, amikor is megváltozik a mappa ikonja. Ekkor elengedheti az egér gombját, amivel elengedi az elemet is. Ezt úgy képzelhetjük el, mintha a gomb nyomva tartásával felemelnénk az elemet, a gomb felengedésekor pedig letennénk, így helyezve át azt máshová.

A felhasználói felület elemei

Bejelentkezés után a **grafikus felhasználói felület** fogad minket. Ennek legfontosabb részei a **panelek** és az **asztal**. A képernyőn megjelenő nyíl – melyet egérkurzornak nevezünk – segítségével irányíthatjuk a számítógépünket.

A grafikus felhasználói felület felépítését az alábbi ábra szemlélteti.

4. Ne tévessze meg, hogy gépelésnél a beszúrandó karakter helyét jelölő vonal neve kurzor, csakúgy, mint az egérmutatóé. Ahol nem lesz egyértelmű, hogy melyik kurzorról van szó, kiírjuk, hogy szövegkurzorról vagy egérkurzorról lesz-e szó.

A felhasználói felület részei

Az egér bal egérgombja szolgál az egyes objektumok kijelölésére, azzal kattintunk mindenféle vezérlőre (például gombokra, listákra, menükre, stb.)

Az egér bal gombjával a felső panel menüinek elemeire kattintva érhetjük el az egyes programokat, a fájlkezelőt és mindent, amire csak szükségünk lehet. Ha programokat akarunk indítani, az **Alkalmazások** menüben találjuk meg a programok indítóit kategóriánként csoportosítva; ha böngészni szeretnénk a fájlokat, a **Helyek** menüt érdemes megnyitnunk; az egyes beállítások megtétele és a számítógép kikapcsolása a **Rendszer** menü segítségével tehető meg.

A grafikus felhasználói felület alapértelmezetten két **panel**t tartalmaz. A felső panel szolgál a menük és a különböző gyorsindító gombok, valamint az óra elhelyezésére. Az alsó panelt tálcának hívjuk, itt találjuk meg a futó programjainkat. Lehetőségünk van több asztalt is használni, az asztalok között az alsó tálca jobb alsó sarkában elhelyezkedő asztalváltó alkalmazással válthatunk át.

Ablakok kezelése

Ha megnyitunk egy programot, az új program egy **ablakban** jelenik meg. Minden programnak külön ablak jön létre, illetve egy programhoz tartozhat több ablak is. Az ablak nem más, mint ahol a program megjeleníti a kimenetét és a felhasználó parancsait fogadja, ami lehet egérekattintás, egy billentyű leütése, stb. Az ablakokról Az ablakok felépítése című alfejezetben, a 13. oldalon olvashat.

A futó programok mind egy-egy kis gombként is vannak jelen az alsó panelen (a tálcán), ezekre kattintva hozhatjuk előtérbe az egyes futó alkalmazásainkat. Ha több program is fut, akkor a futó

alkalmazások közötti váltást megvalósíthatjuk a bal oldali **alt** és a **tabulátor**⁵ billentyűkkel is az alábbi módon: nyomjuk le az alt billentyűt és tartjuk lenyomva, majd a tabulátor gombot megnyomva és elengedve megjelenik az alkalmazásaink listája. A Tab gombot nyomogatva lépegethetünk a listán. Amikor a kívánt programon állunk, engedjük fel az alt gombot. Kevés nyitott alkalmazás esetén ez a módszer elég gyors, de sok nyitott programnál már érdemes a tálcán lévő gombokra kattintani.

Az alsó panelen a megnyitott programok ikonjai

Ablakok közti váltás az alt és a tabulátor segítségével

Ha már kezd túlságosan sok program nyitva lenni az asztalon, az új programokat nyissuk meg egy új asztalon, vagy a meglévőekből néhányat helyezzünk át. A fejlécre jobb egérgombbal kattintva vagy az alkalmazások bal felső sarkában található menüből válasszuk ki az **Áthelyezés ... munkaterületre** lehetőségek közül a számunkra szimpatikusot, ezáltal az alkalmazás ablakát egy másik virtuális asztalra helyeztük át. A többi asztal az alsó panel jobb oldalán elhelyezkedő asztalváltó gomb egyes asztalaira való kattintással érhető el, vagy a Ctrl+Alt+nyilak segítségével lépkedhetünk az egyes asztalok között.

Ha az alapértelmezett 2° asztal is kevés, az asztalváltóra jobb gombbal kattintva a helyi menüből válasszuk a **Beállítások** lehetőséget és a megjelenő ablakban állítsuk be, hány asztalt akarunk és milyen elrendezésben.

5. A tabulátor gombon vagy Tab felirat van, vagy pedig két egymással szembe mutató nyíl. Általában bal oldalt helyezkedik el a Shift és Caps Lock gombok fölött.

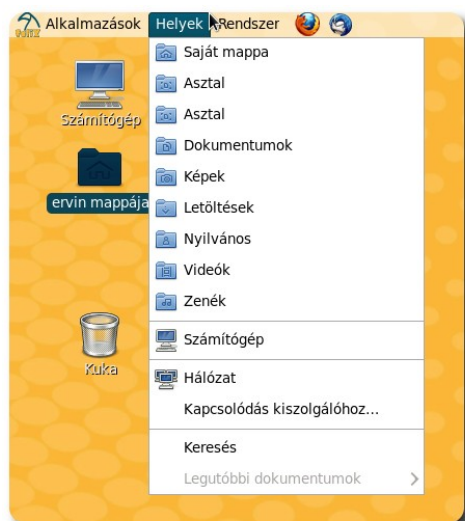
6. Ha bekapcsolta az asztalhatásokat, akkor 4 asztal várja alapértelmezetten. Az asztalok száma természetesen (hasonlóan a felhasználói felület nagyon sok egyéb tulajdonságához) megváltoztatható.

Asztalok számának megváltoztatása

Az ablakok felépítése

Kezdeképpen indítsuk el a fájlkezelőt, ezen tekintjük át az ablakok fő részeit és funkciójukat. A fájlkezelőt a fenti panelen a **Helyek** menü – **Saját mappa** feliratára kattintva nyithatjuk meg.

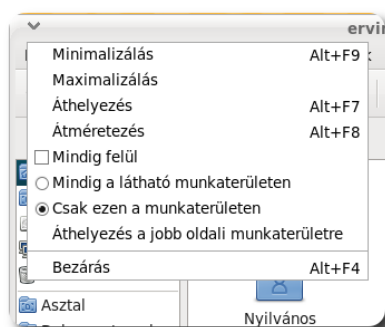

A fájlkezelő megnyitása menüből

Az ablakok legfelső sorát **fejlécnek** hívjuk, itt olvasható a program neve, illetve ha a programot úgy írták meg, egyéb plusz információk is (például böngésző esetén az aktuálisan megnyitott oldal neve és címe, fájlkezelő esetén a megnyitott mappa, stb.). A fejléc bal szélén található egy lenyíló

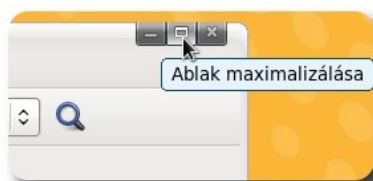
menü, mely az adott program ikonját ábrázolja, erre kattintva olyan lehetőségek közül választhatunk, mint hogy letehetjük a programot teljes egészében a tálcára, teljes képernyő méretűre állíthatjuk az ablakot, beállíthatjuk, hogy mindig maradjon a többi ablak felett és áthelyezhetjük más asztalra, valamint bezárhatjuk.

A tálcára helyezéskor a program ablaka eltűnik ugyan, de a program fut tovább, az esetleges változásaink érvényben maradnak, csak nem látjuk az ablak kimenetét. A program bezárásakor a programunk abbahagyja a futását, esetlegesen megkérdez minket, hogy a végrehajtott változásokat szeretnénk-e menteni.

Programok fejlécének menüje

A három legfontosabb parancsot elérjük a jobb felső sarokban található három gombbal. A jobb szélső **X bezárja** az ablakot, a középső négyzet **maximális méretűre nagyítja**, míg a baloldali vonal **leteszi a tálcára** az ablakot. Amennyiben maximális az ablak mérete, a középső gomb megnyomásával az ablak mérete visszaállítható az előző méretre. Ha egy gomb fölé húzzuk az egeret, de nem nyomjuk meg, egy kis felirat tájékoztat bennünket az adott gomb funkciójáról⁷.

Segítség szövegdozsa

A címsor alatt helyezkedik el a menü, mely csoportosított műveleteket és parancsokat tartalmaz. Kattintsunk rá bármelyik menüre, láthatjuk, hogy a menü parancsai egy **legördülő menün** helyez-

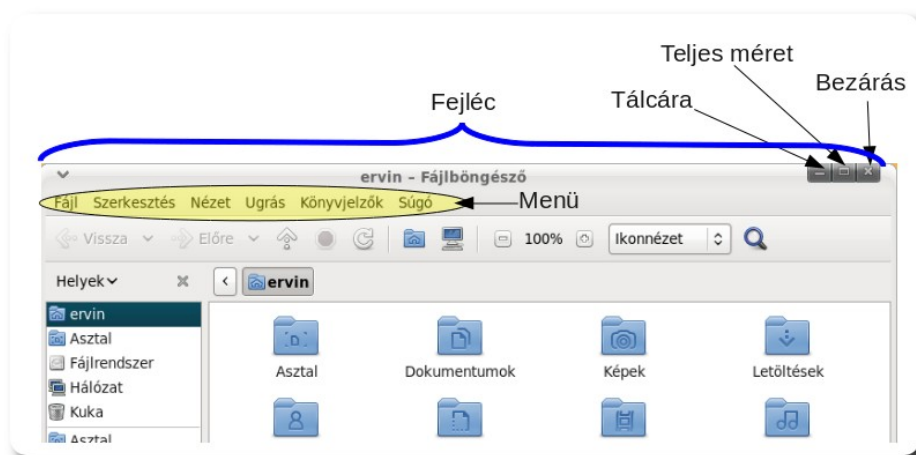
7. A legtöbb alkalmazás szintén ad tájékoztatást az egyes objektumok funkciójáról. Ha az egérkurzort az objektum fölé húzzuk és kattintás előtt várunk egy picit, a megjelenő szövegdobozban elolvashatjuk, mit csinálhatunk az adott objektumra kattintással.

kednek el. Ahogy a kurzort más menükre visszük, a legördülő menü is változik, mindig az aktuális menü tartalmát mutatja. Ha egy parancsot ki szeretnénk adni, csak rá kell kattintanunk a bal egérgombbal a menü tartalmára.

A fejlécnek van még egy olyan funkciója, hogy ennél fogva az ablakot **áthelyezhetjük** az asztalon máshová. Kattintsunk a bal egérgombbal a fejlécnek egy olyan részére, ahol nincsen gomb, az egérgomb lenyomva tartása mellett húzzuk az egér segítségével az ablakot, majd ha a kívánt pozícióban van, engedjük fel az egér gombját.

Az ablakok méretét állíthatjuk kézzel is, méghozzá az alábbi módon. Az ablak tetszőleges széléhez húzva az egeret a mutató alakja megváltozik, kattintsunk az egérrel, majd tartsuk lenyomva az egér gombját és húzzuk a kívánt irányba. Ha az ablak oldalsó szélénél változtatjuk a méretet, csak az adott irányban változtathatjuk meg az ablak kiterjedését, a sarkokban azonban bármelyik irányba.

Próbáljuk ki az eddigieket. Először az ablak **áthelyezését**, majd **átméretezését**, végül a **gombokat**. Kezdjük azzal, hogy letesszük az ablakot a tálcára, ehhez nyomjuk meg a címsorban a három gomb közül a baloldali⁸. Ezután a tálcán kattintsunk a program nevére, ezzel visszakerül az eredeti méretére. A középső gombot megnyomva tegyük teljes méretűre az ablakot. Ezután a jobboldali gomb segítségével zárjuk be a programot.

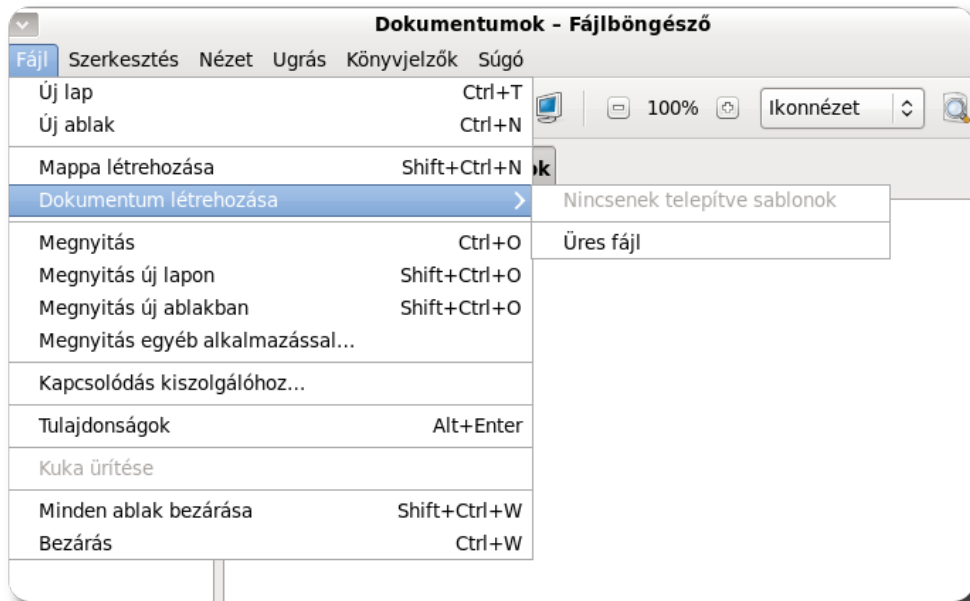

Az ablakok általános felépítése

Minden program rendelkezik menüvel. A menü a program **utasításait**, **beállítási lehetőségeit**, **elérhető nézeteit**, **súgóját** stb. tartalmazza. A menü egyes elemeit a menüre kattintva tekinthetjük meg, azokra kattintva pedig kiválaszthatjuk az adott menüpontot. Ha egy menüpont mellett nyilat

⁸. Ablakot úgy is minimalizálhatunk a tálcára, hogy a tálcán lévő gombjára kattintunk.

látunk, az azt jelenti, hogy a menüpontnak **almenüje** is van, a nyilat tartalmazó sor fölé húzva az egeret vagy rákattintva kinyílik az almenü és láthatóvá válnak a választható lehetőségek.

Menü és almenüje

A későbbiekben többféle programmal találkozunk majd, de bizonyos alkotóelemek közösek minden ablaknál, ezért tekintsük át ezen alkotóelemeket, valamint funkciójukat.

Ha több különböző témakörbe csoportosíthatóak a beállítások, vagy több funkciót is nyújt egy adott program, akkor az egyes csoportokat **fülekbe** csoportosítják a fejlesztők, így mindig csak azt látjuk, amire szükségünk van. Az egyes fülekre kattintva válthatunk a fülek között.

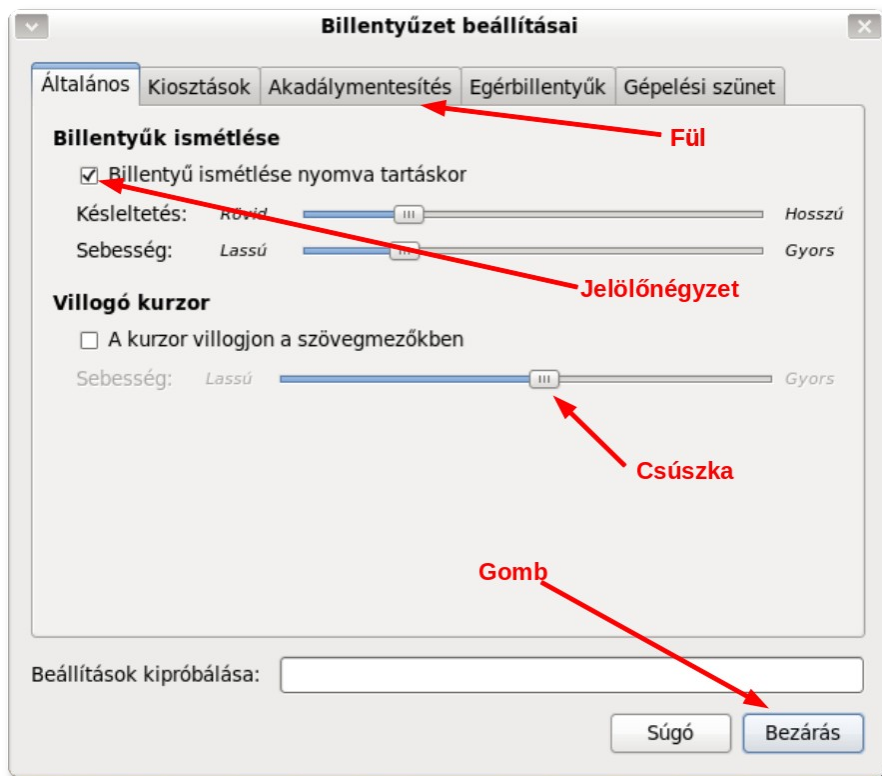
Ha egy adott beállítás vagy opció kétféle lehetőséget vehet fel, akkor általában ezt **jelölőnégyzet**-tel oldják meg. A jelölőnégyzet melletti szöveget ha szeretnénk, hogy igaz legyen, a négyzetre kattintva tegyünk bele egy pipát. Ha nem szeretnénk, akkor a négyzetre kattintással távolítsuk el a pipát.

Ha egy beállítás folytonos értékeket vehet fel (például a képernyővédő mennyi ideig várjon, mire bekapcsol), akkor a beállítást általában **csúszkával** oldják meg. A csúszkára kattintva, majd a gombot nyomva tartva húzhatjuk jobbra illetve balra a csúszkát, ezzel állítva az adott opció értékét.

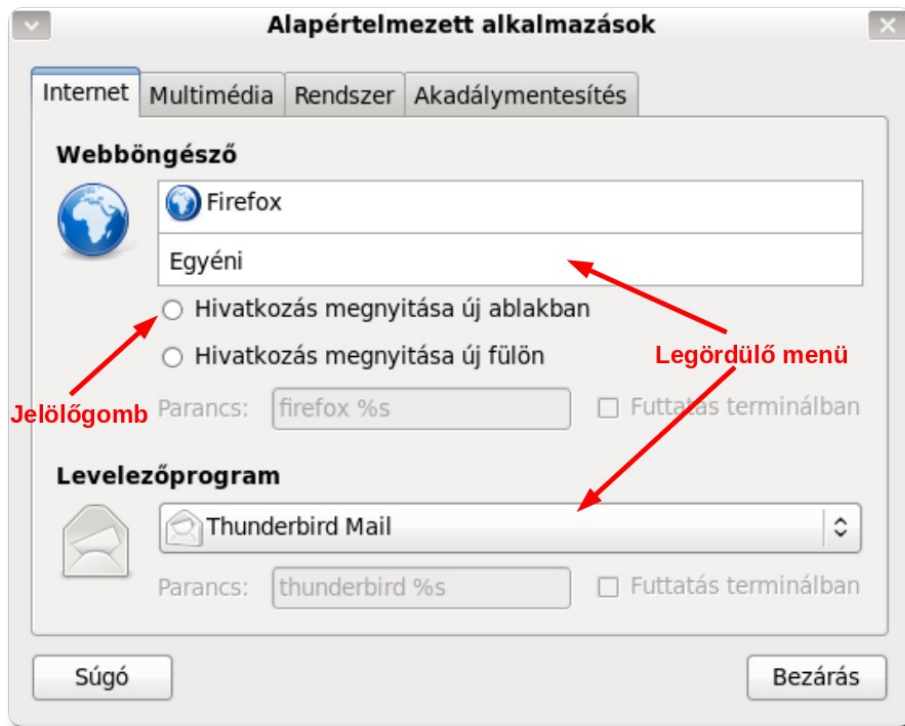
Az egyes **gombok** parancsokat hajtanak végre vagy újabb ablakokat nyitnak meg részletesebb beállítási lehetőségekkel.

A **legördülő menü** segítségével különféle opciók közül választhatunk, de csak egy lehetőséget jelölhetünk ki. A legördülő menüre kattintva – mint a neve is mutatja – egy kis lista gördül le, ebből kell kiválasztanunk, mit szeretnénk, a választásunkra kattintva a lista visszagördül, de az új választást jeleníti meg.

A **jelölőgombok** – a legördülő menühöz hasonlóan – szintén egy lehetőséget engednek választani a felkínáltak közül. A megfelelő választásunk melletti körbe kattintva a körben megjelenik egy fekete pont, ez jelzi a választásunkat. Ha más lehetőséget szeretnénk választani, akkor egyszerűen kattintsunk másik szöveg melletti körre.

Ablakok alkotóelemei 1

Ablakok alkotóelemei 2

Ha egy ablak túl nagyméretű tartalommal rendelkezik, széltében és hosszában kilóghat az ablakból a tartalma. Ha nem láthatjuk a teljes tartalmát, a résztartalom görgethető a **gördítősávok** segítségével, melyekben egy-egy csúszka található. A csúszka elhúzásával, görgős egér használatakor a görgőt tekerve, vagy a nyilakra kattintással a tartalom lapozható.

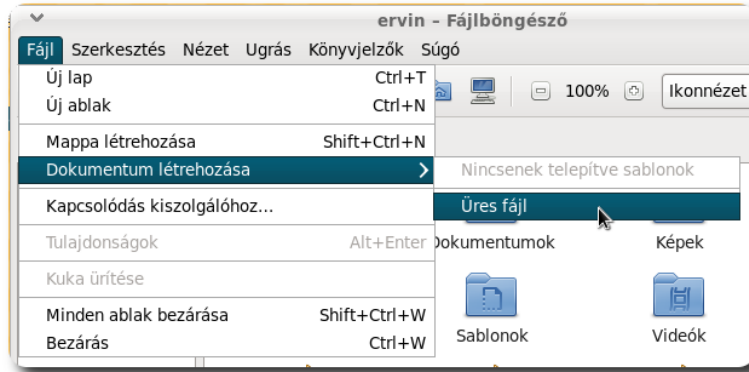

Gördítősávok egy böngészőablakon

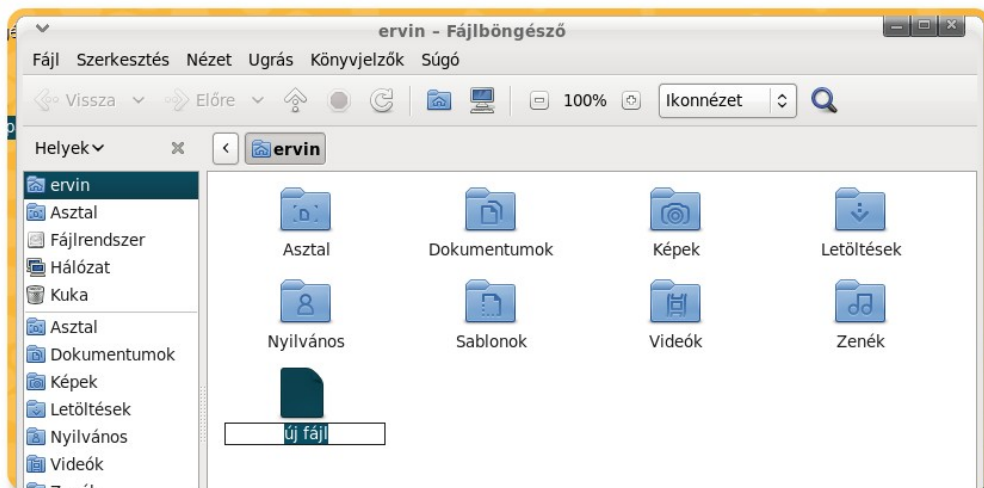
Alapvető fájlkezelési műveletek

Most nyissuk meg újra a fájlböngészőt a fenti panel **Helyek** menüjére, majd a **Saját mappa** menüre kattintva. Próbáljuk ki az alábbi példa segítségével a fájlkezelő használatát. Kattintsunk a

Fájl menüre, mely a program fejléce alatt helyezkedik el, majd a **Dokumentum létrehozása** almenüre és az **Üres fájl** parancsra. Ezután megjelenik egy fájl, melynek a neve Új fájl. Írjunk be ehelyett valamilyen más nevet, például *demo.txt*.

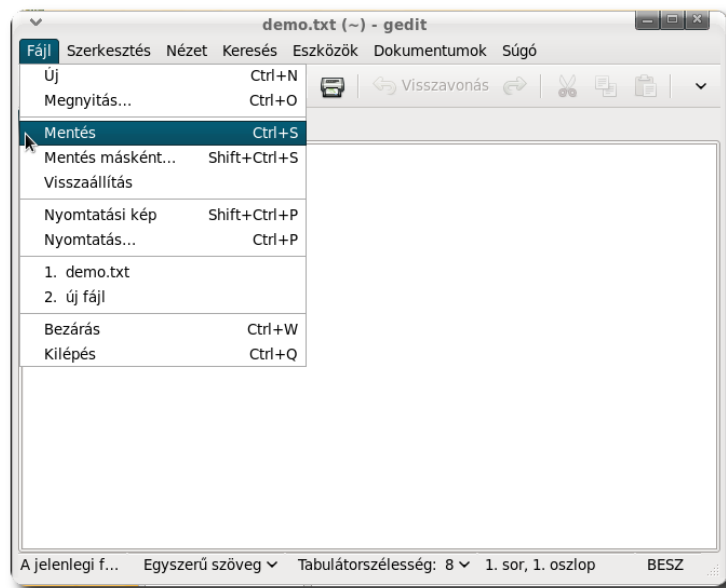
Új, üres fájl létrehozása menüből

Új, üres fájl nevének megadása

Ezen a fájlon fogjuk kipróbálni az első kötetben megismert fájlműveleteket (átnevezés, másolás, áthelyezés, törlés). De előbb írunk valamit a fájlba. Kattintsunk rá kétszer gyors egymásutánban a *demo.txt*-re, vagy kattintsunk egyszer –ezáltal kijelöltük – és nyomjuk meg az **enter** billentyűt. Ekkor a szövegszerkesztő alkalmazás megnyitja az adott fájlt.

Írjunk valamilyen tetszőleges szöveget a fájlba, majd kattintsunk a Fájl menüre és ott a mentés parancsra (vagy a Ctrl+s billentyűkombinációt használva). Ezután zárjuk be a programot a jobb felső X vagy a Fájl menü **bezárás** parancsa segítségével. Ezután térjünk vissza a fájlböngésző ablakhoz.

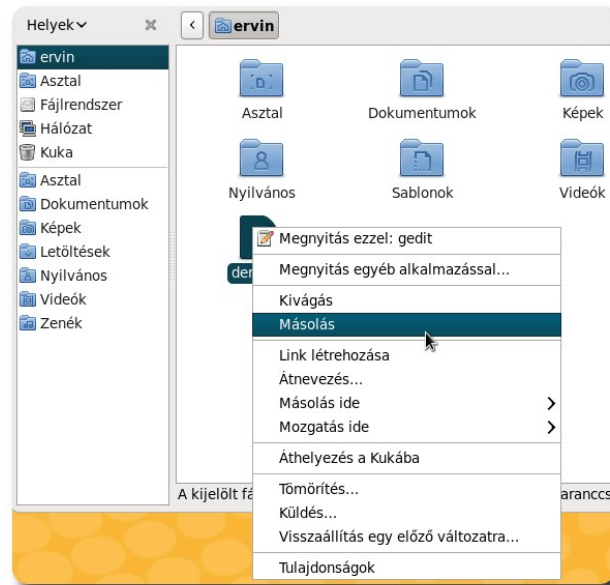

Szövegfájl mentése

A demo.txt-re jobb egérgombbal kattintva megjelenik a **helyi menü**. A helyi menü mindig a jobb egérgombbal való kattintáskor jön elő és arra az objektumra vonatkozó leggyakrabban használt utasításokat tartalmazza, amire kattintottunk. Az egyes utasításokra már a bal egérgombbal kell kattintanunk. Próbáljuk ki az alábbi példa segítségével.

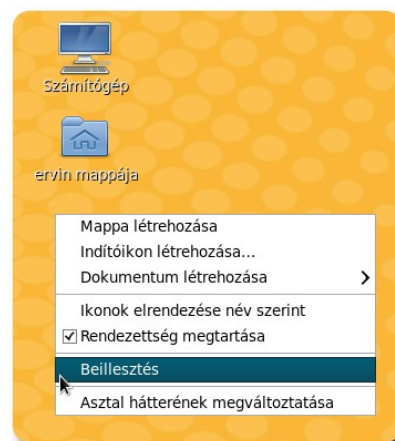
Ha meg szeretnénk változtatni egy fájl nevét, az **Átnevezés** parancsot választva a helyi menüből vagy a **Szerkesztés** menüből a fájl neve kijelölésre kerül, mi pedig beírhatjuk az új nevet ugyanúgy, ahogy tettük ezt a fájl létrehozásakor. (Az átnevezés az F2 billentyűvel is lehetséges a fájl kijelölését követően.)

Kattintsunk jobb gombbal a demo.txt-re, majd válasszuk a **Másolás** parancsot. Ezáltal megmondtuk az operációs rendszer számára, hogy majd ezt a fájlt szeretnénk másolni.

Fájl másolása helyi menü segítségével

A fájlböngészőt tegyük az asztalra a fejlécén található vonal gombbal. Az asztalon egy üres helyre – ahol nincsen semmilyen ikon – jobb egérgombbal kattintva a megjelenő helyi menüből válasszuk a **Beillesztés** parancsot. Ezzel az operációs rendszer a demo.txt-t átmásolta az asztalra. Ha itt megnyitjuk, ugyanazt a tartalmat kell lássuk, mint amit beleírtunk az előbb.

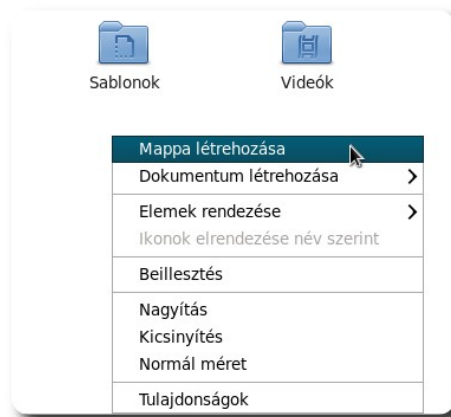
Másolt fájl beillesztése az asztalra

Nyissuk meg az asztalon lévő fájlt arra duplán kattintva és írjuk át a tartalmát, majd a korábban említettekhez hasonlóan mentjük el és lépünk ki. Ezután a tálcáról nyissuk meg az oda helyezett fájlböngészőt és nyissuk meg a demo.txt-t. Mit tapasztalunk?

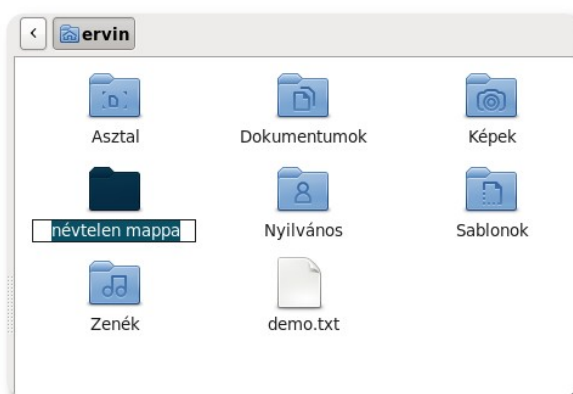
Ha mindent jól csináltunk a leírtak alapján, az **eredeti tartalmat látjuk**, hiába írtuk át az előbb és mentettük el. Ez azért van, mert a másolásakor két különálló példány jött létre ugyanabból a fájlból, melyek azonos névvel rendelkeznek ugyan, de eltérő lehet a tartalmuk, mivel máshol helyezkednek el a fájlrendszerben, az egyik a saját mappánkban van, a másik pedig az asztalon⁹.

A fájlokat általában mappákban tároljuk, a jobb áttekinthetőség kedvéért. A mappák létrehozását és a fájlok mappákba helyezését a következőkben tekintjük át.

Ha mappákat szeretnénk használni, először létre kell hoznunk őket. Mappa létrehozásához kattintunk a jobb egérgombbal a fájlkezelő egy üres helyére és válasszuk a **Mappa létrehozása** parancsot, vagy a Fájl menü **Mappa létrehozása** menüpontját. Ekkor – hasonlóan az új fájlhoz – megjelenik egy új mappa, melynek nevet kell adnunk.

Mappa létrehozása helyi menüből

Új mappa nevének megadása

9. Az Asztal mappa valójában a saját mappánkban lévő almappa, melynek tartalmát az asztalunkon láthatjuk.

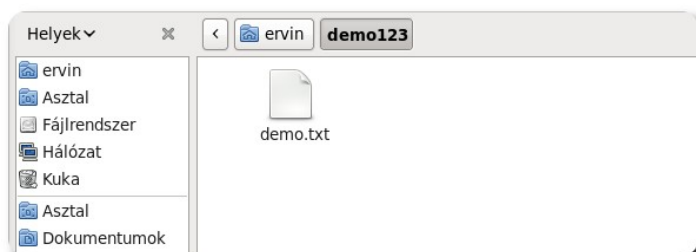
A létrejött mappának adjuk a *demo123* nevet. Ezzel létrehoztuk a *demo123* nevű mappát, vagyis a könyvtár faszerkezetének egy újabb elágazását. A mappán belül természetesen nemcsak fájlokat tárolhatunk, hanem újabb mappákat hozhatunk létre. Az almappák mélysége tetszőleges, tehát annyi almappát hozhatunk létre, amennyi szükséges.

Az újonnan létrehozott *demo123* mappába helyezzük át a *demo.txt* nevű fájlt. Ehhez kattintsunk a *demo.txt* nevű fájlra, az egérgombot tartsuk lenyomva és az egérrel húzzuk rá a fájlt a *demo123* mappára. A mappa alakja ilyenkor megváltozik, egy nyitott mappa képe jelenik meg előttünk. Ekkor engedjük fel.

Fájl áthelyezése mappába

A fájlnkat ekkor nem látjuk az eredeti helyén, viszont ha megnyitjuk a *demo123* mappát, ott megtaláljuk az oda helyezett fájlnkat.

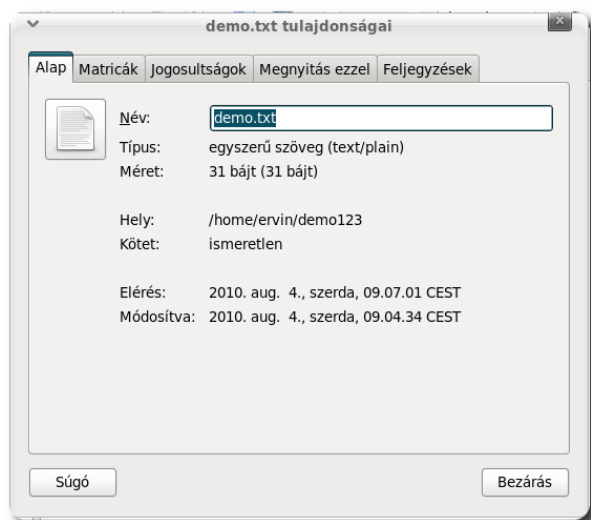
Az áthelyezett fájl az új helyén

Fájl megnyitása, tulajdonságainak megtekintése és módosítása

Ha egy fájlt kívánunk megnyitni az őt alapértelmezetten megnyitó alkalmazással, nincs más dolgunk, mint kétszer rákattintani gyors egymásutánban.

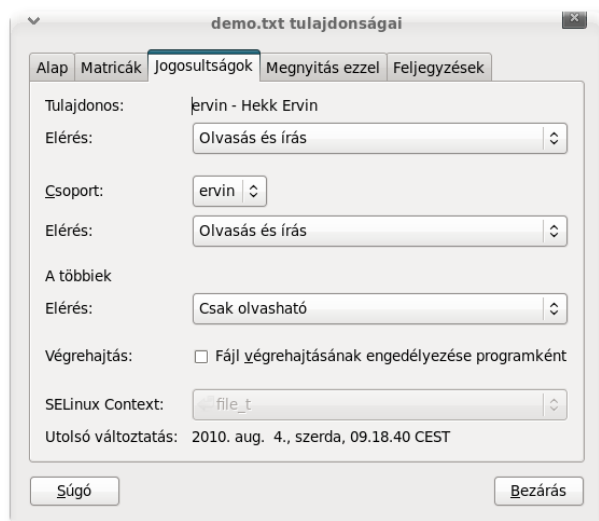
Ha kíváncsiak vagyunk egy fájl típusára, méretére, utolsó módosításának idejére, vagy egyéb adatra, nincs más dolgunk, mint a jobb egérgombbal a fájlra kattintani és kiválasztani a Tulajdonságok

parancsot. Ekkor a megnyíló ablakban láthatunk minden lényeges információt a fájlról. A különböző fülkre kattintva különféle tulajdonságokat látunk, illetve állíthatunk be.

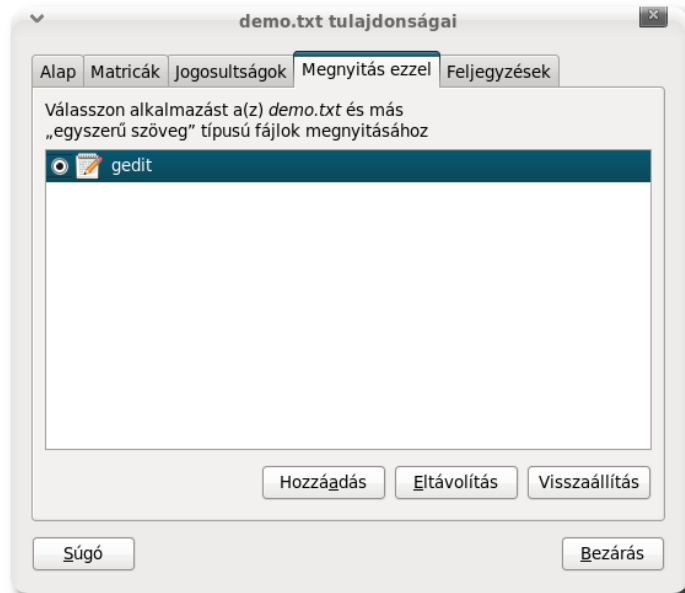
Fájl tulajdonságainak ablaka

A **Jogosultságok** fülre kattintva azt állíthatjuk be, hogy kinek milyen jogosultsága legyen a fájlra, azaz mi (azaz a fájl tulajdonosa), a csoportunkba tartozók és a többiek milyen jogosultsággal rendelkezzenek a fájlunkkal kapcsolatban. Ezt az egyes legördülő menükben állíthatjuk be. Akinek nincsen jogosultsága a fájlra, meg sem nyithatja, akinek olvasási jogot adunk (**Csak olvasható**), az megnyithatja, de nem módosíthatja a fájl tartalmát, míg akinek **Olvasás és írás** jogosultsága van a fájlra, át is írhatja a tartalmát.

Fájl jogosultságainak beállítása

A **Megnyitás ezzel** fül alatt beállíthatjuk, hogy milyen programmal kívánjuk megnyitni a fájlt. Ezt követően ha duplán kattintunk a fájlra, vagy a fájllal azonos típusú fájlra, a kiválasztott program fogja megnyitni nekünk. Ennek beállítása akkor hasznos, ha egy adott fájltypust több programmal is megnyithatunk.

Program választása a fájl megnyitásához

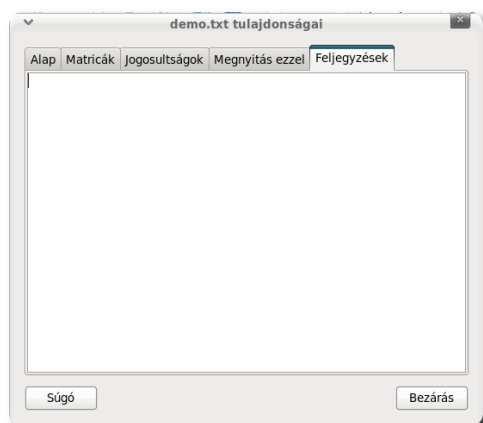
A **Matricák** fül alatti kis ikonok fájlhoz adásával saját magunknak tehetjük áttekinthetőbbé a fájljainkat. A különböző matricák melletti kis jelölőnégyzetekbe kattintva oda pipák kerülnek, ez azt jelenti, hogy az egyes matricák kiválasztásra kerültek. Ezután a fájl mellett láthatjuk az kiválasztott kis ikonokat. A kiválasztott ikonok száma tetszőleges.

Fájl matricáinak kiválasztása

Fájl és matricái

Feljegyzéseink a fájlról

A **Feljegyzések** fül alatt a fájllal kapcsolatban megjegyzéseket helyezhetünk el saját magunk számára. Itt egy szövegdobozba írhatunk, a beírt szöveget nem kell külön elmenteni, a fájl tulajdonsága-

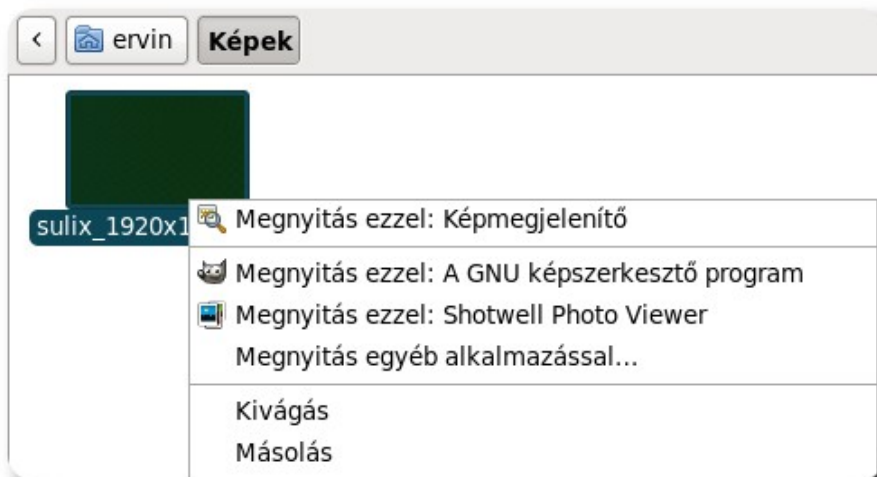
inak ablakának bezárásakor automatikusan elmentésre kerül. A fájl mellett található kis sárga jegyzetfüzet ikon mutatja, hogy feljegyzést tettünk a fájlal kapcsolatban.

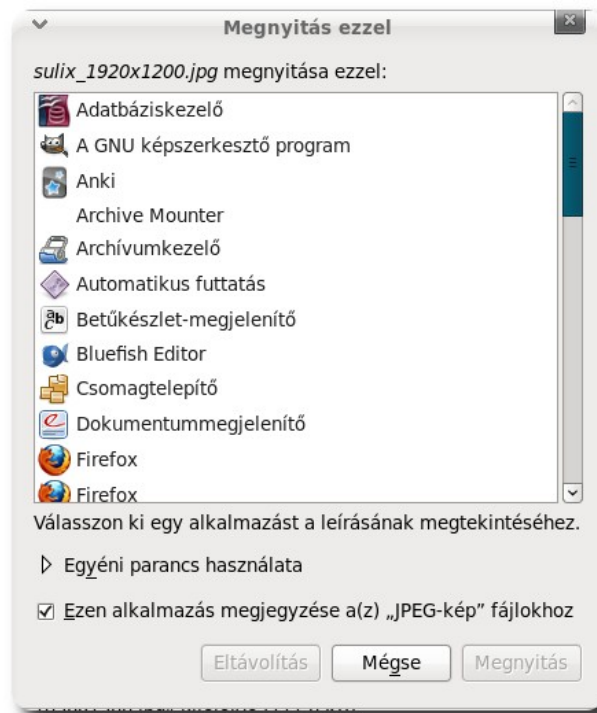
Feljegyzés ikonja

Ha a fájlt csak egyetlen alkalommal szeretnénk az alapértelmezettől eltérő programmal megnyitni, akkor kattintsunk jobb egérgombbal az adott fájlra és a listából válasszuk ki a kívánt programot, ha az szerepel a listán, illetve a **„Megnyitás egyéb alkalmazással”**-t választva a megjelenő listából választhatjuk ki a programot, amellyel meg szeretnénk nyitni a fájlt.

Amennyiben a kiválasztott fájlt és a hozzá hasonlóakat egy másik programmal szeretnénk megnyitni tartósan, pipáljuk be az **„Ezen alkalmazás megjegyzése a(z) „<fajltípus>” fájlokhoz”** lehetőséget és csak ezután nyomjuk meg a **Megnyitás** gombot.

„Megnyitás ezzel:” listája

Egyéb alkalmazások listája

A vágólap használata

A vágólapot akkor használjuk általában, ha egy objektumot vagy annak egy részletét szeretnénk máshol is használni. A vágólap nem más tehát, mint egy átmeneti tároló a memóriában, ami képes megőrizni szinte bármit, amit behelyezünk. A behelyezett objektum leggyakrabban nyers szöveg, formázott szöveg vagy kép. A vágólapra helyezés történhet az eredeti objektum változatlanul hagyásával (másolás, pl. egy weblapon látható kép esetén), de szerkeszthető esetben ki is törölhetjük az eredeti helyéről a vágólapra kerülő részt (kivágás, pl. szövegfájl szerkesztése esetén).

A beillesztés csak akkor lehetséges, ha az adott objektumtípust támogatja az alkalmazás. Egy nyers szöveg szerkesztésekor például (mint az előző fejezet példája) egy vágólapon található kép beillesztése nem lesz lehetséges, de egy formázott szöveget beillesztve a formázás elhagyásával a szövegszerkesztő beszúrja a vágólap szövegét.

A vágólap használata nem csak alkalmazáson belül lehetséges, hanem globálisan, a rendszer minden programja között. Például ha egy honlapon érdekes bekezdést találtunk, azt kimásolva beilleszthetjük egy azonnali beszélgetésbe, egy OpenOffice dokumentumba vagy egy prezentációba is. Ha

egy érdekes képet találtunk, azt másolva nem illeszthetjük be egy szöveges TXT fájlba, de az OpenOffice dokumentumba azt is beszúrhatjuk.

A vágólap használatának billentyűkombinációja általánosan elterjedt, szinte minden programban azonos módon kezelhetjük a vágólapot. Ha az aktuálisan kijelölés részt szeretnénk a vágólapra másolni az eredeti változatlanul hagyása mellett, akkor mind a **helyi menü** (jobb egérgomb) **másolás** parancsa, mind a **Ctrl+C** billentyűkombináció egyaránt működik. A helyi menü természetesen alkalmazásonként más és más, de a másolás szó minden esetben szerepel a lehetőségek között.

Ha szeretnénk egy adott részletet kivágni egy helyről és máshová áthelyezni, a helyi menüben a **kivágás** lehetőséget kell választatnunk, vagy a **Ctrl+X** billentyűkombinációt alkalmazunk. A beillesztés mind másolás, mind kivágás után a helyi menü **Beillesztés** parancsával lehetséges, vagy a **Ctrl+V** billentyűkombinációval.

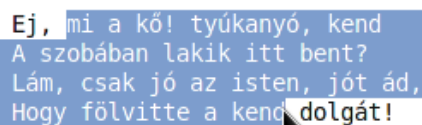
Az itt felsorolt helyi menü parancsok a programok **Szerkesztés** menüjében is megtalálhatóak, ha nem szeretnénk a helyi menüt használni.

A vágólap tartalma mindaddig megmarad, amíg valami mást nem helyezünk bele, azaz másolunk vagy kivágunk valamit egy programból. A vágólap tartalma tetszőleges alkalommal beilleszthető tetszőleges programokba.

Tekintsük a vágólap használatát két példán keresztül:

Először nézzük meg a kivágást alkalmazáson belül. Nyissuk meg az előző példák (fájl-másolás, áthelyezés, stb.) valamelyik szöveges fájlját, vagy hozzunk létre egy újat és töltsük fel valamilyen tartalommal. Egy részt jelöljünk ki benne az egér segítségével:

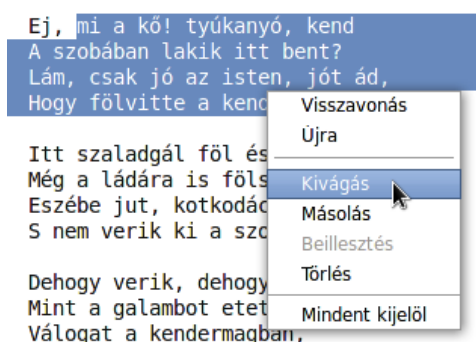
- ✓ vagy úgy, hogy a kívánt kijelölés kezdetéhez mozgatjuk a kurzort, a bal egérgombot lenyomjuk (ezzel a vízszintes vonal alakú szövegkurzor a kijelölés kezdetéhez kerül a szövegben) és a szövegkurzort a kijelölés végéi húzzuk
- ✓ vagy a kijelölés kezdetéhez tesszük a szövegkurzort és a Shift billentyűt lenyomva tartva a kívánt kijelölés végére kattintunk

Ej, mi a kő! tyúkanyó, kend
A szobában lakik itt bent?
Lám, csak jó az isten, jót ád,
Hogy fölvitte a kendő dolgát!

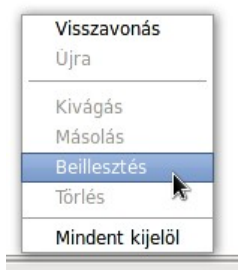
Kijelölt szövegrészlet

A kijelölt szövegrészletet másolhatjuk, de ki is vághatjuk, mindkét esetben a kijelölésünk tartalma a vágólapra kerül. Ehhez a helyi menü **Másolás** vagy **Kivágás** parancsára kell kattintanunk, vagy a **Ctrl+C (másolás)** illetve **Ctrl+V (kivágás)** billentyűkombinációt használunk.

Kijelölt szövegrészlet másolása/kivágása

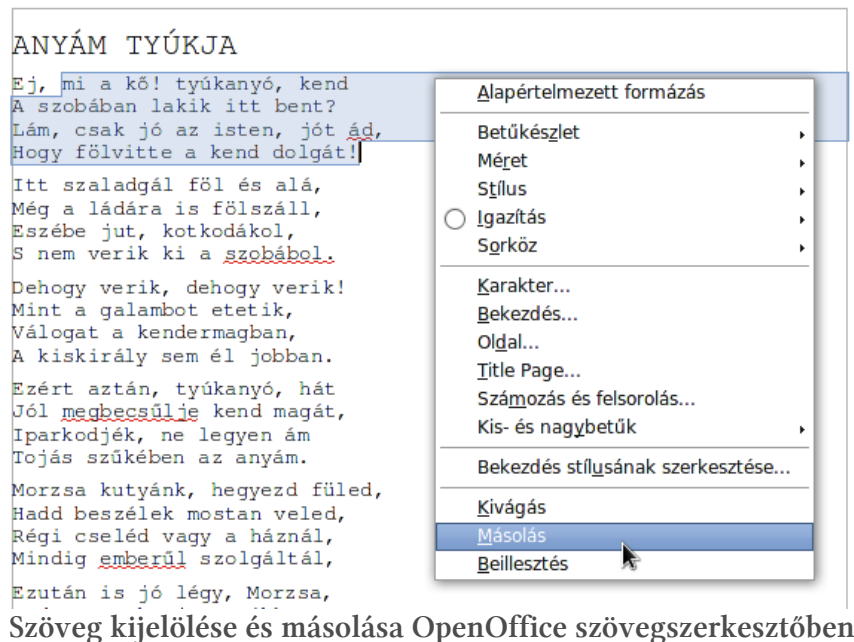
Ezt követően kattintsunk a szöveg végére és nyomjuk le az Enter billentyűt, ezzel új sort nyitottunk a szöveg után. Ezután kattintsunk a jobb egérgombbal és a helyi menüből válasszuk a **Beillesztés** parancsot, vagy használjuk a **Ctrl+V** billentyűkombinációt.

Vágólap tartalmának beillesztése

A másik példához nyissunk meg egy OpenOffice dokumentumszerkesztő alkalmazást és írjunk bele tetszőleges szöveget. Ha itt megismételjük az előző példa kijelölés és másolás/kivágás műveletét, az így a vágólapra került szöveget szintén beilleszthetjük az először megnyitott szövegszerkesztőbe.

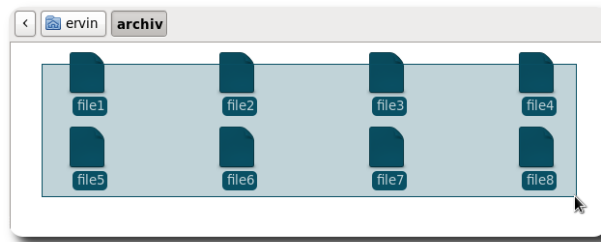
Figyeljük meg, hogy az OpenOffice-beli szöveg betűtípusa megváltozik a beillesztés során (mivel az egyszerű szöveg nem tárol karakterformázásokat, ezért a szövegszerkesztő a számára beállított betűtípussal jelenít meg minden egyszerű szöveges TXT fájlt).

Fájlok tömörítése, archívumok kezelése

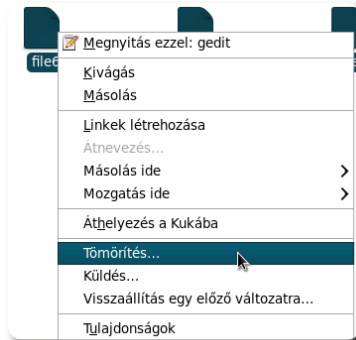
Tegyük fel, hogy egy barátunknak szeretnénk elküldeni néhány fényképet és egy zenefájlt email csatolmányként. Az e-mailek mérete korlátozott, ezért szeretnénk mindent tömörítve elküldeni. Az archívum egy olyan speciális fájl, mely több fájl vagy mappát tárol egyben, általában tömörített formában. Az archívum létrehozását szokták **becsomagolásnak**, az archívum fájljainak archívumból való kinyerését pedig **kicsomagolásnak** nevezni. A tömörítést már említettük az első kötetben, nézzük ezt meg a gyakorlatban is.

Nyissunk meg egy fájlböngészőt, és hozzunk létre egy új mappát, ennek legyen a neve: **archiv**. Lépünk be a mappába és hozzunk létre néhány új szövegfájlt tetszőleges tartalommal. Ezután jelöljük ki őket mind (például az egér segítségével úgy, hogy a legfelső fájlok közül a baloldali mellé kattintunk, majd az egérgombot nyomva tartva az egérkurzort jobbra, majd lefelé húzva a megjelenő négyzettel minden fájlt körülvesz, vagy a **Ctrl+a** billentyűkombináció megnyomásával).

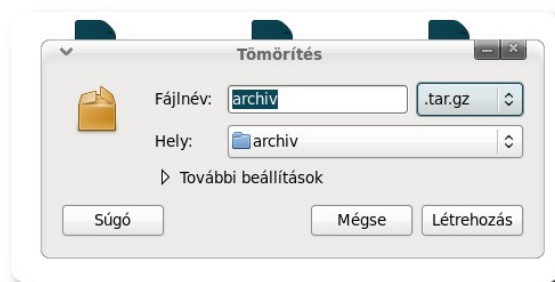

Több fájl kijelölése

Ezután kattintsunk bármelyik fájlra a jobb egérgombbal és a helyi menüből válasszuk a **Tömörítés** parancsot, vagy a kijelölés után válasszuk a **Szerkesztés** menüből ugyanezt a parancsot. A megjelenő ablakban adjunk meg egy nevet az archívumnak (ha nem tetszik a felkínált név), válasszuk ki az archívum típusát a legördülő menüből és kattintsunk a **Létrehozás** gombra.

Tömörítés a helyi menüben

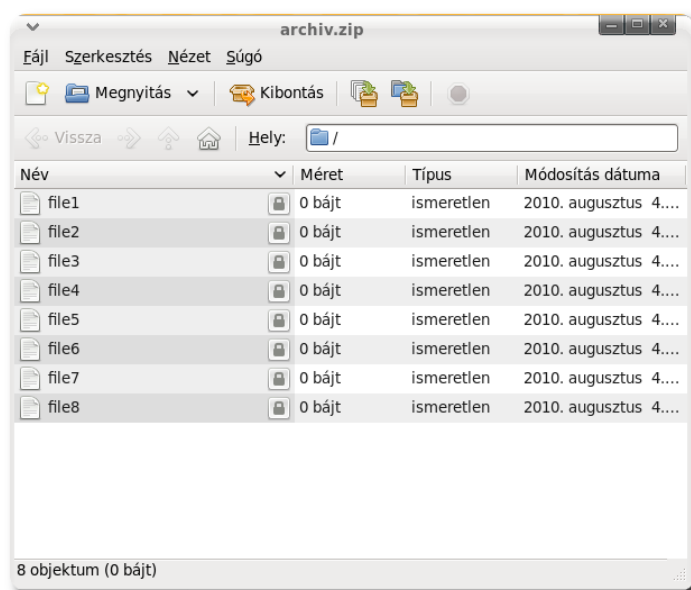

Tömörítés beállítása

Bizonyos archívumtípusok támogatják az archívum jelszavas védelmét, ilyenkor az archívum kicsomagolása nem lehetséges a jelszó ismerete nélkül. Ha például **zip** archívumtípust választunk, akkor a **További beállításokra** kattintva megadhatunk jelszót is. Írjunk be egy jelszót, például: *almafa*. A jelszó karakterei a saját védelmünk érdekében nem jelennek meg, csak körök, így ha

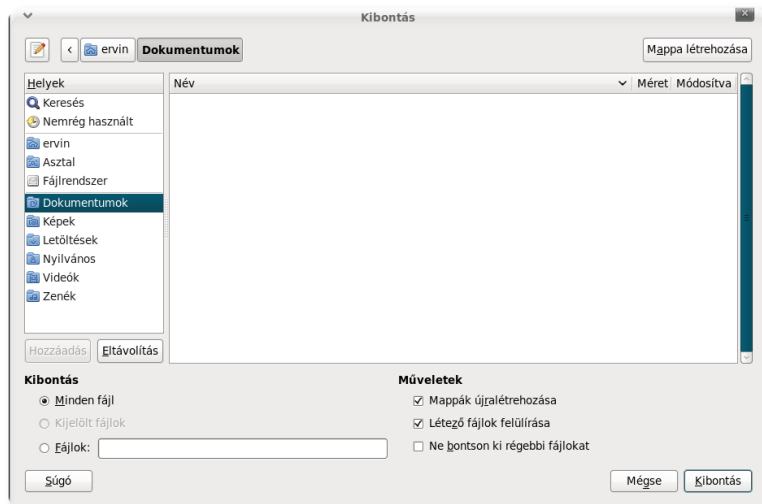
valaki mögöttünk áll, nem olvashatja el az archívum jelszavát. Ezután nyomjuk meg a **Létrehozás** gombot, így létrejön a tömörített, jelszóval védett archívumunk. A jelszóval védett archívumok tartalma nem tekinthető meg a jelszó ismerete nélkül, csak az archívumban lévő fájlok nevei lesznek hozzáférhetőek.

A létrejött tömörített fájlt húzzuk át az asztalra, így áthelyezve azt, majd zárjuk be a fájlkezelőt. Az asztalon lévő **archiv.zip** állományra duplán kattintva megnyitja az archívumkezelő alkalmazás és láthatjuk a tartalmát.

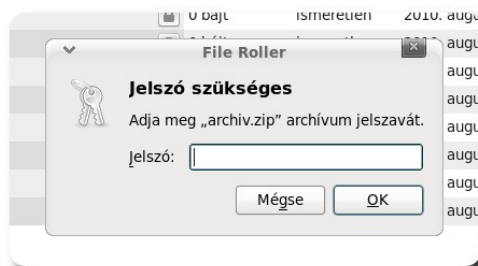
Az archívumkezelő alkalmazás

A megnyitott archívumban kijelölve a kicsomagolandó fájlokat (minden fájl esetén Ctrl+a, egyes fájlok kijelölése a Ctrl billentyű nyomva tartásával és a kicsomagolandó fájlokra kattintással), kattintsunk a **Kibontás** gombra. A megjelenő ablakban válasszuk ki azt a mappát, ahová ki szeretnénk csomagolni a tömörített állomány tartalmát, majd kattintsunk a **Kibontás** gombra.

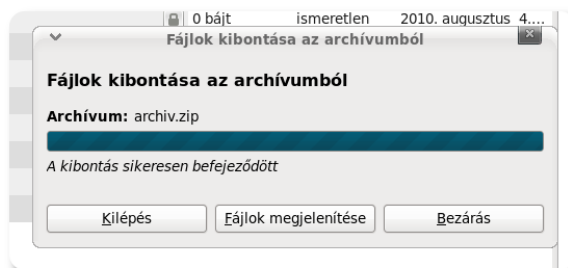
Kicsomagolás helyének kiválasztása

Ha jelszóval védtük le az archívumot, a jelszót fogja kérni tőlünk a program a kicsomagoláshoz.

Jelszóval védett archívum kitömörítése

Ha ezt helyesen írtuk be, a kicsomagolás megtörténik és egy üzenetablak tájékoztat bennünket.

Sikeres kicsomagolás

Fájlok törlésének folyamata

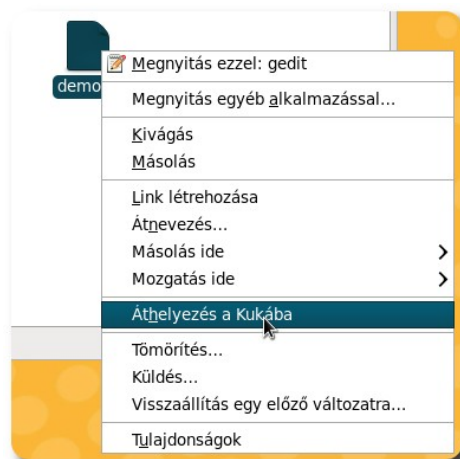
Amikor egy fájlra már nincsen szükségünk, töröljük ki, hogy ne foglalja a helyet a merevlemezen. (Bár a mai tárhelykapacitások mellett inkább azért törölünk ki nem használt fájlokat, hogy ne keveredjünk össze és átlássuk fájljainkat, de bizonyos esetekben a mérete miatt is indokolt lehet a nem használt fájlok törlése.) Ebben a részben megismerkedünk tehát a **fájltörlés** folyamatával.

A törléskor általában nem törölünk fájlokat közvetlenül, hanem áthelyezzük őket egy átmeneti tárolóba, ennek neve **Kuka**. Ezt a törlési eljárást **két lépcsős törlésnek** hívjuk, mivel a törlés akkor válik véglegessé, amikor a kukából is eltávolítjuk a fájlt. A két lépcsős törlés előnye, hogy egy véletlen kiadott törlési parancs esetén nem veszítünk el fontos fájlokat, mivel a kukából **visszaállíthatjuk** az oda helyezett fájlokat. A kuka tárolja a törlendő fájlokat, amelyek ott még megőrződnek a kuka ürítéséig.

A kukát úgy képzelhetjük el, mint az íróasztalunk melletti papírkosarat. Bármilyen dokumentumot, amit kidobunk a papírkosárba, nem vész el rögtön, hanem ha meggondoljuk magunkat, kivesszük belőle és visszatehetjük a polcra. Amikor kiöntjük a tartalmát, vagy egyesével kivisszük a központi személtelhelyező helyre, onnan már nem tudjuk visszavenni a dokumentumot, az véglegesen elvész, de nem foglal többé helyet az irodánkban. Ehhez hasonló módon a kukába helyezett fájl is visszaállítható, de ugyanúgy helyet foglal a lemezünkön, mintha nem töröltük volna.

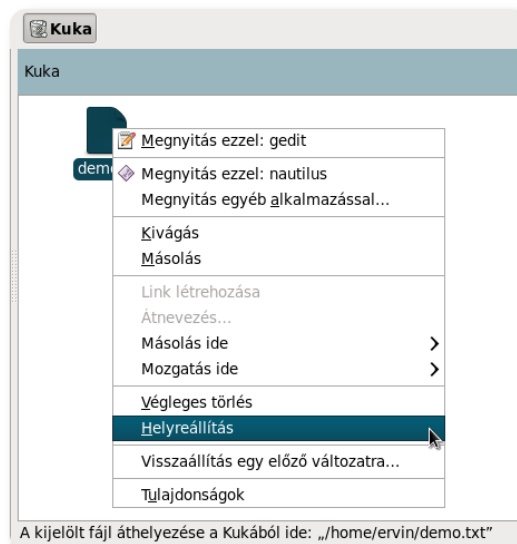
Lehetőség van a kuka kihagyásával is törölni fájlokat, ezt azonban nem érdemes alkalmaznunk, mivel egy rosszul sikerült parancsunkkal véglegesen törölhetünk fontos fájlokat, míg a kukából bármikor visszaállíthatók a fájlok, egészen a kuka ürítéséig. A kuka ürítésekor az abban tárolt adatok véglegesen elvesznek. Ha a kuka kihagyásával szeretnénk kitörölni egy fájlt, akkor ki kell jelölnünk és a Shift nyomva tartásával valamint a Delete gombok együttes megnyomásával a fájlok nem a kukába kerülnek, hanem végleges törlésre kerülnek. Ezen művelet végrehajtása előtt a rendszer rákérdez, valóban ezt akarjuk-e, és csak pozitív válaszunk esetén törli a fájlt véglegesen.

Most próbáljuk ki a fent leírtakat, töröljük ki például a saját mappánkban található *demo.txt* fájlt. Ehhez nyissuk meg a fájlböngészőt, kattintsunk jobb egérgombbal a fájlra és válasszuk az **Áthelyezés a kukába** parancsot, vagy nyomjuk le a **Delete** billentyűt. Ezzel a fájl eltűnt, és a Kuka ikonja megváltozott, mutatva, hogy nem üres már.

Fájl áthelyezése kukába helyi menü segítségével

A kukába helyezett fájlokat az alábbi módon állíthatjuk vissza, ha meggondoltuk magunkat a törléssel kapcsolatban. Nyissuk meg a kukát a baloldali Kuka feliratra kattintással, majd a kuka tartalmából válasszuk ki azt a fájlt, amit vissza szeretnénk állítani a kukába helyezés előtti helyére. Kattintsunk rá jobb egérgombbal és a helyi menüből válasszuk a **Helyreállítás** parancsot. Ezzel a fájl visszakerült az eredeti helyére, mintha nem is helyeztük volna át a kukába.

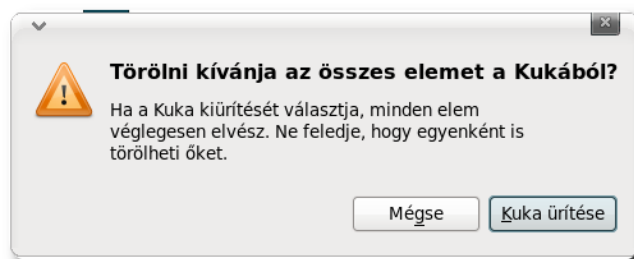
Kukába helyezett fájl visszaállítása

A kuka ürítését megtehetjük elemenként, de az összes benne tárolt elemet egy lépésben is törölhetjük. Elemenként akkor érdemes törölnünk, ha nem vagyunk biztosak abban, hogy nem került fontos fájl a kukába. Ha tudjuk, hogy nincsen fontos elem a kukában, illetve a kuka tartalmát látva nem szeretnénk egyesével törölni a kukában tárolt elemeket, lehetőségünk van az összes kukában tárolt elem törlésére is. Ezen két törlési módot tekintjük át az alábbiakban.

Ha az összes kukában tárolt elemet törölni szeretnénk, kattintsunk a bal oldali ikonok közül a Kuka feliratúra. Ekkor a jobb oldalon, azon a területen, ahol eddig a saját mappánk fájljait láttuk, megjelenik a kuka tartalma. A kuka ikonra jobb egérgombbal kattintva a helyi menüből válasszuk a **Kuka ürítése** parancsot, vagy kattintsunk a **Kuka ürítése** gombra a jobb felső sarokban. Ezt követően egy dialógusablak nyílik, ami a megerősítésünket kéri, hogy valóban törölni szeretnénk-e a kuka összes elemét. A **Kuka ürítése** gombra kattintva a kuka összes eleme törlésre kerül, ha a **Mégse** gombra kattintunk, nem történik művelet.

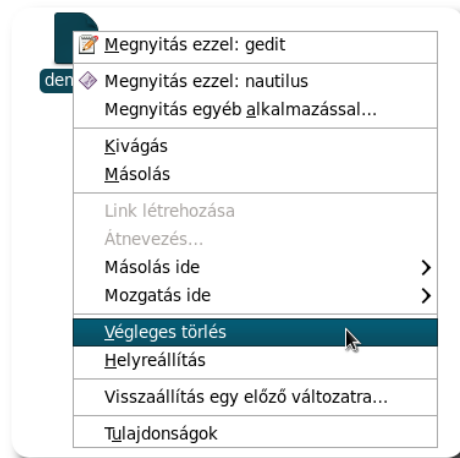
Kuka összes elemének törlése

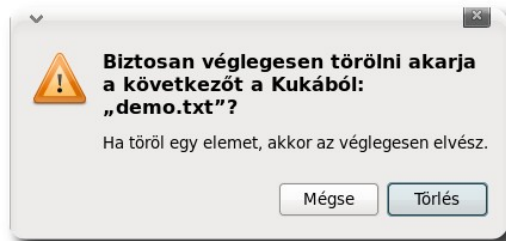
Kuka ürítésének megerősítése

Ha a kuka tartalmát nem szeretnénk egyszerre törölni, lehetőségünk van az egyes elemek törlésére is. Ehhez nyissuk meg a kukát, majd kattintsunk a kitörölni kívánt elemre a jobb egérgombbal. A helyi menüből válasszuk a **Végleges törlés** parancsot. Ekkor szintén nyílik egy dialógusablak, mely a

megerősítésünket kéri a törlésről. A **Törlés** gombra kattintva a fájlt véglegesen töröljük a merevlemezünkről, míg a **Mégse** gomb megnyomásával nem történik törlési művelet.

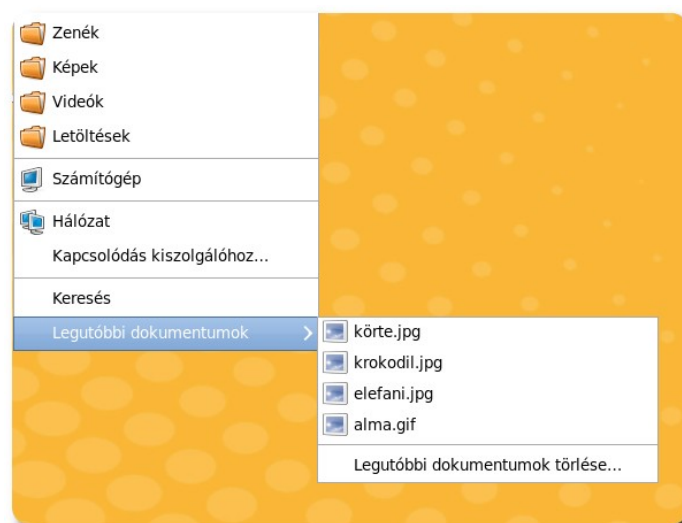
Kukában lévő fájl végleges törlése

Fájl végleges törlésének megerősítése

Legutoljára megnyitott dokumentumok listája

Ha egy olyan fájlt akarunk megnyitni, amivel nemrégiben dolgoztunk (tehát nemrégiben nyitottuk meg), a **Helyek – Legutóbbi dokumentumok** listájában megtaláljuk a 10 legutoljára megnyitott dokumentumot. Ezen lista használatával sok időt takaríthatunk meg.

Legutóbbi dokumentumok listája

Hangerő beállítása

Amennyiben zenét hallgatunk vagy filmet nézünk, kívánatos lehet a hangerő beállítása a hangszóró vagy a fülhallgató állítása nélkül. A felső panelen elhelyezkedő hangszóró ikonra kattintva egy lenyíló kis csúszka segítségével állíthatjuk be a rendszer egészére vonatkozó hangerőt.

Hangerő beállítása a felső panelen

Ha be szeretnénk állítani, hogy a figyelmeztető hangoknak mi legyen a témája, a rendszernek a főhangereje mekkora legyen vagy az egyes alkalmazások (még ha nem is biztosítanak ők maguk erre lehetőséget) milyen hangerővel szóljanak, nyissuk meg a hangbeállító alkalmazást és kövessük a Rendszerünk beállítási fejezetben leírtakat.

Programok futtatása és leállítása

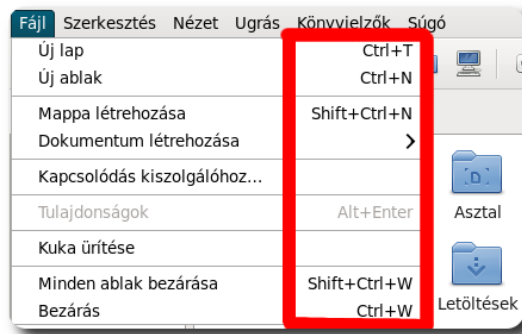
Ha programokat szeretnénk futtatni, a fenti panel **Alkalmazások menüjére** kell kattintanunk. Egy lenyíló menüben felhasználási terület szerinti csoportosításban találjuk meg a programokat. Az irodai munkához szükséges programok az **Iroda** csoportban helyezkednek el, az internet használatával kapcsolatos programok az **Internet** csoportban, stb. Az egyes csoportok neve fölé húzva az egérkurzort, láthatjuk a csoporthoz tartozó programokat. A program nevére kattintva indíthatjuk el a kívánt alkalmazást.

Programok csoportjai az Alkalmazások menüben

Programokat futtathatunk még **fájlok megnyitásával** is. Ha szövegszerkesztővel szeretnénk például egy adott fájlban dolgozni, érdemesebb rögtön az adott fájlt megnyitni a kívánt alkalmazással. Az **alapértelmezett alkalmazással** való megnyitáshoz csak **kattintsunk duplán** az adott fájlra.

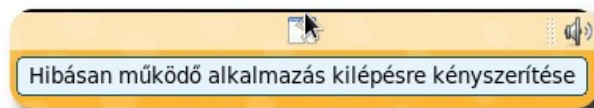
Ha egy programmal befejeztük a munkát, a jobb felső sarokban az **X-re** kattintva, vagy az **Alt+F4** billentyűkombinációval bezárhatjuk. Mivel minden programnak más a menüje, ezért nem lehet általánosan elmondani, de a legtöbb esetben a **Fájl menüben** található a **Kilépés** vagy **Bezárás** parancs. Néhány program esetén a **Ctrl+Q** billentyűkombináció is ugyanezt teszi. A billentyűkombinációk olyan több gombból álló billentyűparancsok, melyek bizonyos – menüből is elérhető – utasításokat adnak ki a programoknak. A menüben általában szerepel az egyes parancsok mellett a parancs billentyűkombinációja is.

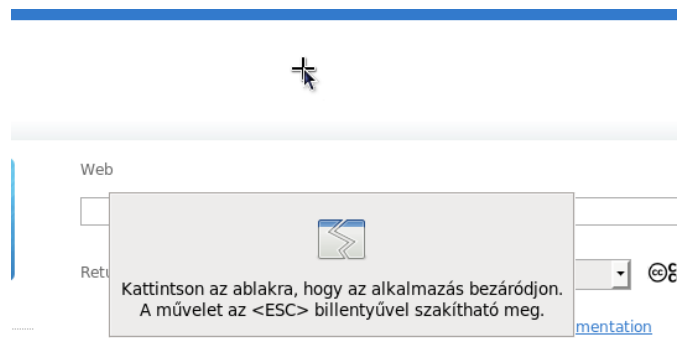
Billentyűparancsok a menüben

Ritka esetekben, de előfordulhat, hogy a program, amivel dolgozunk, nem válaszol semmilyen műveletünkre. Ilyenkor azt mondjuk, hogy a program lefagy. A lefagyott programot kétféleképpen zárhatjuk be. A jobb felső sarokban az X-re kattintva ha az operációs rendszer úgy érzékeli, hogy a program nem válaszol, megkérdi tőlünk, hogy a nem válaszoló programot le akarjuk-e állítani. Pozitív válasz esetén a programot azonnal kilövi.

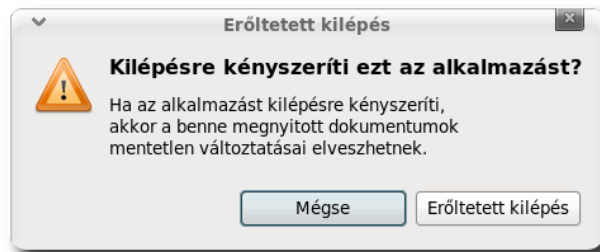
Ha biztosak vagyunk benne, hogy az adott alkalmazás nem válaszol, azt a megoldást is választhatjuk, hogy a felső panelen található **Erőltetett kilépés** gombra kattintunk, majd a kereszt alakú egérkurzorral a nem válaszoló alkalmazásra. Egy kérdés még a megerősítésünket kéri, nehogy véletlenül egy tökéletesen futó alkalmazást lőjünk ki.

Program befejezésére szolgáló gomb a panelen

Nem válaszoló alkalmazás kiválasztása

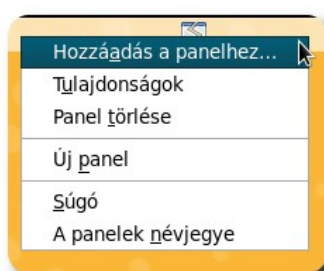
Kilépés megerősítése

Kisalkalmazás hozzáadása a panelhez

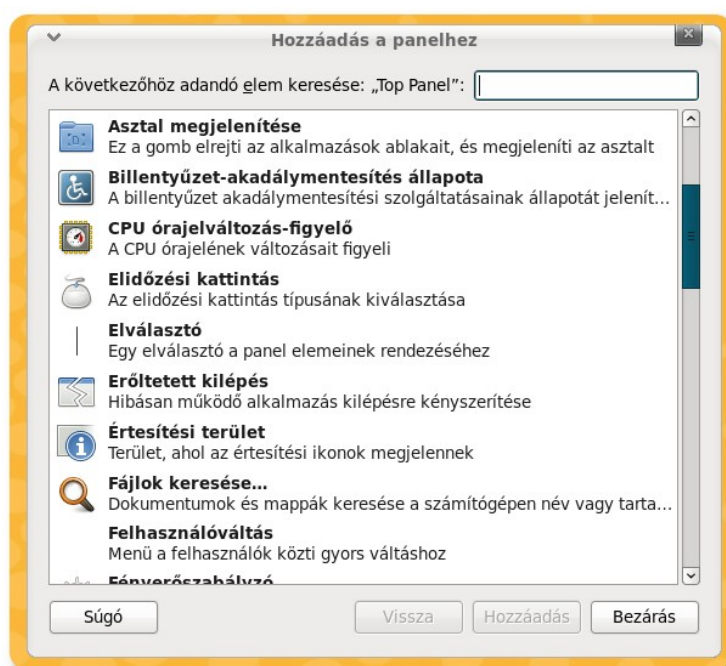
Ha nem találjuk az alkalmazást kilépésre kényszerítő gombot¹⁰, az alábbi módon adhatjuk hozzá a panelhez:

- a felső panel egy üres területén kattintsunk jobb egérgombbal és a helyi menüből válasszuk a **Hozzáadás a panelhez...** lehetőséget
- a megjelenő ablakban keressük meg az **Erőltetett kilépés** kisalkalmazást, majd az alsó **Hozzáadás** gombra kattintással, vagy a kisalkalmazás ikonjának panelre húzásával (húzd és dobd) adjuk a panelhez a kisalkalmazást. Ha húzással adjuk hozzá, akkor biztosan oda fog kerülni, ahová szeretnénk, míg a hozzáadás gomb a legideálisabbnak gondolt helyre teszi a kisalkalmazást.

10. Az alkalmazást kilépésre kényszerítő panel-alkalmazás minden felhasználó létrehozásakor a panelre kerül

Kisalkalmazás hozzáadása a panelhez (1)

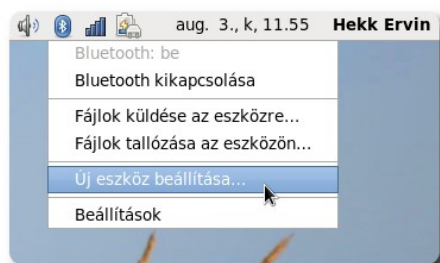
Kisalkalmazás hozzáadása a panelhez (2)

A többi kisalkalmazás panelhez adása hasonlóan történik, mint a fenti példában. A kisalkalmazások alatt rövid leírást is találunk a funkciójukról.

Bluetooth eszköz hozzáadása

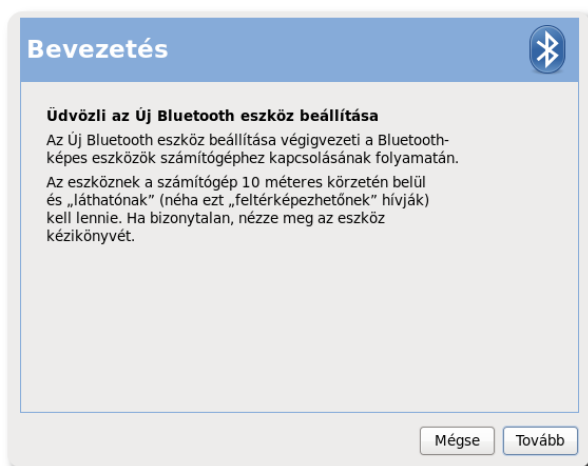
Amennyiben számítógépe rendelkezik Bluetooth interfésszel, a SuliX Professionalt használva adatokat küldhet és fogadhat más Bluetooth interfésszel rendelkező eszközökre. Ha egy eszköz használatát többször tervezi, érdemes összepárosítania az eszközöket, így bármiféle azonosítás nélkül kommunikálhatnak a jövőben egymással¹¹. Most azt fogjuk megnézni, hogyan kell beállítani egy eszközt, hogy Bluetooth-on keresztül adatokat küldjön és fogadjon (vagy éppen internetkapcsolatot biztosítson).

Ha számítógépe rendelkezik Bluetooth interfésszel, egy kék Bluetooth ikon található a felső panelen, erre kattintva láthatja a lehetőségeket.

Új Bluetooth eszköz hozzáadása

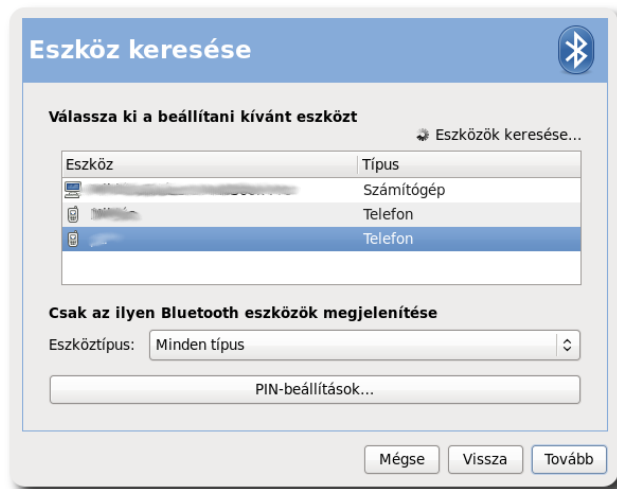
Új eszköz beállításához kattintson az **Új eszköz beállítása** pontra, a felugró ablakban pedig megteheti a szükséges beállításokat, az alkalmazás lépésről lépésre kéri az egyes adatok kitöltésére.

Bluetooth eszköz hozzáadása (1)

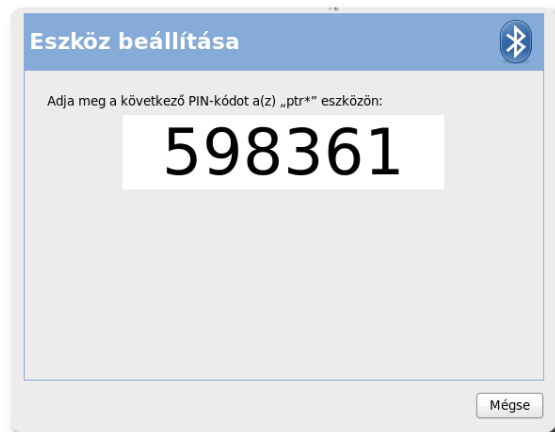
11. Az adataink biztonsága érdekében minden adatkommunikációt meg kell erősíteni nem összepárosított eszközökkel. A párosított eszközök azonban megbízhatóként kerülnek eltárolásra, így csak egyszer kell megerősítenünk az ilyen kapcsolatokat.

Válassza ki a „látható” eszközök listájából a beállítani kívánt készüléket, majd kattintson a **Tovább** gombra.

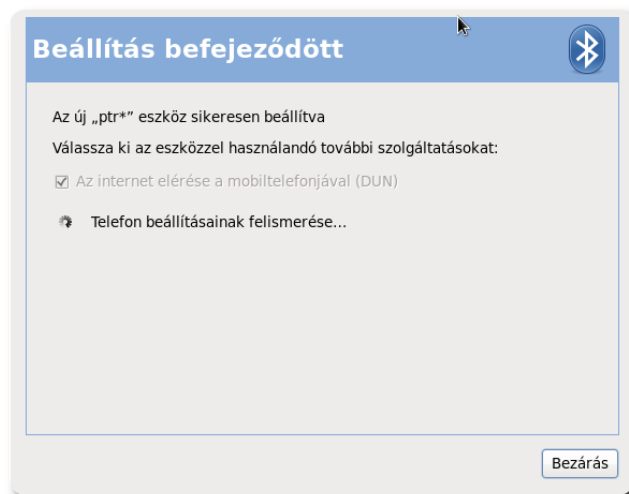
Bluetooth eszköz kiválasztása

Ahhoz, hogy az eszközöket ne lehessen ismeretlenek által párosítani, a SuliX Professional generál egy kódot, melyet a készüléken beütve készen is vagyunk az eszközeink párosításával.

Telefon azonosítókódjának megadása

Ha a telefon és a számítógépünk kapcsolatban vannak, a SuliX Professional képes felismerni a telefon beállításait egyes telefonok esetében, ehhez a megjelenő oldalon pipáljuk be az **Internet elérése** pontot, hogy megkezdődjön a beállítások lekérése.

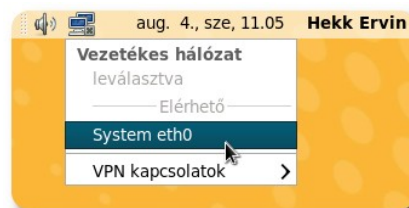

Telefon beállításainak lekérése

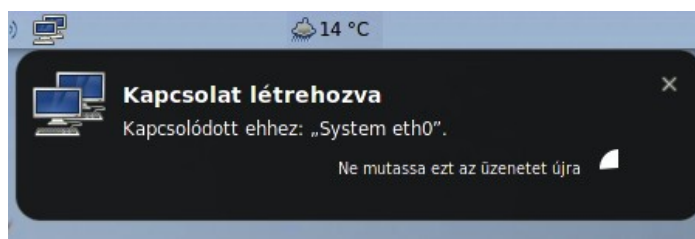
Ezt követően már bármikor küldhetünk és fogadhatunk fájlokat bármiféle megerősítés nélkül.

Csatlakozás vezetékes és vezeték nélküli hálózathoz

Ha a számítógépünket hálózatra szeretnénk csatlakoztatni és vezetékes hálózatunk van, csatlakoztassuk a hálózati kábelt a számítógép hálózati kártyájának csatlakozójába. Ezután kattintsunk a felső panel kis monitor ikonjára jobb oldalt. A lenyíló menüben választhatunk a rendelkezésre álló hálózatok között. Ha csak vezetékes hálózati kártyánk van, a menüben csak az **auto eth0** lehetőséget fogjuk látni, kattintsunk rá a csatlakozáshoz.

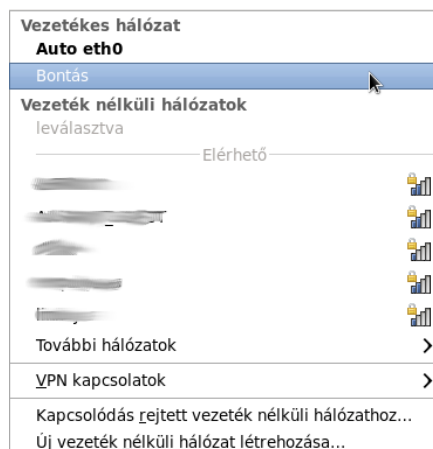
Kapcsolódás vezetékes hálózathoz

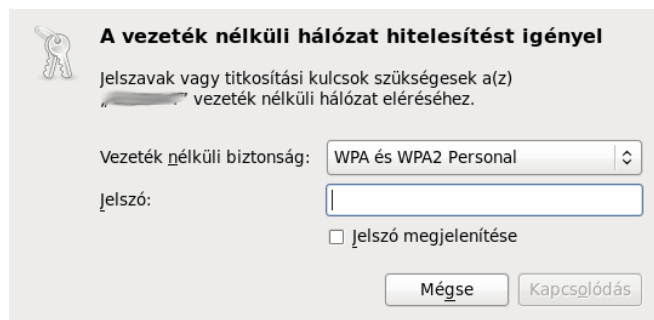
Sikeres kapcsolódás szövegbuborékja

Amennyiben a számítógépünkben van vezeték nélküli hálózati kártya és elérhetőek vezeték nélküli hálózatok, a listából válasszuk ki a kívánt hálózatot. A hálózatok neve mellett egy kék ikon jelzi, hogy milyen erős a vezeték nélküli hálózat jele, ez meghatározza, hogy mennyire lesz stabil a kapcsolatunk (gyenge jel esetén megszakadhat a kapcsolat időnként), illetve a gyenge jel sebességcsökkenést is eredményezhet.

A vezeték nélküli hálózatokat általában jelszóval védik le az illetéktelen használat ellen. Amennyiben a vezeték nélküli hálózat védett – ezt egy kis lakat jelzi a listában a hálózat neve mellett –, csatlakozási kísérletkor megjelenik egy ablak, melybe be kell írunk a csatlakozáshoz a hálózat jelszavát.

Elérhető vezeték nélküli hálózatok listája

Védett vezeték nélküli hálózat jelszavának beírása

Rejtett vezeték nélküli hálózathoz is csatlakozhatunk, ehhez ismerni kell azonban a hálózat nevét. A rejtett hálózat attól rejtett, hogy nem hirdeti magát – mint a láthatóak –, ezért a listában sem jelenik meg. Ha rejtett hálózathoz szeretnénk kapcsolódni, az elérhető vezeték nélküli hálózatok alatt a **Kapcsolódás rejtett vezeték nélküli hálózathoz...** lehetőségre kell kattintanunk. A megjelenő párbeszédablakban adjuk meg a hálózat nevét, titkosításának módját, valamint jelszavát. Ezután a kapcsolódásra kattintva már kapcsolódhatunk is a hálózathoz.

Kapcsolódás rejtett hálózathoz

Ha kapcsolódtunk egy vezeték nélküli hálózathoz, a panelen egy kis állapotikon mutatja a jel erősségét, ha az egeret fölé húzzuk, látjuk a jel erősségének százalékos értékét is.

Vezeték nélküli kapcsolat állapota a panelen

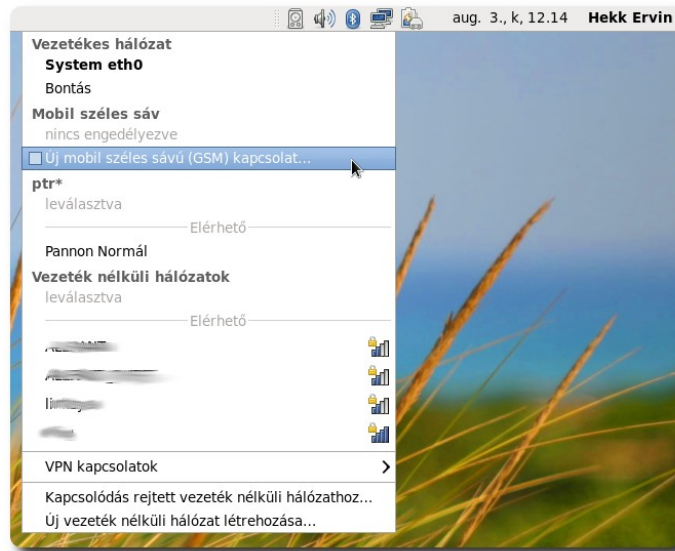
Mobil internet kapcsolat beállítása

Napjainkban egyre elterjedtebbek a mobilinternet-előfizetések. Ennek oka, hogy a internetfelhasználók szeretnek mobilak lenni. A mobilinternet-előfizetés lényege, hogy nem köt bennünket helyhez az internetszolgáltató, egy mobiltelefon vagy egy speciális modem segítségével a mobiltelefon-szolgáltatók hálózatát használva kommunikálhatunk.

A SuliX Professional is támogatja a mobilinternetet, néhány egyszerű lépésben beállíthatjuk a kapcsolatunk részleteit és máris használhatjuk internetezésre. Feltételezzük, hogy valamelyik szolgáltatóval kötött egy szerződést és egy élő szerződéssel, valamint a megfelelő eszközzel is rendelkezik.

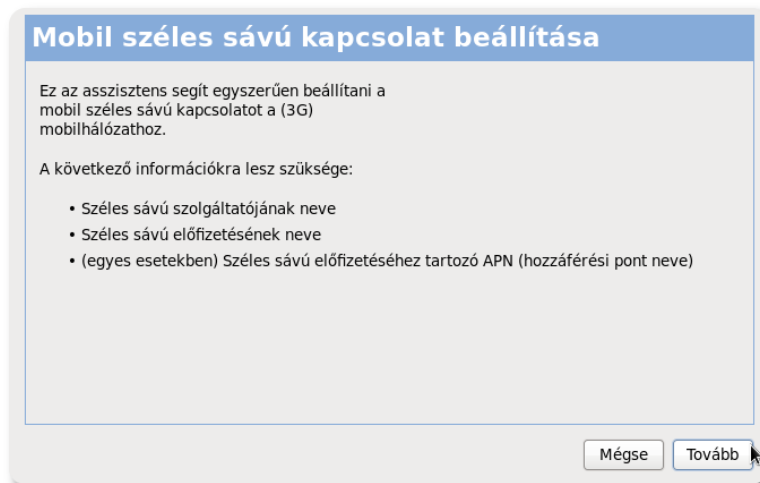
Először tekintsük, hogyan lehet egy ezt támogató mobiltelefon segítségével csatlakozni az internetre. A mobiltelefon csatlakozhat vezetékkel (általában USB kábel) a számítógéphez, de kényelmes lehet egy Bluetooth kapcsolat is a két eszköz között. A Bluetooth kapcsolat beállításáról a Bluetooth eszköz hozzáadása fejezetben olvashat a 44. oldalon.

Ha csatlakoztatta a telefont a számítógéphez USB kábel vagy Bluetooth segítségével, a fenti kapcsolatokat vezérlő ikonra kattintva az alábbihoz hasonló menü kell fogadja.

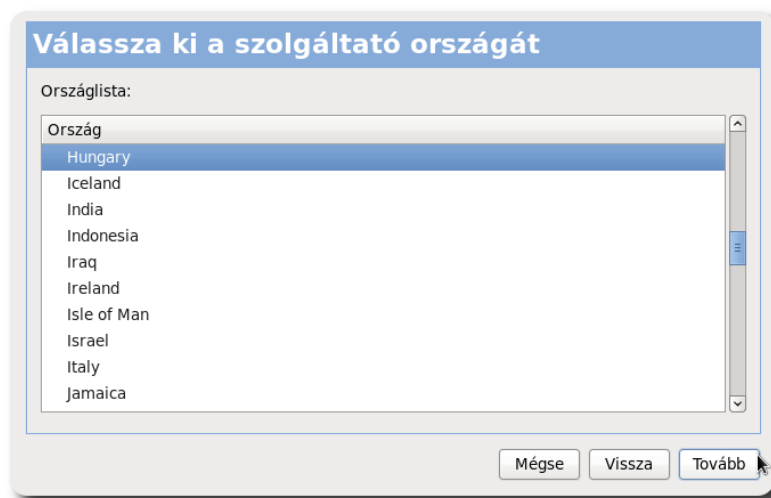
Mobil széles sáv beállítása (1)

Ha az **Új mobil széles sávú GSM kapcsolat** pontra kattint, megnyílik a beállító-alkalmazás, mely végigvezeti a beállítás lépésein.

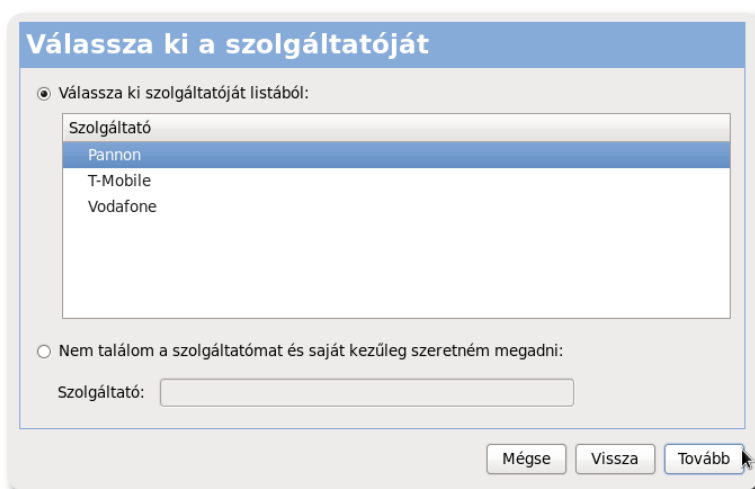
Mobil széles sáv beállítása (2)

Először ki kell választani azt az országot, ahol a szolgáltató van. Ez a legtöbb esetben Magyarország, azaz Hungary lesz.

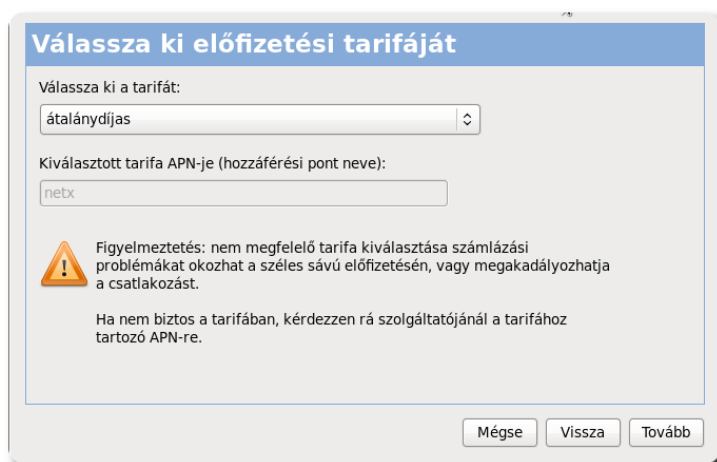
Mobil széles sáv beállítása (3)

Az adott ország mobiltelefon-szolgáltatóinak listájából válassza ki a sajátját.

Mobil széles sáv beállítása (4)

Ezt követően meg kell adnia a tarifáját, vagy a tarifához tartozó hozzáférési pont nevét. Ha nem ismeri, érdeklődjön mobilszolgáltatójánál.

Válassza ki előfizetési tarifáját

Válassza ki a tarifát:
átalánydíjas

Kiválasztott tarifa APN-je (hozzáférési pont neve):
netx

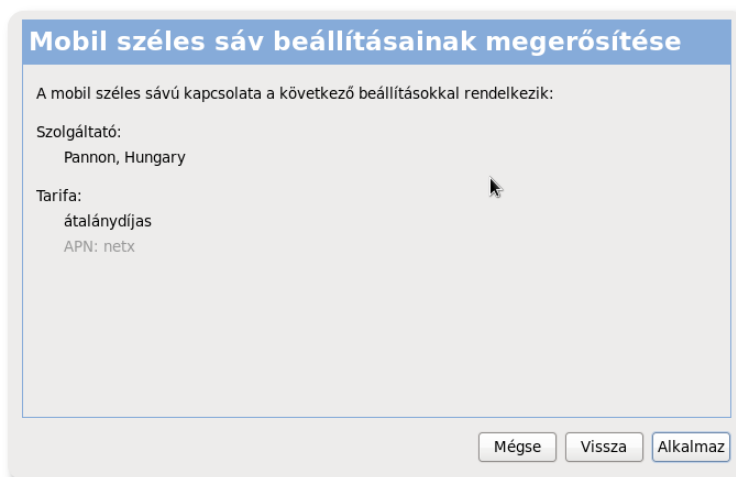
 Figyelmeztetés: nem megfelelő tarifa kiválasztása számlázási problémákat okozhat a széles sávú előfizetésén, vagy megakadályozhatja a csatlakozást.

Ha nem biztos a tarifában, kérdezzen rá szolgáltatójánál a tarifához tartozó APN-re.

Mégse Vissza Tovább

Mobil széles sáv beállítása (5)

Ezután láthatja a beállított kapcsolat összegzését, ha ez rendben van, kattintson az **Alkalmaz** gombra. Ezután a mobil széles sávú kapcsolata használatra kész.

Mobil széles sáv beállításainak megerősítése

A mobil széles sávú kapcsolata a következő beállításokkal rendelkezik:

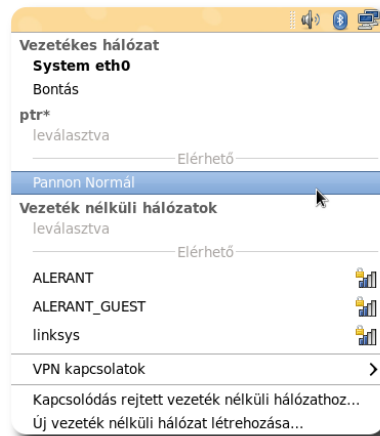
Szolgáltató:
Pannon, Hungary

Tarifa:
átalánydíjas
APN: netx

Mégse Vissza Alkalmaz

Mobil széles sáv beállítása (6)

Ha használni szeretné a kapcsolatot, kapcsolja be a mobileszközt, majd a hálózat aktiválásához kattintson a fenti panel jobb felső sarkában lévő számítógép-ikonra és a lenyíló menüből válassza ki a kívánt kapcsolatot. A rendszer ezt követően automatikusan csatlakozik.

Kapcsolódás mobil széles sávú hálózatra

Az első lépések a weben

A fenti panel **Alkalmazások** menüjében az **Internet** almenüből válasszuk ki a böngészőt., melynek neve Firefox. Ennek megnyílása esetén láthatjuk a böngésző kezdőlapját. A fenti **Cím:** mögötti szövegdobozba írjuk be egy weblap címét, melyet szeretnénk megtekinteni, például *sulix.hu*. Az előbbi kezdőlap helyén az operációs rendszerünk honlapját fogjuk látni. Itt különböző helyekre kattintva navigálhatunk az oldalon, böngészhetünk illetve leírásokat olvashatunk rendszerünkről.

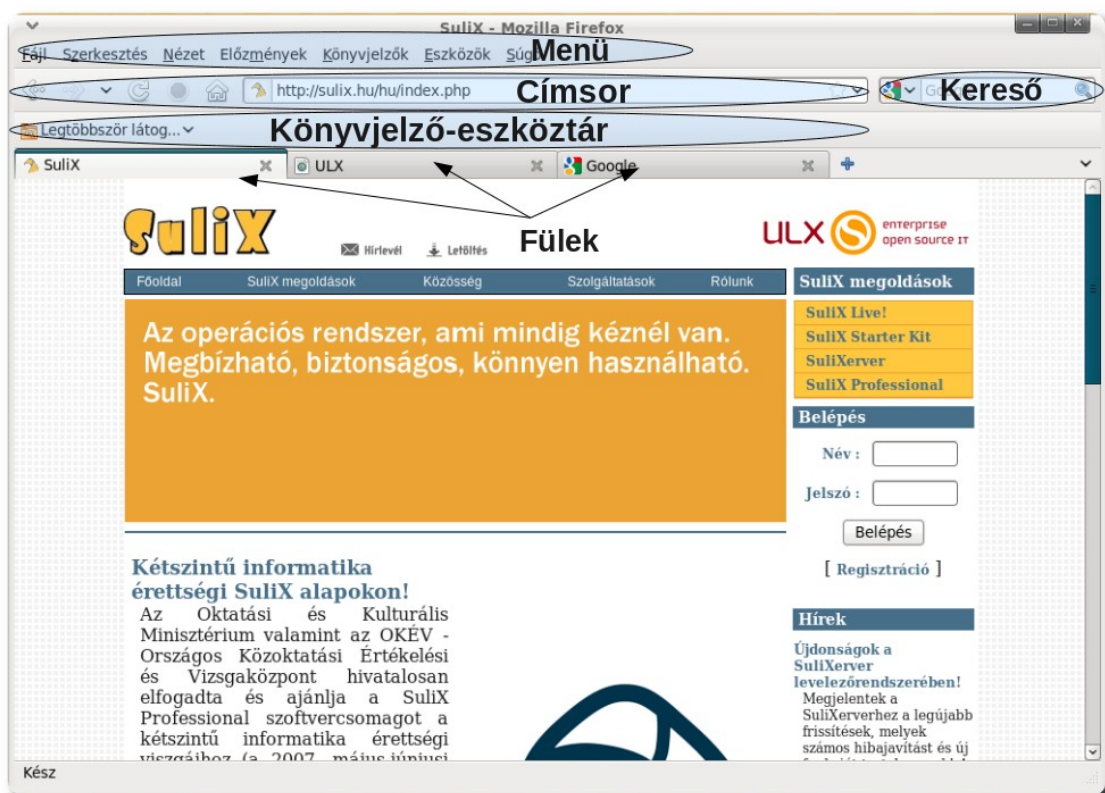
Webböngésző elindítása az alkalmazások menüből

A böngésző legfontosabb része a címsor, ide írjuk be a meglátogatni kívánt webhely címét. Egy-szerre több webhelyen is tartózkodhatunk, ez olyan, mintha több böngésző is futna, de a kényelem és a jobb áttekinthetőség érdekében ezen oldalak fülekbe vannak rendezve.

Ha keresni akarunk a weben, a címsor melletti kereső mezőbe írhatjuk be, mit keresünk. Érdekes címszavakat írni ide, például „carbonara recept”.

A könyvjelző eszköztár a könyvjelzőink tárolására szolgál. A könyvjelző egy olyan bejegyzés, ami tartalmaz egy webcímet és emlékeztető szöveget, amiről tudni fogjuk később, hogy milyen webcímet jelöl.

A web és a böngésző használatáról bővebben olvashat A web használata címet viselő fejezetben a 102. oldalon.

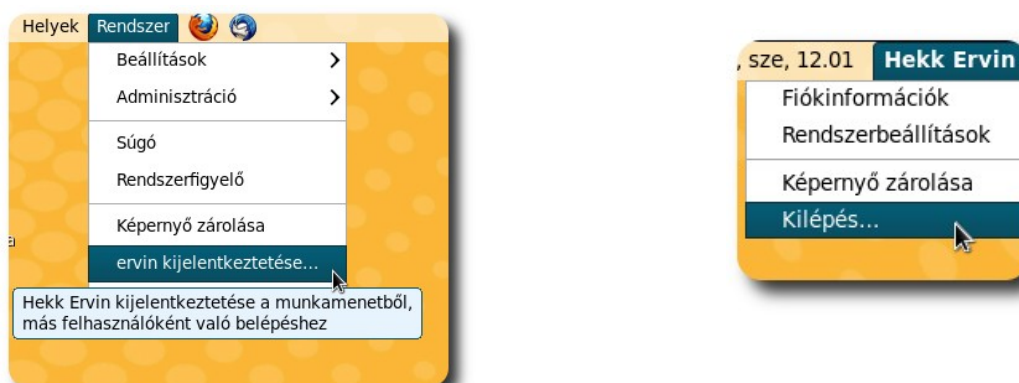
A Firefox webböngésző ablaka és részei

Munkamenet szüneteltetése vagy befejezése?

Ha a számítógépet szeretnénk más felhasználó számára átadni, hogy használhassa, de nem szeretnénk, hogy lássa a munkamenetünket, a nyitott dokumentumainkat, weblapjainkat, stb. lehetőségünk van úgy felhasználót váltani, hogy amikor visszatérünk a számítógéphez, folytathassuk, amit abbahagytunk, de a másik felhasználó ne a mi nevünk alatt tevékenykedjen. A munkamenet ilyen felfüggesztését **felhasználóváltásnak** nevezzük.

Ha mi befejeztük a számítógépünk használatát, de nem szeretnénk még kikapcsolni (mert még valaki más is használni akarja például), **ki kell jelentkeznünk** a rendszerből. A kijelentkezéskor minden általunk futtatott programot kilépésre kényszerítünk, majd az operációs rendszer visszatér a bejelentkező képernyőhöz.

A felhasználóváltáshoz vagy teljes és végleges kijelentkezéshez egyaránt kattintsunk a **Rendszer – <felhasználónév> kijelentkeztetése** parancsra, vagy a jobb felső sarokban a nevünkre¹², majd a **Kilépés...** parancsra.

Kijelentkezés és felhasználóváltás

Bármelyik módon is függesszük fel a munkamenetet, ugyanaz a párbeszédablak jelenik majd meg. Itt kell megadnunk, hogy kijelentkezni akarunk, vagy csak felhasználóváltást szeretnénk, csak kattintsunk a megfelelő gombra. Ha mégsem szeretnénk kijelentkezni, kattintsunk a **Mégse** gombra. 1 perccel a kijelentkezés gomb megnyomása után a számítógépünk automatikusan kijelentkezik, ha nem válaszoltunk. Ennek oka, hogy ha csak rákattintunk a kijelentkezésre és felállunk a számítógéptől, akkor se maradunk bejelentkezve.

Felhasználóváltás vagy kijelentkezés megerősítése

12. Ha nem látunk a példához hasonló gombot a panelen, adjuk hozzá a panelhez a Felhasználóváltás nevű gombot a Kisalkalmazás hozzáadása a panelhez fejezetben leírt módon, melyet a 42. oldalon talál.

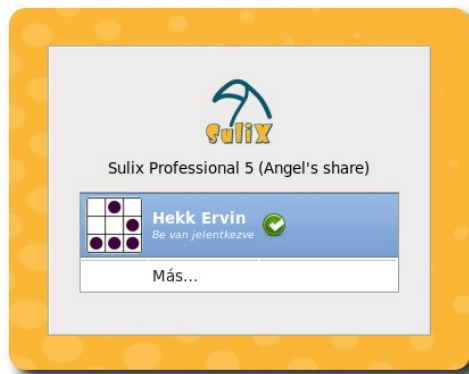
Fontos megjegyeznünk, hogy a felhasználóváltás során a bejelentkezve maradt felhasználó programjai nyitva maradnak, ezáltal ugyanúgy foglalják a helyet a memóriában. Ha kevés memóriával rendelkező számítógépet használunk, vagy sok programot hagyunk nyitva, előfordulhat, hogy a másodikként bejelentkező felhasználó lassúnak fogja találni a számítógép működését. Ilyen esetben mindig jelentkezzünk ki, hogy a számítógép használható maradjon.

A felhasználóváltáshoz nagyon hasonlóan viselkedik a Képernyő zárolása opció is. A képernyő zárolásához kattintsunk a **Rendszer – Képernyő zárolása** lehetőségre, vagy a jobb felső sarokban a nevünkre kattintva válasszuk a **Képernyő zárolása** lehetőséget. Ekkor a rendszer bekapcsolja a képernyővédőt és csak a jelszavunk beírását követően kapcsolja ki¹³. Zárolt képernyő mellett is lehetőség van más felhasználóként bejelentkezni, a **Felhasználóváltás** gombra kattintva, ekkor a bejelentkező-képernyőhöz jutunk. A bejelentkező-képernyő a név mellett egy pipával és a név alatti **Be van jelentkezve** felirattal jelöli, hogy mely felhasználók vannak bejelentkezve.

Zárolt munkamenet

13. Ez olyan, mintha bekapcsoltuk volna a képernyővédő beállításánál a **Képernyő zárolása** opciót és megvárnánk amíg bekapcsol a képernyővédő. A képernyő a Ctrl+Alt+L billentyűkombinációval is lezárható.

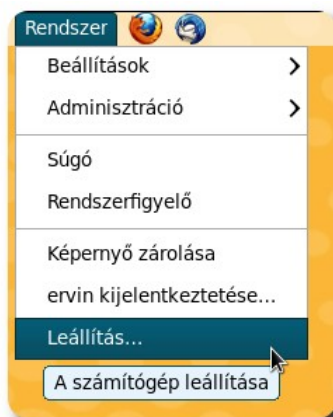
A felhasználó be van jelentkezve

Mi történik a színfalak mögött?

Figyelem! Amikor egy felhasználó bejelentkezve marad (felhasználóváltás esetén), a futó programjai a memóriában maradnak. Ha a számítógépben rendelkezésre álló memória kevés, vagy sok memóriaigényes program fut a felfüggesztett munkamenettel rendelkező felhasználó nevében, a számítógép lassú lehet, az egyes programok működése nem lehet kielégítő. Ilyenkor kérjük meg például az illetőt, hogy zárja be az ilyen alkalmazásait.

Számítógépünk kikapcsolása

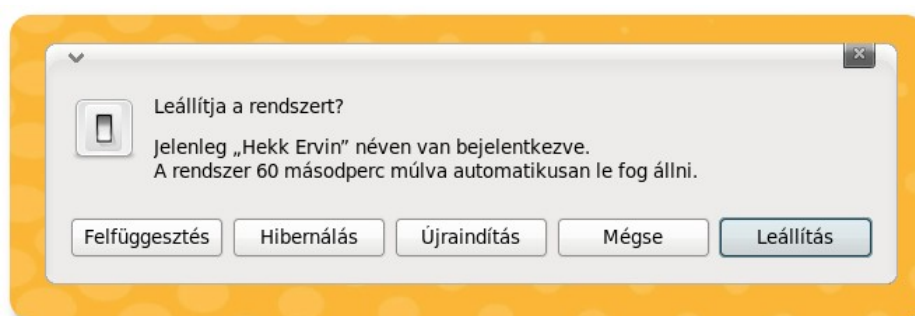
Ha befejeztük a számítógép használatát és ki szeretnénk kapcsolni a számítógépet, több megoldás közül is választhatunk. Mindegyikhez válasszuk a **Rendszer** menü **Leállítás...** menüpontját, vagy nyomjuk meg a **Ctrl+Alt+Delete** billentyűkombinációt.

Számítógép leállítása

Ezután egy dialógusablak jelenik meg, ahol három különböző leállítási lehetőség közül választhatunk, illetve ha nem választunk semmit, a számítógép automatikusan kikapcsol 60 másodperc múlva. Ha csak rövidebb időre hagyjuk ott a számítógépet, a **Felfüggesztés** segítségével alacsony energiafelvételű állapotba kerül a gépünk, és amikor újra bekapcsoljuk, rögtön ott folytathatunk mindent, ahol abbahagytuk. Ha voltak nyitott ablakaink, azokat nyitva is találjuk. Ha hosszabb időre hagyjuk ott a számítógépet, de szeretnénk a munkát onnan folytatni, ahol abbahagytuk, a **Hibernálást** válasszuk. A hibernálás során a memória tartalma a merevlemezre kerül és a számítógép nem fogyaszt villamosenergiát hibernált állapotban. A bekapcsoláskor némileg több időbe telik azonban a munkamenet folytatása, mint felfüggesztés esetén, mert a memória állapotát vissza kell olvasni a merevlemezről. A **Leállítást** választva a számítógépünk kilép a nyitott programokból és kikapcsol. Bekapcsoláskor újra be kell lépniünk és minden programot újra elindítani.

Ha valami furcsa, szokatlan dolgot tapasztaltunk a számítógép működése közben, vagy frissítés után a frissítő alkalmazás a rendszer újraindítását javasolta, válasszuk az **Újraindítás** lehetőséget. Ekkor a számítógépünk kikapcsol, majd rögtön bekapcsol.

Számítógép kikapcsolása, hibernálása, felfüggesztése vagy újraindítása

Gyakorló feladatok az „Első lépések SuliX Professional rendszerünkkel” című fejezethez

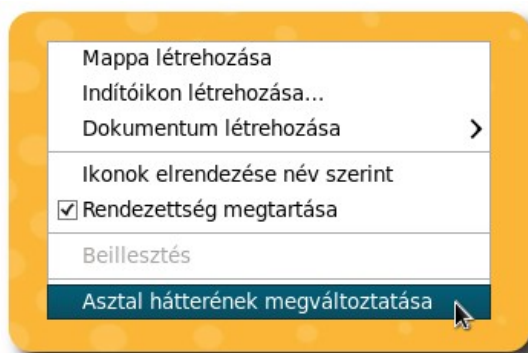
- Jelentkezzen be!
- Nyisson egy fájlkezelőt, tegye le a tálcára, hogy ne látszódjon az ablak! Ezután nagyítsa ki maximális méretűre, majd zárja be!
- Nyissa meg a saját mappáját az asztalon
- Hozzon létre új, üres fájlt a fájlkezelő segítségével, nyissa meg, írjon bele szöveget a Gedit programmal majd csukja be.
- Állítsa be a fájl jogosultságait, hogy csak Ön olvashassa a fájlt és senki ne írhasa!
- Hozzon létre új mappát a fájlkezelő segítségével!
- Másolja át a fájlt a mappába!
- Helyezze a kukába az eredeti fájlt!
- Állítsa vissza a kukából a törölt fájlt!
- Hozzon létre tar.gz archívumot az újonnan létrehozott mappából!
- Indítsa el a Firefox webböngészőt!
- Nézze meg a SuliX Professional honlapját (sulix.hu)!
- Zárja be a Firefox webböngészőt a felső panelen található kilépésre kényszerítő gomb segítségével!
- Állítsa be az összes alkalmazásra vonatkozó hangerőt egy alacsony értékre!
- Zárolja a képernyőt, folytassa a munkamenetet majd jelentkezzen ki!
- Indítsa újra a számítógépet!

Rendszerünk testreszabása és beállítása

Ahhoz, hogy számítógépünket kényelmesen használhassuk, érdemes testre szabnunk, azaz számunkra megfelelő beállításokat alkalmazni. Kezdjük a testreszabást a felhasználói felület kinézetének beállításával.

Asztalháttér megváltoztatása

Az asztalra jobb gombbal kattintva a megjelenő helyi menüből válasszuk az **Asztal háttérének megváltoztatása** lehetőséget¹⁴.

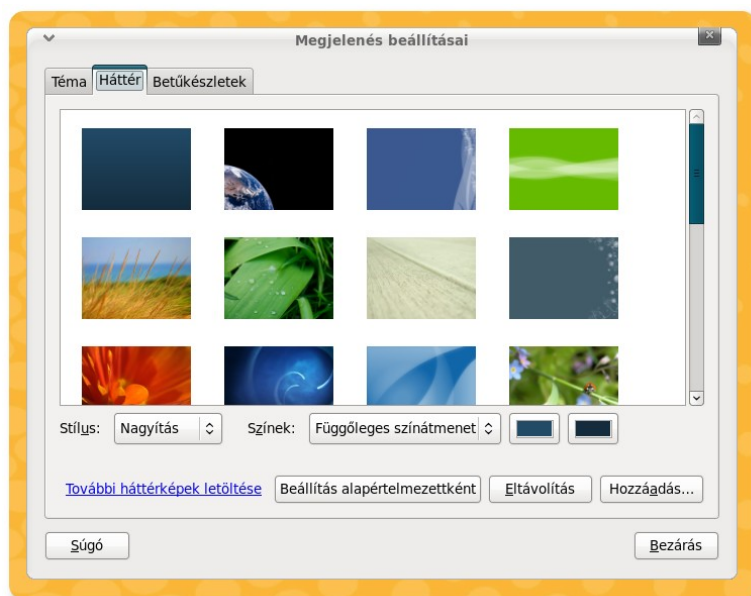

Munkaasztal helyi menüje a háttér megváltoztatásával

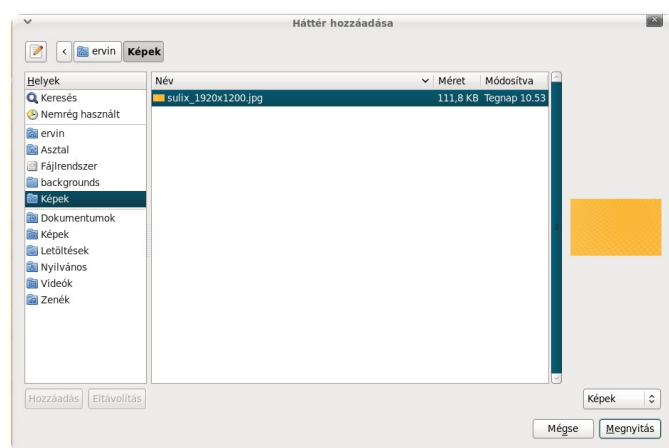
A megjelenő ablakban jó néhány kép szerepel, válasszuk ki a nekünk legjobban tetszőt és kattintsunk rá, ez lesz az asztalunk háttere. A kiválasztott kép azonnal beállításra kerül asztalháttérként, az ablakot nyugodtan bezárhatjuk. A beállított háttérrel a későbbiekben bármikor megváltoztathatjuk ezen a módon.

Ha saját fényképet, rajzot vagy grafikát szeretnénk asztalháttérként használni, akkor a **Hozzáadás...** gombra kattintva a megjelenő fájlböngésző ablakban válasszuk ki a kívánt képet.

14. Ugyanezt az ablakot megnyithatjuk a **Rendszer – Beállítások – Megjelenés – Megjelenés** alatt is a **Háttér** fülön.

Munkaasztal háttérének kiválasztása

Egyéni háttérkép kiválasztása

Panel indítóikonjainak testreszabása

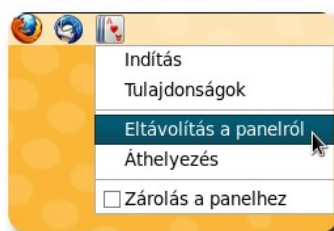
A panelen nem csak kisalkalmazások ikonjai lehetnek, hanem különböző alkalmazások indítóikonjai is. Amikor egy alkalmazást gyakran használunk, kényelmesebb egy gyorsindítóikont elhelyeznünk, hogy ne kelljen az **Alkalmazások** menüben böngészni minden alkalommal, amikor szeretnénk használni az adott programot, lehetőségünk van a felső panelen egy ikon elhelyezésére, melyre egyszer rákattintva az adott program azonnal elindul.

Ha egy programot szeretnénk hozzáadni a gyorsindító listához, az **Alkalmazások** menüben válasszuk ki a programot, majd jobb egérgombbal kattintsunk az alkalmazásra és a helyi menüből válasszuk az **Ezen indítóikon hozzáadása a panelhez** parancsot. Ennek hatására az új ikon megjelenik az eddigiek mellett.

A nem használt gyorsindító ikonokat rájuk jobb egérgombbal kattintva a helyi menüből az **Eltávolítás a panelről** parancsot választva távolíthatjuk el.

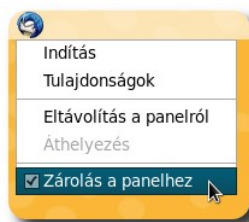
Indítóikon hozzáadása a panelhez

Indítóikon eltávolítása a panelről

A gyorsindítók és az panel kisalkalmazásai szabadon keverhetőek. Ha mozgatni szeretnénk egy gombot – legyen az kisalkalmazás vagy gyorsindító – kattintsunk bal egérgombbal a gombra. Ekkor megjelenik a helyi menü, itt a **Zárolás a panelhez** melletti jelölőnégyzetből szedjük ki a pipát (ha van benne), majd a bal egérgombot nyomva tartva húzzuk a kívánt új helyére a gombot.

Ha nem szeretnénk, hogy véletlenül áthelyezzünk egy ikont, az előző műveletsorból ismételjük meg a **Zárolás a panelhez** részt, így visszatéve a pipát a jelölőnégyzetbe.

Gomb mozgathatóvá tétele a panelen

Ha egy fájlt egy olyan programmal szeretnénk megnyitni, amelyik fent van a panelen, egyszerűen fogjuk meg a fájlt és húzzuk rá a gyorsindító gombra, ekkor az ikonnal jelzett program megnyitja a kívánt fájlt.

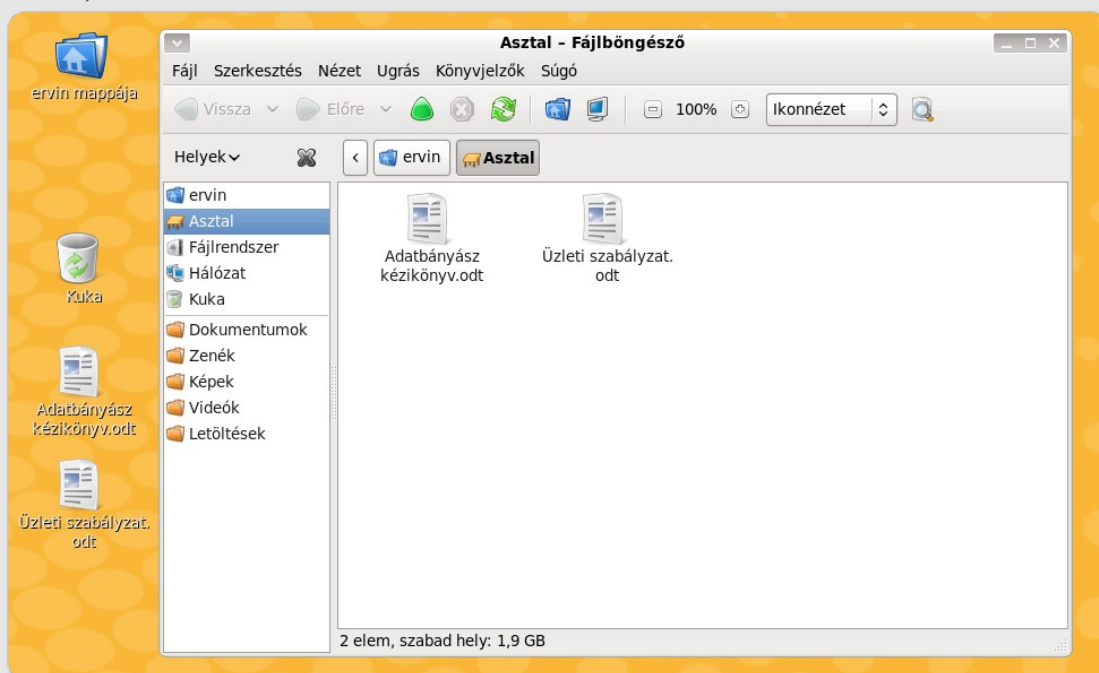
A panel nem csak indítóikonokat és kisalkalmazások tárolására képes, hanem linkeket is elhelyezhetünk rajta a nagyon gyakran használt fájlokhoz, melyekre nincsen semmiféle megkötés. Egész egyszerűen fogjuk meg a kívánt fájlt és húzzuk a felső panel egy szabad részére, ezután a link rögtön megjelenik. Ha az eredeti fájlt áthelyezzük, a link sem fog működni, ezért ha átnevezzük vagy áthelyezzük a fájlt, a linket érdemes eltávolítani a panelről a helyi menüje segítségével.

Az asztal ikonjai

Az asztal azon kívül, hogy háttérképet nyújt és ezzel javítja a felhasználói élményt, különféle fájlokat és indítóikonokat is tárolhat. A saját mappánk tartalmaz egy **Asztal** nevű mappát, az ide helyezett fájlok és mappák látszanak majd az asztalon.

Egy hétköznapi példa:

Hekk Ervin rengeteg dokumentummal dolgozik munkája során, ám van néhány, melyet óránként vagy még gyakrabban kell megnyitnia. Ezeket a gyakran használatos dokumentumokat az Asztalon tárolja, így csak kétszer rákattint az asztalon és rögtön megnyithatja. (Vagy az előző részben bemutatott módon linket csinál a panelen a fájlra azzal, hogy az asztalról odahúzza a panelre az ikont.)

Fájlok az asztalon

Az asztalon ezen kívül lehetnek indítóikonok is, ezeket a következőképpen adhatjuk az asztalhoz. Az egyik, hogy a fenti panel **Alkalmazások** menüjéből kiválasztjuk a kívánt alkalmazást, majd a jobb egérgombbal az alkalmazás nevére kattintva a helyi menüből kiválasztjuk az **Ezen indítóikon hozzáadása az asztalhoz** lehetőséget, vagy egyszerűen csak megragadjuk az egérrel az alkalmazást és az asztalra húzzuk (húzd és dobd).

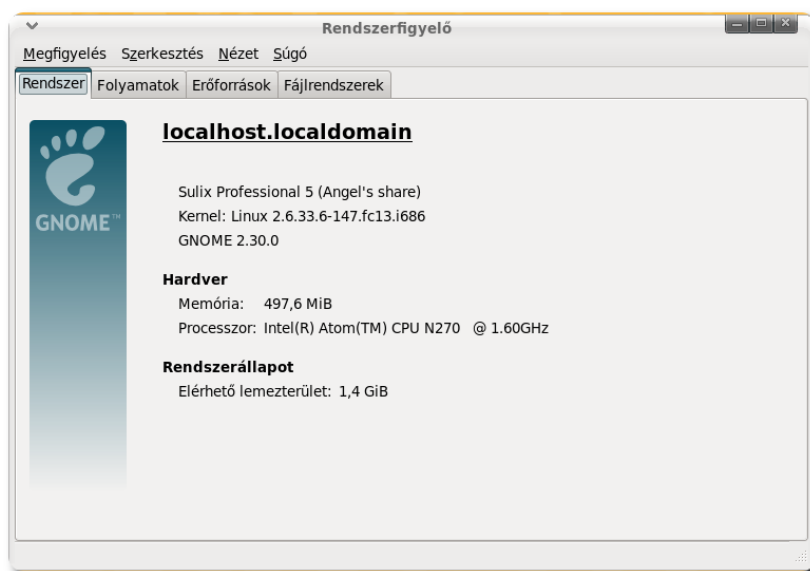
Az asztalon lévő gyorsindítóikonokra szintén ráhúzhatunk fájlokat, amelyeket szeretnénk megnyitni az adott alkalmazással.

Mi történik a színfalak mögött?

Az indítóikonok asztalra helyezésének van egy másik módja is, azonban a másik lehetőséget csak megemlíjtük, mert ismerni kell hozzá az alkalmazás pontos nevét és esetlegesen az elérési útját. Az asztalra jobb egérgombbal kattintva és az **Indítóikon létrehozása** lehetőséget választva a megjelenő ablakba kell beírunk az elindítandó alkalmazás paramétereit.

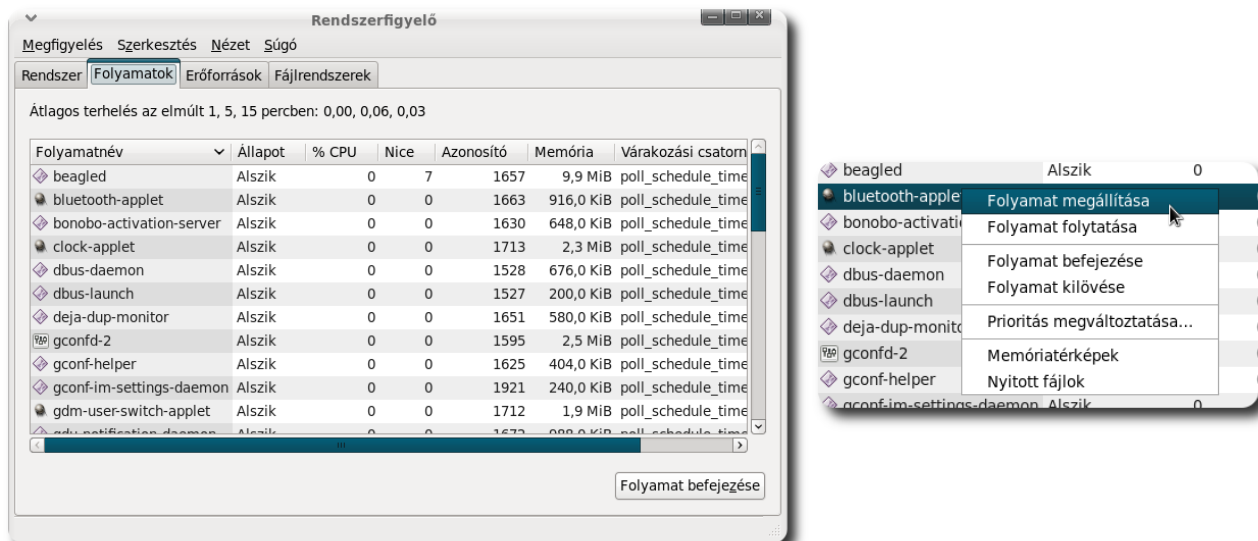
Rendszerünk alapadatai és futó folyamatai

Ha kíváncsiak vagyunk a számítógépünk memóriájára, processzorára vagy a szabad lemezterületre, nyissuk meg a panelen a **Rendszer** menü **Rendszerfigyelő** programot. Ekkor elindul az alkalmazás, mely megjeleníti a kívánt információkat. Ha a futó programok erőforrás-felhasználására vagyunk kíváncsiak, az egyes fülök alatt megtalálhatjuk a minket érdeklő információkat.

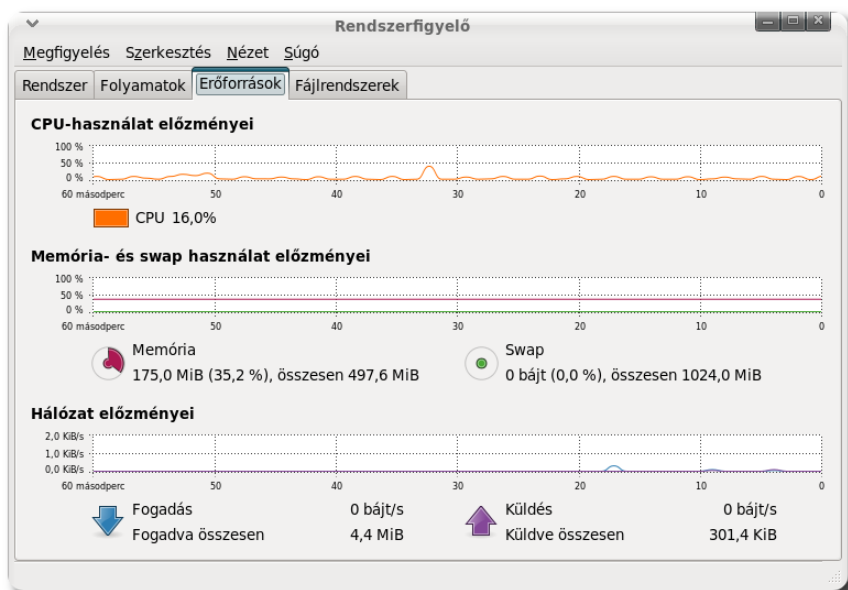
Rendszerünk alapadatai

Ha kíváncsiak vagyunk arra, hogy milyen programok futnak és azok milyen erőforrásokat „fogyasztanak”, kattintsunk a **Folyamatok** fülre, ahol a fejlécekre kattintva beállíthatjuk, mi alapján lássuk rendezve az egyes folyamatokat. Ha lassabbnak érezzük a számítógép működését a megszokottnál, érdemes a processzorhasználat alapján rendezni (% CPU) az alkalmazásokat, és a gyanúsan sokat használó folyamatokat a folyamat nevére jobb egérgombbal kattintva a helyi menüből **befejezni** vagy **kilőni**.

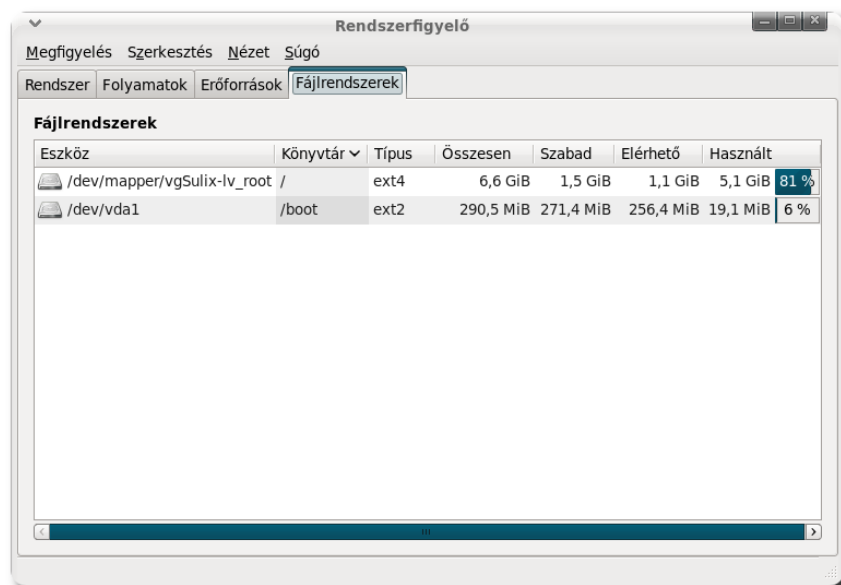
Folyamatok és felügyeletük

Ha a processzorhasználatra és a memória használatára vagyunk kíváncsiak a teljes rendszerre nézve, az **Erőforrások** fülön nyomon követhetjük a változásokat.

A rendszerünk erőforrásainak felhasználása

A rendszerfigyelő alkalmazás a fájlrendszereken elérhető helyet is nyomon követi, ezt a **Fájlrendszerek** fül alatt tekinthetjük meg.

Szabad hely az egyes fájlrendszereken

Rendszerünk beállításai

A beállítások nagy részét a fenti panel **Rendszer** menüjének **Beállítások** almenüjéből végezhetjük el, míg a rendszergazdai jogosultságot igénylő adminisztratív beállítások a **Rendszer** menü **Adminisztráció** almenüjében helyezkednek el. Kezdjük először a rendszerünk beállításait. Fontos megjegyeznünk, hogy a beállítások csak az adott felhasználót érintik, a többi felhasználóra nincsenek hatással, míg az **Adminisztráció** alatt a teljes rendszerre vonatkozó, a többi felhasználót is érintő beállításokat tehetünk meg. A teljes rendszert, vagy más felhasználókat is érintő beállítások megtétele rendszergazdai jogosultságokhoz kötött.

A **Beállítások** menü az alábbi képen látható beállításokra ad lehetőséget, az egérmutatót az egyes beállítások fölé húzva egy kis szövegben tájékoztat minket a rendszer az adott beállítóalkalmazás funkciójáról.

A rendszer beállításainak menüje

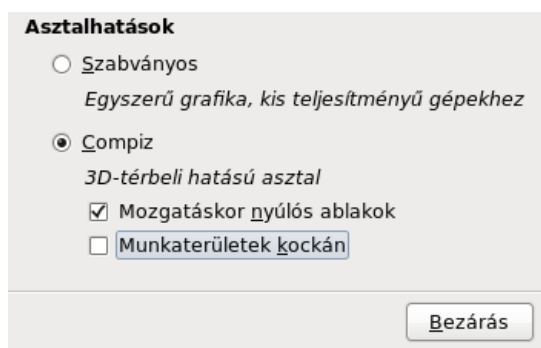
Tekintsük át, melyik hogy miket állíthatunk be az egyes menük segítségével

- **Hardverbeállítások** tehetők, azaz a számítógép beviteli eszközeinek beállításai, valamint a hangkezelés és energiagazdálkodás beállításai megváltoztathatóak
- az **Internettel és hálózattal** kapcsolatosan a hálózati kapcsolatunkat kezelhetjük, fájlmegosztást állíthatunk be, valamint távoli géphez csatlakozhatunk, illetve **Bluetooth** kapcsolatot állíthatunk be másik eszközzel
- a **Megjelenést** szabhatjuk át, tehát a felhasználói felület kinézetét változtathatjuk meg
- a **Rendszer** viselkedésének felhasználói részét módosíthatjuk
- a minket érintő **személyes beállítások** megtételére van módunk

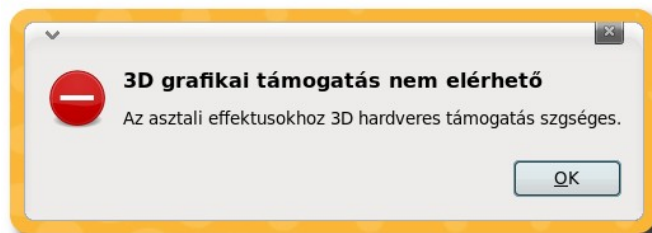
Asztalhatások beállítása

Ha viszonylag gyors számítógéppel rendelkezünk és szeretjük, ha a grafikus felület jól néz ki, érdemes bekapcsolnunk az **asztalhatásokat**. Ezek olyan látványos effekteket eredményeznek, melyek növelik a felhasználói élményt.

Az asztalhatások bekapcsolásához a **Rendszer – Beállítások – Asztalhatások** megnyitása után jelöljük be a **Compiz**¹⁵ lehetőséget, majd a kívánt hatások melletti négyzetbe pipát téve engedélyezzük az adott effekteket. A bezárásra kattintva már láthatjuk is a változásokat. Amennyiben a számítógépünk nem támogatja az asztalhatásokat, úgy az aktiválásuk nem lehetséges, erre a rendszer egy felugró ablakban figyelmeztet bennünket. Ekkor az asztalhatások nem elérhetők.

Asztalhatások engedélyezése

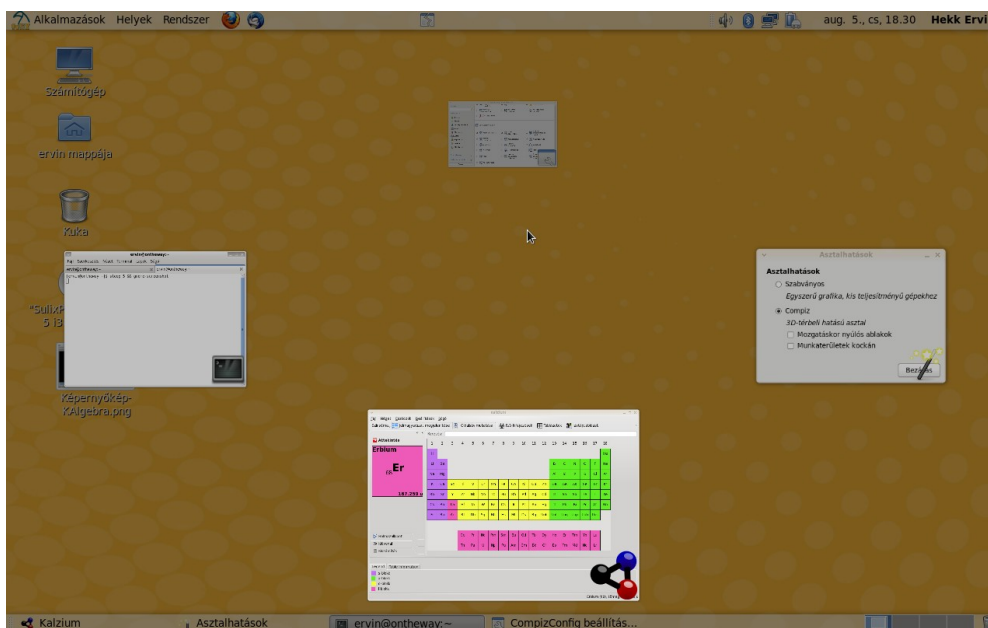

Nem megfelelő 3D grafikai támogatás

Ha a **Compiz** használatakor azt tapasztaljuk, hogy a számítógép lassú, lassan indulnak el a programok, nem válaszolnak, gyakran lefagynak vagy a felhasználói felület furcsán néz ki, kapcsoljuk ki az **asztalhatásokat** a **Szabványos** grafikára való visszaállással.

Ha bekapcsoltuk az asztalhatásokat, az **Alt+Tab** helyett használhatjuk a **Win/Super+Tab** billentyűkombinációt is az ablakok közti váltásra.

15. A Compiz egy ablakkezelő rendszer, mely különleges hatásokat nyújt az alapértelmezetteken kívül, mint például a 3 dimenziós asztal, vagy a nyúlós ablakok.

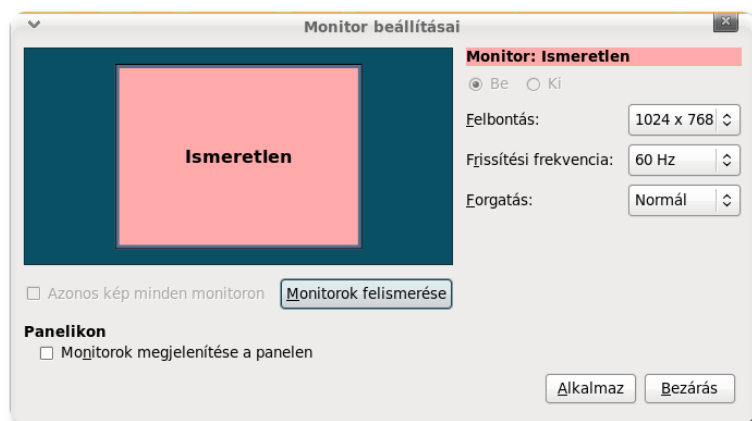
Ablakváltás bekapcsolt asztalhatásokkal és Super+Tab gombbal

Mi történik a színfalak mögött?

Ha szeretnénk jobban testre szabni az asztalhatásokat, megtehetjük a **Rendszer - Beállítások - CompizConfig** beállításkezelő alkalmazással. Bekapcsolhatunk, kikapcsolhatunk vagy módosíthatunk asztalhatásokat. Ezzel azonban akár használhatatlanná is tehetjük a felhasználói felületünket (más felhasználóét természetesen nem), ezért legyünk némileg körültekintőek.

A monitor beállítási lehetőségei

A monitor felbontását és képfrissítési frekvenciáját a **Rendszer** menü, **Beállítások** almenüjében található **Monitorokra** kattintva állíthatjuk be. Itt állíthatjuk be azt is, ha külső kivetítőt szeretnénk használni, vagy több monitort. A kijelző felbontását és képfrissítési frekvenciáját a legördülő menüből kiválasztva és az **Alkalmaz** gombra kattintva állíthatjuk be. Mivel a rendszer ezután egy dialógusablakban megkérdez bennünket, hogy jók-e az új beállítások –melyre 30 másodpercen belül válaszolnunk kell, különben visszaállítja az eredeti felbontást –így hibás beállítások esetén ha nem látunk semmit, várjuk meg az eredeti beállítások visszaállását vagy nyomjuk le az Esc billentyűt, tehát nem alkalmazunk hibás, nem működő értékeket. Ha a monitor típusának felismerése megtörténik, azaz látjuk a monitor nevét a képen, a rendszer nem kínál fel a monitor által meg nem jeleníthető értékeket.

Képernyőfelbontás és képfrissítési frekvencia beállítása

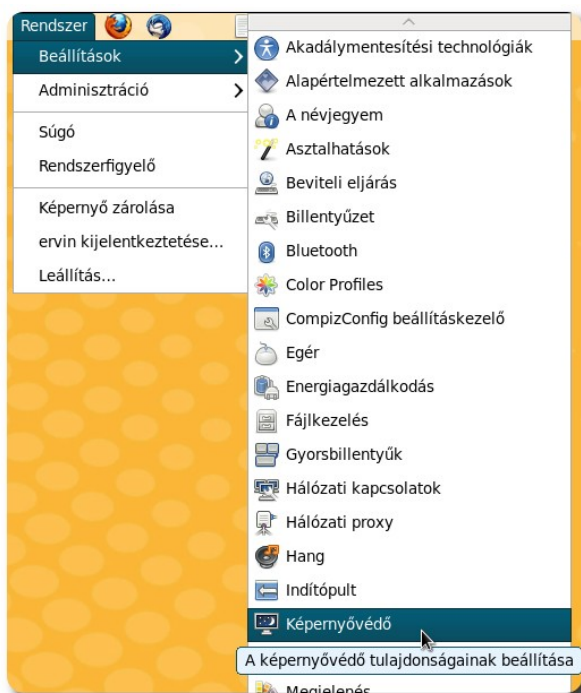

Képernyő tulajdonságának megváltoztatásának megerősítése

Képernyővédő beállítása

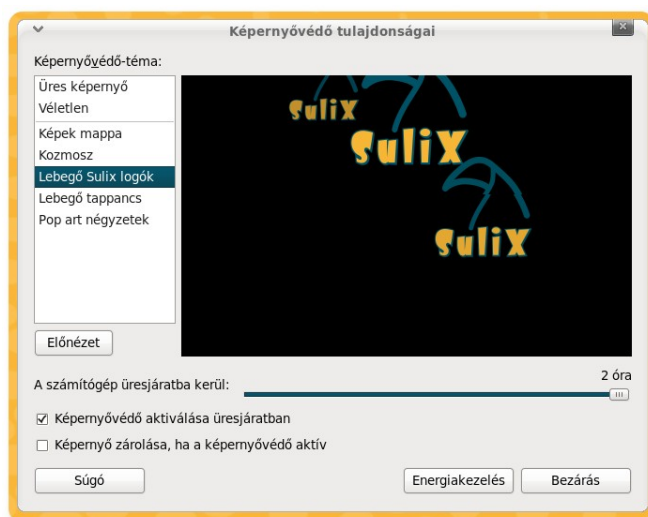
Ha nem vagyunk a számítógépnél, a monitort károsíthatja a folyamatos állókép. Ezt megakadályozandó beállíthatunk **képernyővédőt**, mely egy meghatározott idő letelte után fekete képernyőt vagy mozgóképet jelenít meg, így nem „ég bele” az állókép a monitor képernyőjébe, illetve kikapcsolhatjuk a monitort az operációs rendszerrel. Az olyan állapotot, amikor nem használjuk a számítógépünket, **üresjáratnak** nevezzük.

Az üresjárhoz beállíthatunk jelszavas védelmet is, tehát ha otthagyjuk a számítógépünket és elmegyünk valahová, csak a jelszavunk beírása után lehet folytatni a számítógépünk használatát, így illetéktelen személy nem fér hozzá a munkánkhoz, nem látja, mit csináltunk. A képernyővédőt a **Beállítások** menüben a **Képernyővédő** felírra kattintva állíthatjuk be.

Képernyővédő beállítása

A megjelenő ablakban szabhatjuk meg, hogy mennyi tétlenség után kapcsoljon be az üresjárat, ezt a csúszka jobbra-balra húzásával tehetjük meg. Két jelölőnégyzet is van alul, a felsővel beállíthatjuk, hogy a képernyő kikapcsoljon-e, vagy a fenti listából kiválasztott képernyővédőt **mutassa-e**, az alsóval pedig azt, hogy **kérje-e a rendszert a jelszavunkat**, amikor folytatni szeretnénk a munkát.

Képernyővédő testreszabása és az Energiakezelés megnyitása

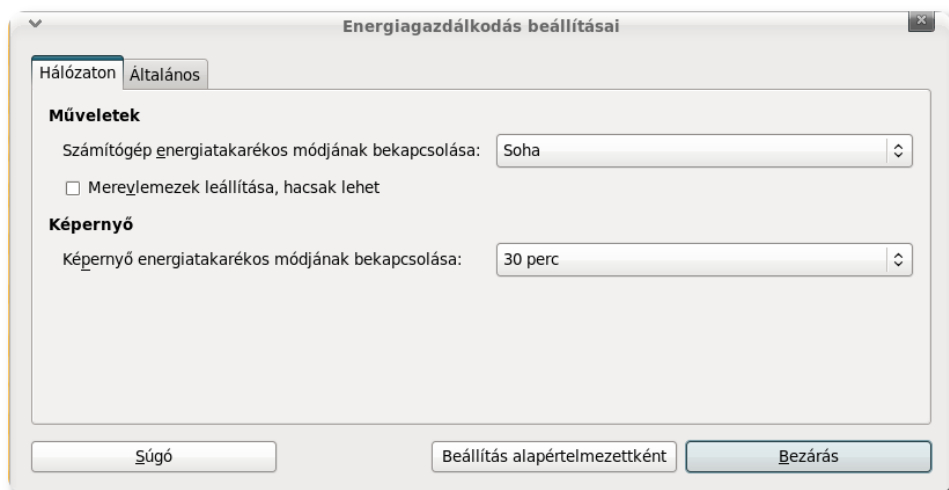
Felhasználó azonosítása a munka folytatásához aktív üresjárat esetén

Energiagazdálkodás beállításai

A számítógép energiafogyasztását is befolyásolhatjuk a SuliX Professional segítségével. Az energiagazdálkodás beállításai mind a képernyővédő beállítójából (**Energiakezelés** gomb), mind a **Rendszer** menüből elérhetők (**Energiagazdálkodás**).

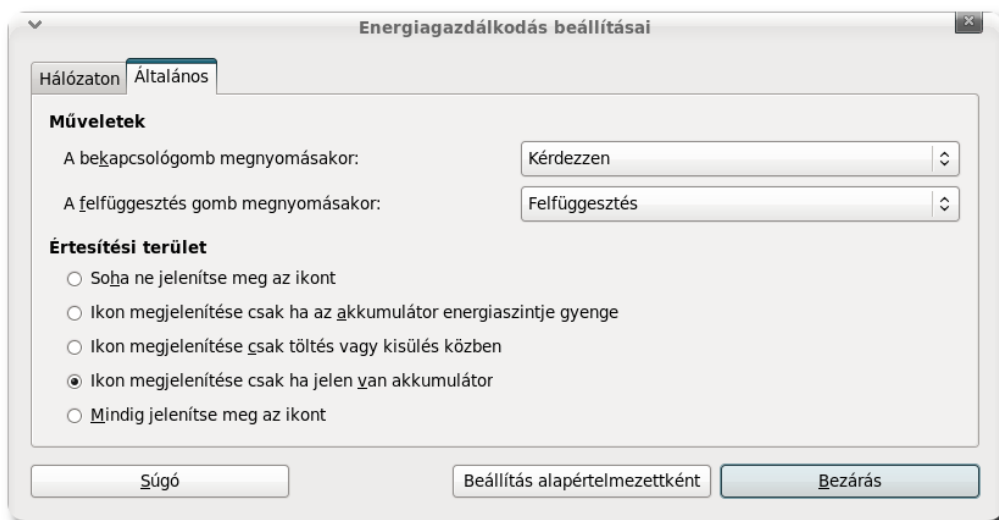
Ha hordozható számítógépünk van, úgy külön meghatározhatjuk az energiagazdálkodási házirendet akkumulátorról való használat és hálózati áramforrás esetére.

Az energiakezelés beállításakor meghatározhatjuk, hogy a merevlemezeket kikapcsolja-e a számítógép, amikor nem használjuk, illetve hány perc után álljon át a számítógép energiatakarékos módra és mennyi idő múlva kapcsolja ki a monitort.

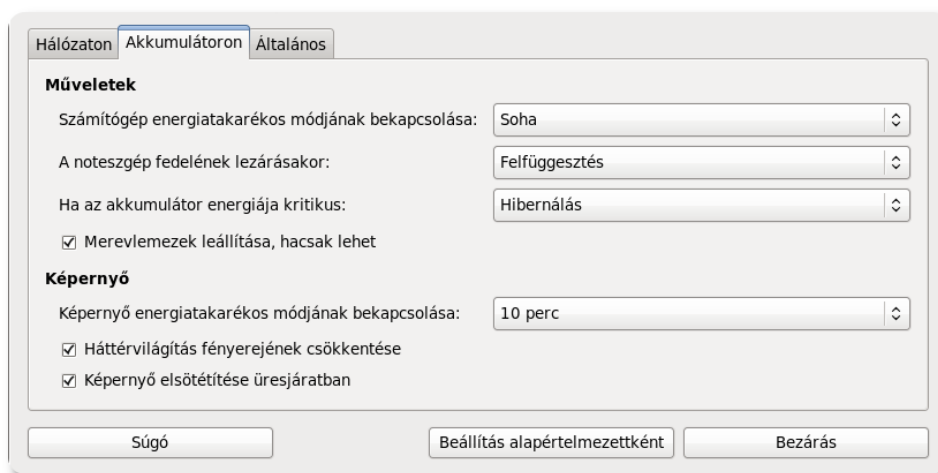
Energiakezelés beállítása

Az **Általános** fül alatt azt szabhatjuk meg, hogy mi történjen a bekapcsolás-gomb megnyomásakor, illetve mikor szeretnénk látni az energiakezelő ikonját a panelen.

Energiakezelés általános beállítása

Hordozható számítógép esetén láthatóvá válik egy új fül, itt megszabhatja, hogy az akkumulátorról működtetett számítógép hogyan viselkedjen.

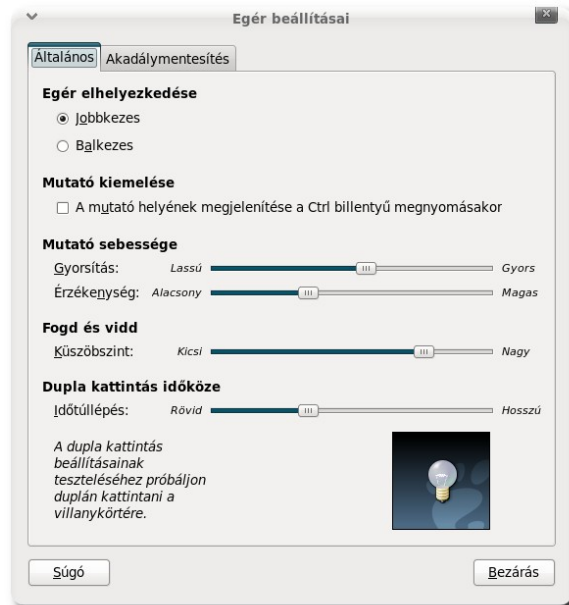
Hordozható számítógép energiagazdálkodási beállításai

A beviteli eszközök beállítási lehetőségei

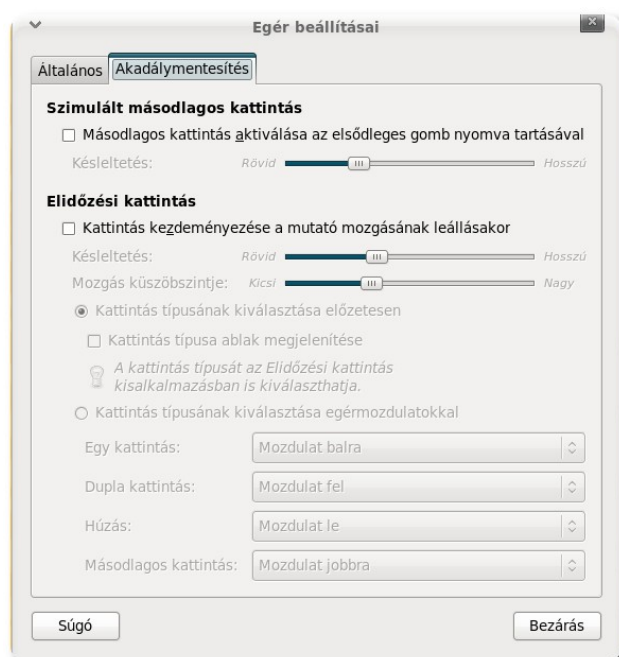
Az egér viselkedését a **Rendszer** menü, **Beállítások** almenüjében az **Egér** kiválasztásával változtathatjuk meg. A mutató sebességét a csúszkákkal szabályozhatjuk, ezáltal meghatározhatjuk, hogy

az egér mozgását milyen gyorsan kövesse a kurzor. Lassú beállítások esetén kis egérmozdulatokra a kurzor sem fog sokat mozogni. Gyors beállítások mellett az egér kisebb mozdulatára is többet mozog majd el a kurzor. Nincsenek általános érvényű tanácsok, mindenkinek meg kell találnia a számára kényelmes beállítást. A dupla kattintás idejének finomhangolását is ezen a beállítófelületen végezhetjük el a csúszka mozgatásával. Ha valaki a bal kezével szeretné használni az egeret és a két egérgomb szerepét szeretné felcserélni, a **Balkezes** egérbeállítással teheti meg a beállítást.

Az **Akadálymentesítés** fül alatt kapcsolhatunk be olyan szolgáltatásokat, mely a mozgásukban korlátozott emberek számítógép-használatát könnyíti meg. A másodlagos egérekattintás aktiválása esetén lehetőség van a helyi menüt a bal egérgomb lenyomva tartásával is megjeleníteni. Ha az egérekattintás nehézkes, a mutató megállítása majd elmozdítása szintén aktiválhatóak egérekattintások, erre a panel alsó része nyújt beállítási lehetőségeket.

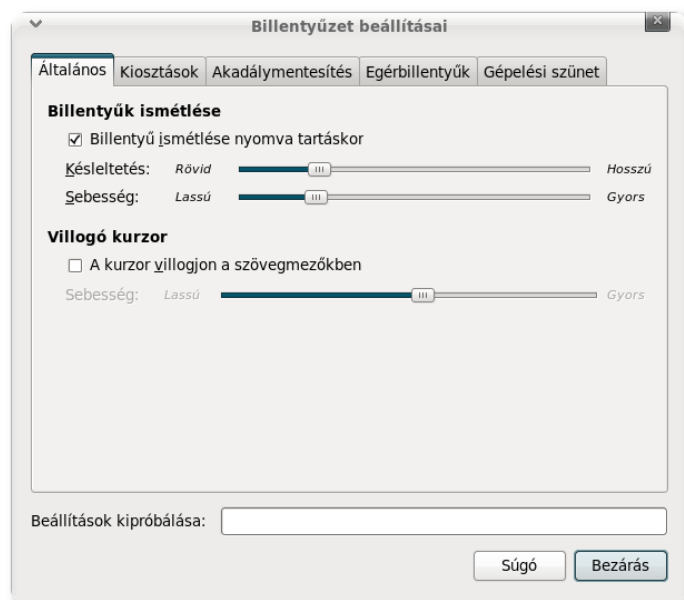
Egér viselkedésének testreszabása

Egérrel kapcsolatos akadálymentesítési technológiák bekapcsolása és beállítása

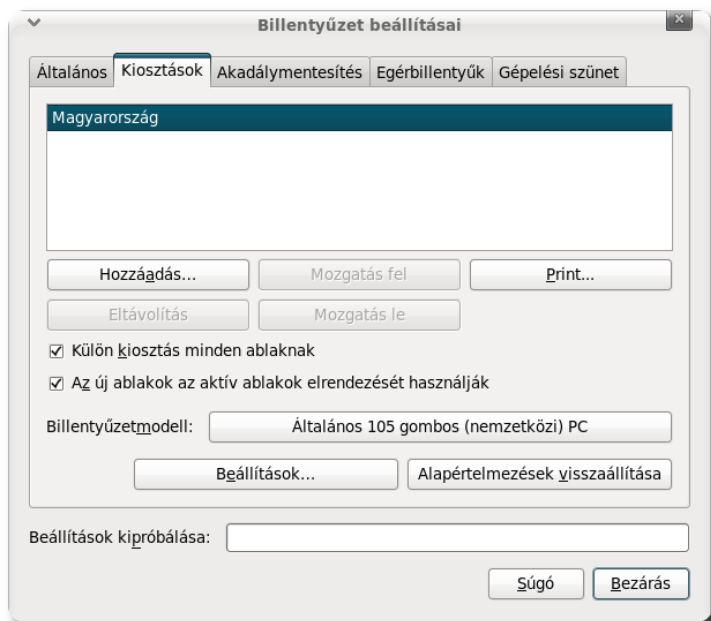
A billentyűzet a **Rendszer – Beállítások – Billentyűzet** alatt állíthatjuk be. Nem tekintjük át az összes beállítást részletesen, csak a lényegesebbeket.

- Az **Általános** fül alatt a nyomva tartott billentyű és a kurzor viselkedését módosíthatjuk.

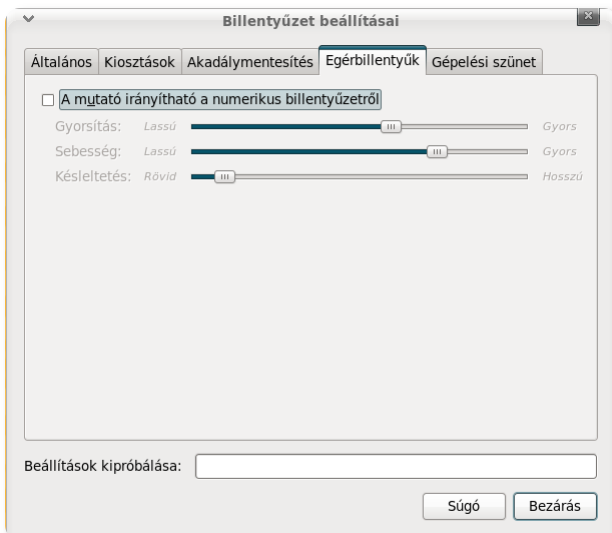
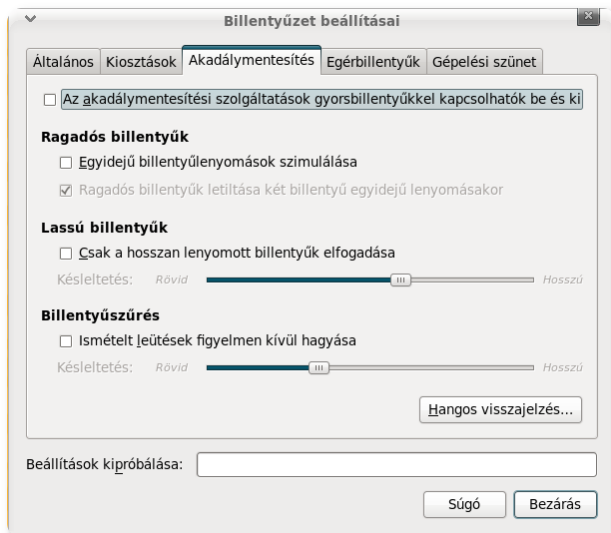
Billentyűzet általános beállításai

- A Kiosztások fül alatt állíthatjuk be, milyen nyelvű és milyen billentyűzet-kiosztású billentyűzetet kívánunk használni

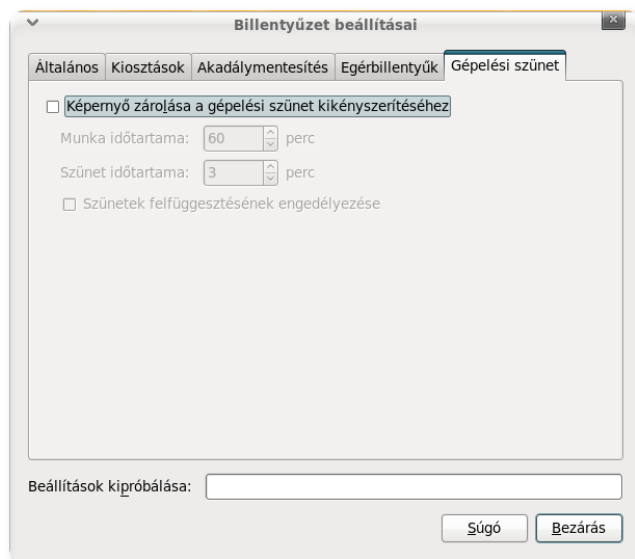
Billentyűzetkiosztás beállítása

- Az Akadálymentesítés és az Egérbillentyűk fül tartalmazza a sérült számítógép-használatát segítő beállítási lehetőségeket.

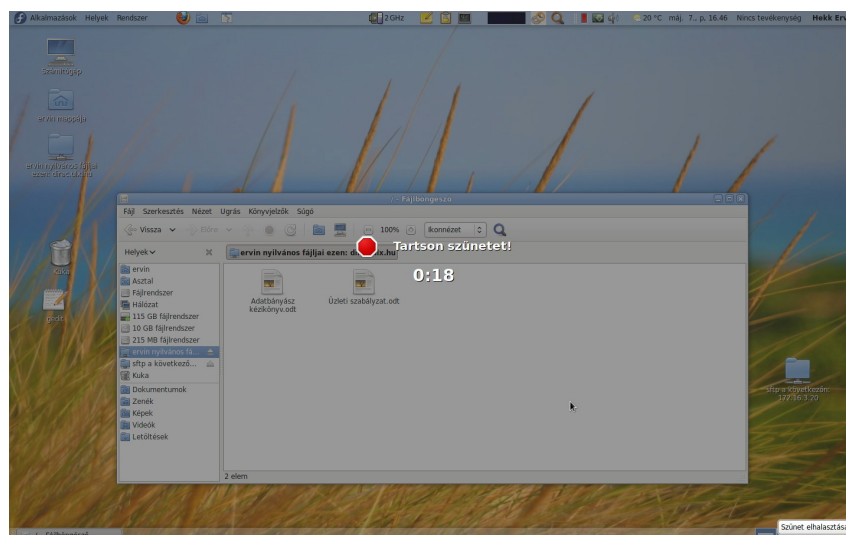

Akadálymentesítés billentyűzettel kapcsolatos beállításai

- A **Gépelési szünet** fül alatt találhatjuk meg annak beállítását, hogy mennyi időnyi számítógép-használatot követően kényszerítse ki a felhasználó számára a pihenőidőt a rendszer. Azt is megszabhatjuk, hogy kötelező legyen pihennie (pl. óránként 5 percet) és ne tudja folytatni a munkát, ezzel megelőzve a szem és a csukló károsodását.¹⁶ A gépelési szünet idejére elszűrül a képernyő és középen egy számláló mutatja, mennyi idő van hátra a gépelési szünetből.

Gépelési szünet kikényszerítésének beállítása

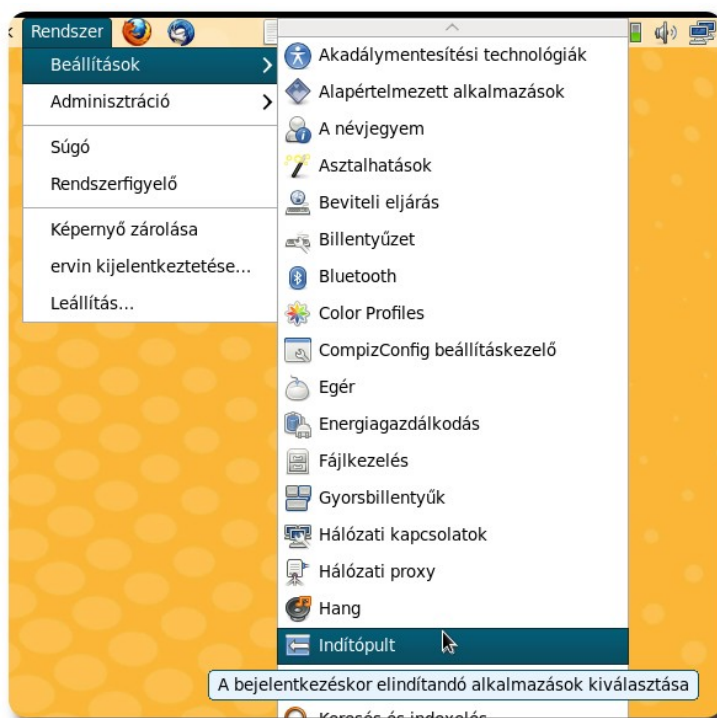

Gépelési szünet közben látható képernyő a számlálóval

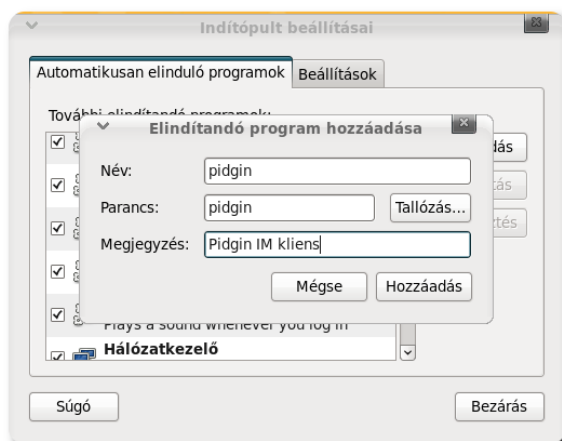
16. Ez a funkció alapértelmezetten ki van kapcsolva mindenki számára, csak akkor lép életbe, ha a felhasználó bekapcsolja saját maga számára. A felhasználó tehát csak saját magát korlátozhatja a számítógép-használatot illetően, másokat nem.

Automatikus programindítás bejelentkezéskor

Ha bizonyos alkalmazásokat minden bejelentkezés után használni szeretnénk, érdemes őket beállítani, hogy bejelentkezéskor automatikusan induljanak el, ne kelljen mindig nekünk elindítani őket. Ezt úgy tehetjük meg, hogy a **Rendszer – Beállítások – Indítópultot** megnyitjuk. A megjelenő ablakban a **Hozzáadás** gombra kattintunk, majd beírjuk a kívánt alkalmazás nevét, vagy megkeresünk a **Tallózás** gombra kattintva a fájlböngésző segítségével.

Automatikusan induló programok beállítása

Program beállítása automatikus indításra

Ha egy alkalmazást nem szeretnénk, hogy automatikusan elinduljon, amikor bejelentkezzünk, vegyük ki a neve melletti négyzetből a pipát. Ha később meggondolnánk magunkat, a pipát visszatéve a jelölőnégyzetbe, újra elindíthatjuk az alkalmazást bejelentkezéskor. Ha egy programot már biztosan nem szeretnénk a jövőben automatikusan elindítani, kattintsunk a nevére, majd az **Eltávolítás** gombra, így törölhetjük is a listáról.

Ha szeretnénk minden programot elindítani, amit kijelentkezés előtt futtattunk, a **Beállítások** fül alatt pipáljuk be a **Kijelentkezéskor a futó alkalmazások automatikus megjegyzése** lehetőséget, így minden bejelentkezés után ugyanazok a programok fog megnyílni, melyeket kijelentkezéskor futtattunk.

Vigyázzunk az automatikusan induló alkalmazások válogatásával, mivel a túl sok automatikusan induló alkalmazás lassíthatja a bejelentkezés folyamatát, mert meg kell várni, hogy az egyes elindulásra kijelölt programok elinduljanak. Ez – a programok számától függően – több idő lehet. Mielőtt rengeteg programot beállítanánk, gondoljuk el, hogy tényleg szükséges-e annyi program.

Mi történik a színfalak mögött?

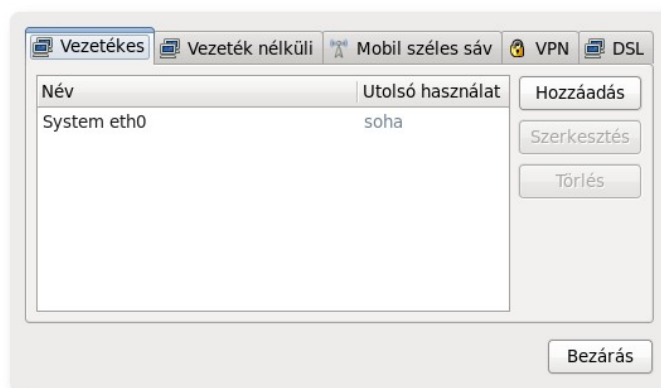
Ha szeretnénk összeállítani egy csokorra való programot, melyet bejelentkezéskor el szeretnénk indítani, tegyük a következőket. Jelentkezzünk be, és indítsuk el a kívánt programokat. Ezután nyissuk meg az Indítópultot és a **Beállítások** fül alatt pipáljuk be azt a lehetőséget, hogy **Kijelentkezéskor a futó alkalmazások automatikus megjegyzése**. Ezután jelentkezzünk ki. Miután újra bejelentkezzünk, a kívánt programok is el fognak indulni. Ha további programokat is szeretnénk futtatni a munkamenet során, de a következő alkalommal nem szeretnénk, hogy elinduljanak, vegyük ki az előbbi pipát a jelölőnégyzetből.

Hálózat beállításai

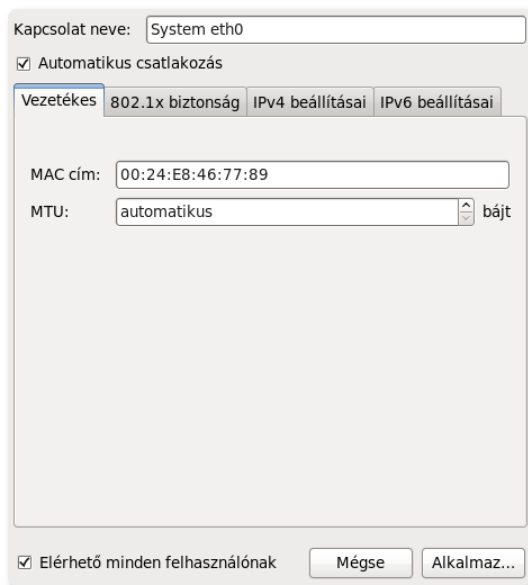
Ha szeretnénk beállítani a hálózati kapcsolatunk részleteit, kattintsunk a **Rendszer – Beállítások – Hálózati kapcsolatok** pontra. Ugyanehhez a programhoz juthatunk úgy is, ha a jobb felső sarokban lévő hálózatbeállításra szolgáló számítógép-ikonra kattintunk jobb egérgombbal, majd a helyi menüből a **Kapcsolatok szerkesztése** pontot választjuk.

A megjelenő ablakban az egyes fülek alatt láthatjuk a hálózati kapcsolatainkat. Ha módosítani szeretnénk egy kapcsolat részleteit, jelöljük ki a kapcsolatot, majd kattintsunk a jobboldali szerkesztés gombra. A felugró ablak fülei alatt szabhatjuk meg a kapcsolat minden apró részletét.

Figyelem! Az itt tett módosítások akár a hálózat kapcsolatunkat is felfüggeszthetik, csak olyan beállításokat módosítsunk, melyekről tudjuk, hogy micsoda.

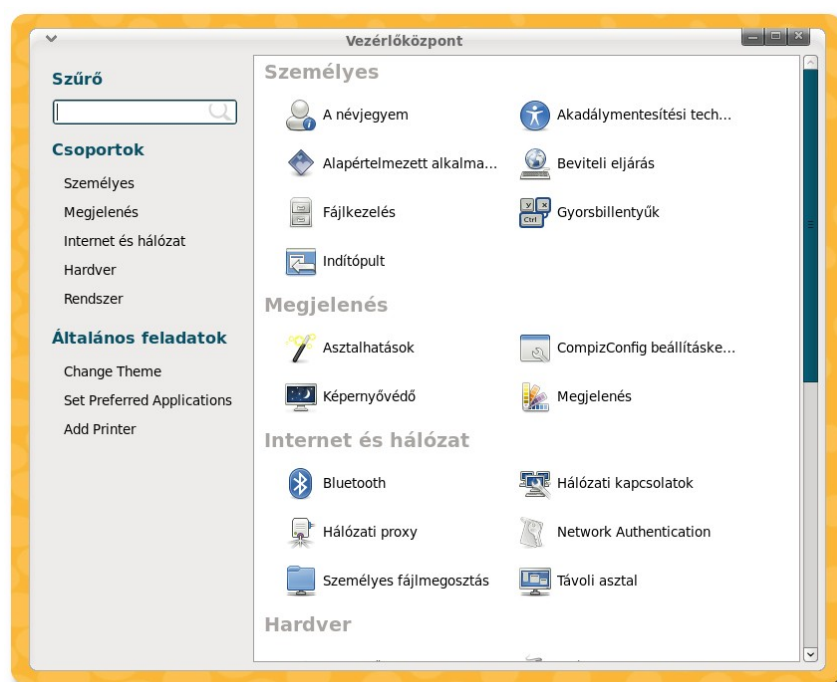
Hálózati kapcsolatok

Hálózati kapcsolat beállításai

Vezérlőközpont

A fejezetben ismertetett összes beállítás megtehető a Vezérlőközpontból is. Indítása a **Rendszer – Beállítások – Vezérlőközpont** megnyitásával lehetséges. A fejezetben minden ismertetett pont megtalálható, rákattintva ugyanazt az ablakot láthatjuk, mintha a **Rendszer** menüből indítottuk volna.

A vezérlőközpont részlete

Gyakorló feladatok a „Rendszerünk testreszabása és beállítása ” című fejezethez

- Változtassa meg az asztal hátterét, majd állítsa vissza az eredeti hátteret!
- Adjon hozzá egy tetszőleges indítóikont a fenti panelhez!
- Hozzon létre egy szövegfájlt, mely látszik az Asztalon!
- Csatlakozzon egy hálózathoz, amennyiben rendelkezésre áll!
- Kapcsolja be az asztalhatásokat!
- Nézze meg, melyik program fogyasztja a legtöbb memóriát!
- Állítsa át a képernyő felbontását a jelenleginél kisebbre, majd állítsa vissza az eredetit!
- Állítsa be a képernyővédő várakozási idejét!
- Kapcsoljon be kötelező gépelési szünetet, hogy 30 percenként 3 percre felfüggeszse a gépelést!

A rendszer alapprogramjai és használatuk

A SuliX Professional az otthoni felhasználóknak is tartogat pár programot, különféle felhasználási területekre.

Az előző fejezethez hasonlóan először tekintsük át, mely alapprogramok állnak a rendelkezésre, majd a fontosabbaknak nézzük meg a használatát.

- **Déjà Dup archiváló** – Az adataink biztonsági mentését és visszaállítását kezelhetjük segítségével, legyen szó akár fájlok, akár teljes mappastruktúra biztonságos mentéséről
- **Gedit szövegszerkesztő** – formázás nélküli szövegek megtekintésére és szerkesztésére készült program
- **Evince dokumentummegjelenítő** – különféle nem szerkeszthető dokumentumformátumú fájlok megtekintésére.
- **Eog képmegjelenítő** – fényképeink, rajzaink gyors megtekintésére és forgatására.
- **Baobab lemezhasználat-elemző** – A fájlrendszeren tárolt fájlok és méretük nyomon követésére használható
- **Palimpsest lemezkezelő** – A lemezek állapotának ellenőrzésére és partíciók létrehozására szolgáló program
- **Rendszerfigyelő** – A rendszer áttekintésére, a futó folyamatok összefoglalására való
- **File-roller archívumkezelő** – tömörített fájlok kicsomagolására és tömörített archívumok létrehozására használhatjuk
- **Hamster időnyilvántartó** – az eltöltött időnk nyilvántartására, áttekintésére, statisztikák készítésére használhatjuk

Ezen kívül a SuliX Professional tartalmaz még **oktatóprogramokat, irodai szoftvereket, multi-média-alkalmazásokat és játékokat** is, de ezekkel illetve a használatukkal a következő kötetek foglalkoznak.

A Déjà Dup használata

A biztonsági mentések arra valók, hogy ha bekövetkezik valamilyen szerencsétlenség – például kitörünk egy fontos fájlt, módosítunk egy fájlt és elmentjük, de nem kellett volna, vagy hardverhiba

miatt elveszítjük a merevlemezünk tartalmát – visszaállíthatjuk a fájlokat egy korábbi állapotra a biztonsági mentésből. A SuliX Professional által kínált program a biztonsági mentések kezelésére a Déjà Dup.

Egy hétköznapi példa:

A Déjà Dup működését úgy képzelhetjük el, mintha hegyet másznánk. A hegymászók, amikor haladnak valamennyit felfelé, mindig belevernek egy újabb szöget a hegybe és ebbe beleakasztják a kötelüket. Amikor valamiért megcsúsznak, a legutoljára bevert kötel megtartja őket és onnan folytathatják a mászást felfelé, nem zuhannak le a hegy aljára. Minél sűrűbben verik be a szögeket a hegybe, annál kevesebbet zuhannak vissza.

A biztonsági mentés is hasonló: amikor biztonsági másolatot készítünk, beleverünk egy szöget a hegybe, és amikor visszaállítunk egy állapotot, akkor az adott magasságból folytatjuk a munkánkat.

Ha például minden nap elején készítünk biztonsági másolatot és rájövünk, hogy teljesen félreértettünk valamit és szeretnénk előlről kezdeni, csak vissza kell állítanunk a reggeli állapotot és folytatni onnan a munkánkat. Ha a számítógép merevlemezre megy tönkre, akkor nincs más dolgunk, mint az új merevlemezre visszaállítani az utolsó biztonsági mentés tartalmát.

A Déjà Dup működési elve az, hogy az első biztonsági mentést követően – amikor minden fájlról készül egy biztonsági másolat – a program már csak a változásokat menti, így nem tárolódnak feleslegesen több példányban a fájljaink, csak az előző mentés óta bekövetkezett változások. Ha elhagyjuk vagy ellopják a biztonsági mentést tartalmazó háttértárat, az adataink illetéktelenek kezébe kerülhetnek. Ezt megakadályozandó a Déjà Dup képes titkosítani az adatainkat, így csak akkor férünk hozzá a biztonsági mentések adataihoz, ha ismerjük a jelszót, anélkül egy értelmetlen adathalmaz.

A Déjà Dup a biztonsági mentéseket a megadott ideig megőrzi és ha beállítjuk, hogy valamilyen időközönként készüljön biztonsági másolat, akkor a fájlok bármelyik időpontban létrehozott másolatára visszatérhetünk a beállított időn belül. Lássuk, hogyan is működik a program.

A Déjà Dup elindításához az **Alkalmazások** menü **Rendszerezeszközök** almenüjéből válasszuk ki a **Déjà Dup biztonságimentés-kezelő** alkalmazást. Ekkor elindul a program, melynek nyitóképernyőjét csupán csak két gomb van.

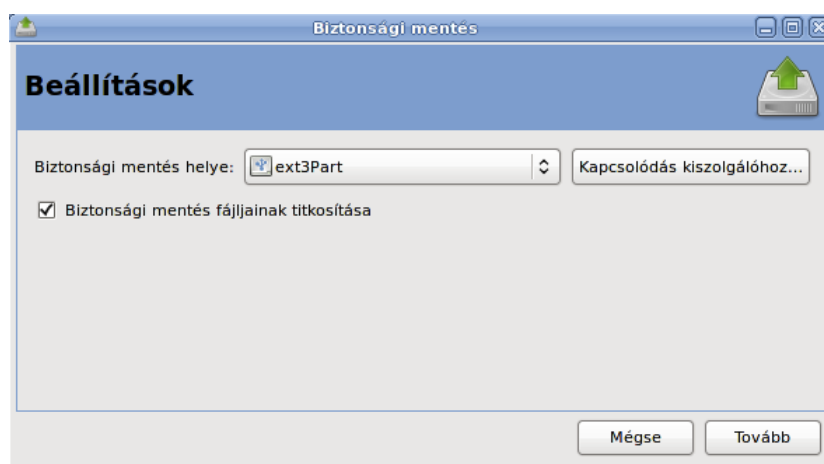

A Déjà Dup alkalmazás fő ablaka

A két gomb segítségével a két fő funkciót érhetjük el, azaz az adatokról készíthetünk egy biztonsági mentés-lenyomatot, vagy visszatérhetünk egy korábbi állapotra. Nézzük meg, hogyan kell létrehozni az első biztonsági mentést.

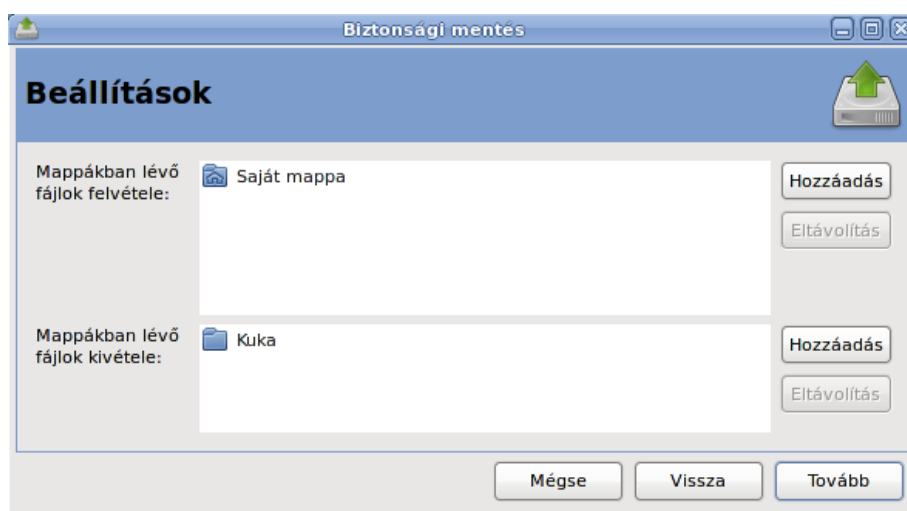
Mivel biztonsági mentést kívánunk létrehozni, Kattintsunk a **Biztonsági mentés** gombra. Az ekkor megjelenő első ablakban azt kell meghatároznunk, hogy melyik mappába kívánjuk létrehozni a biztonsági mentést. Ha csak a törlés és emberi hiba ellen akarunk védekezni, elegendő a merevlemez egy másik részére mentenünk. Ha a hardverek hibája ellen is védekezni szeretnénk, használjunk egy külső lemezt vagy egy hálózati meghajtót. Tegyük fel, hogy egy külső, USB-s merevlemezre szeretnénk mentei, azon belül pedig az ext3Part nevű partícióra. A megjelenő ablakban válasszuk ki a legördülő menüből a kívánt mentési helyet, majd kattintsunk a tovább gombra. Ha nem a meghajtó gyökérkönyvtárába szeretnénk menteni, a lista alján az **Egyéb...**-re kattintva a felugró ablakban meghatározhatjuk a biztonsági mentések könyvtárát.

A mentés helye alatt adhatjuk meg, hogy a mentések jelszóval védetten tárolódjanak-e, ez alapértelmezetten titkosított mentésre van beállítva. Ezt érdemes az alapbeállításon hagyni.

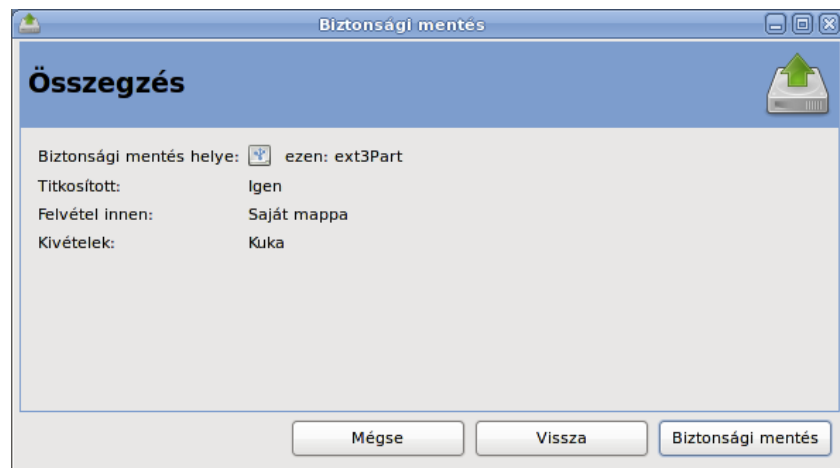
A biztonsági mentés helyének beállítása

Ha beállítottuk a helyet, kattintsunk a **Tovább** gombra. Mivel ez az első mentés, meg kell mondanunk, hogy mely fájlokról és mappákról készüljön biztonsági másolat. Alapértelmezett a saját könyvtárunkról és a teljes tartalmáról készül teljes biztonsági másolat. Ha ezen kívül szeretnénk még menteni mappákat, vagy bizonyos mappákat kivonni a biztonsági mentésből, a felső és az alsó listához hozzáadva tehetjük meg. Ha az egyes listából szeretnénk kivenni mappákat, kattintsunk az eltávolítani kívánt mappára, majd az **Eltávolítás** gombra.

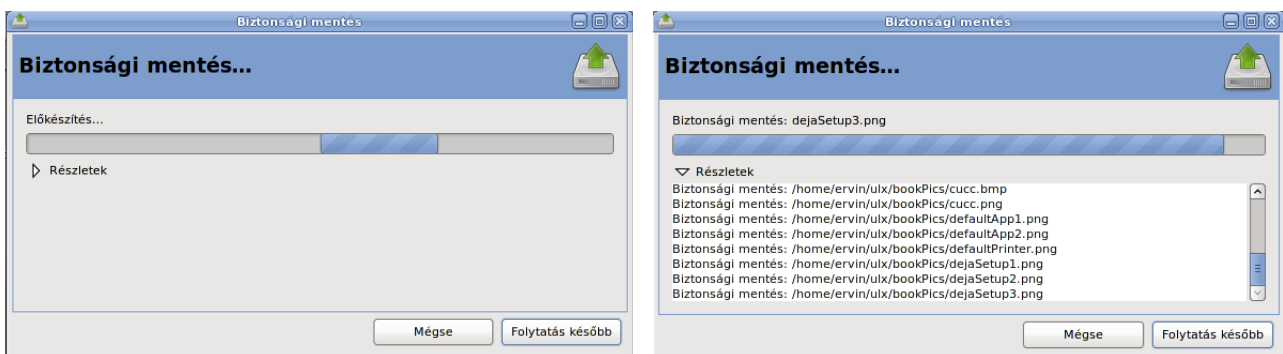
Mentésre kerülő mappák kiválasztása

Ezt követően láthatjuk a biztonsági mentésünk részleteit. Ha mindent rendben találunk, kattintsunk a **Biztonsági mentés** gombra. Ekkor megkezdődik az adatok mentése és esetleges titkosítása a kiválasztott helyre.

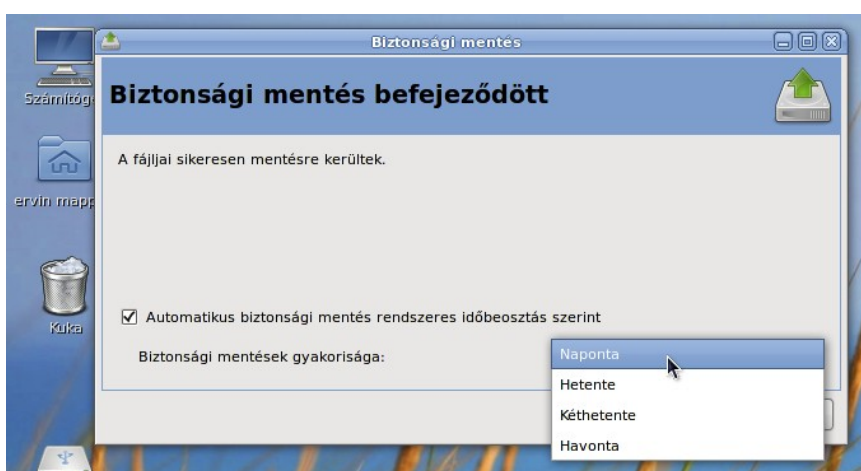
Biztonsági mentés összefoglalója

A mentési folyamatot nyomon követhetjük, ha a megjelenő ablakban a Részletek-re vagy a mellette lévő nyílra kattintunk.

Biztonsági mentés folyamata és részletei

Ha elkészül a biztonsági mentés, a Déjà Dup felkínálja, hogy automatikusan készít a továbbiakban biztonsági mentéseket. Ha ezt elfogadjuk, nincs más dolgunk a továbbiakban, mint a külső eszközt bedugva tartani, vagy bedugni, amikor a Déjà Dup kéri.

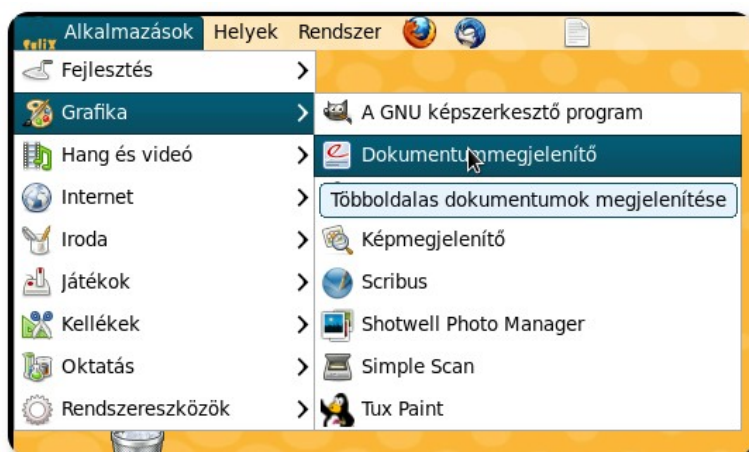

Biztonsági mentés befejezése és rendszeres mentés beállítása

A biztonsági mentés bármely beállítását megváltoztathatjuk a későbbiekben, ha elindítjuk a Déjà Dup programot, majd a **Szerkesztés** menü **Beállítások** pontját választjuk.

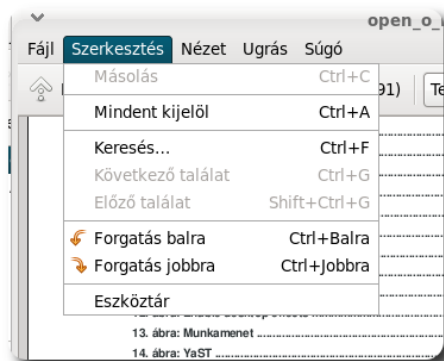
A dokumentummegjelenítő használata

Az Evince nevű dokumentummegjelenítővel nyithatunk meg **PDF** és **PS formátumú dokumentumokat**. Ha egy ilyen fájlra kétszer kattintunk, a dokumentummegjelenítő fogja automatikusan megnyitni. Ha mégis meg szeretnénk nyitni bármilyen dokumentum nélkül, az **Alkalmazások – Grafika – Dokumentummegjelenítőre** kell kattintanunk.

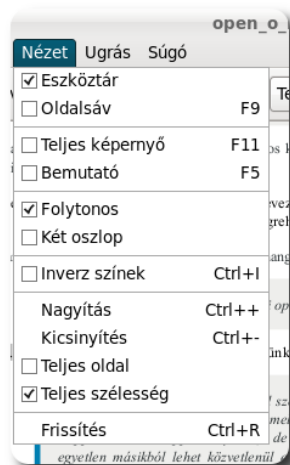
Dokumentummegjelenítő indítása menüből

A legfontosabb a **Szerkesztés** menü, itt találhatunk meg minden fontos műveletet. A **keresésre** kattintva alul megjelenő mezőbe beírhatjuk a megkeresni kívánt szót, a **forgatás balra/jobbra** menüpontokra kattintva pedig az oldalakat forgathatjuk el.

Evince szerkesztés menüje

A nézet menüben a különböző nézeti lehetőségeket (például nagyítás, inverz színek használata) kapcsolhatjuk be.

Evince nézet menüje

A szövegszerkesztő használata

Gyakran akarhatunk úgy egy szövegfájlt írni, hogy nem érdekes számunkra a formázás. Ha egy honlapról szeretnénk egy sütemény receptjét lementeni, választhatjuk azt a megoldást is, hogy a receptet kijelöljük, majd bemásoljuk egy szövegfájlba. A szövegfájl később megnyitva az eredeti honlap formázása nem, csak a tartalma marad meg.

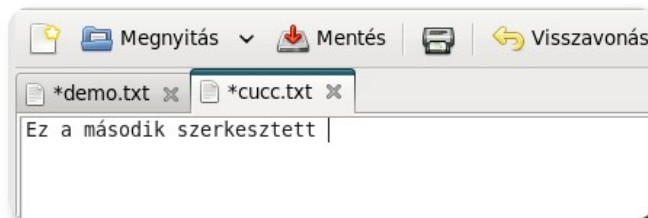
Szöveges fájlokat használunk akkor is, ha szeretnénk minél kisebb méretű fájlt, mert mondjuk el akarjuk küldeni a mobiltelefonunkra és nem számít a formázás, csak a tartalom. A szövegszerkesztő akkor is hasznos lehet, ha egy szöveges fájlt szeretnénk megnyitni.

A SuliX Professional a Gedit nevű szövegszerkesztőt tartalmazza, melyet az **Alkalmazások – Kellékek – Gedit szövegszerkesztő** pontra kattintva indíthatunk el.

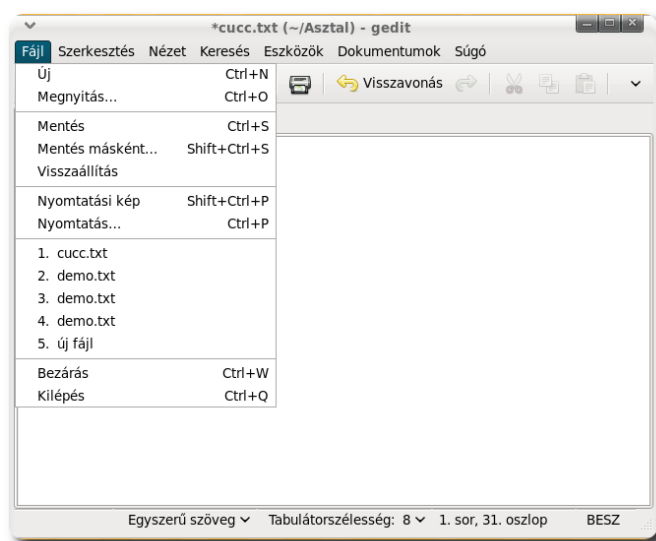
Gedit indítása menüből

A Gedit szövegszerkesztő támogatja több fájlon a párhuzamos munkát,

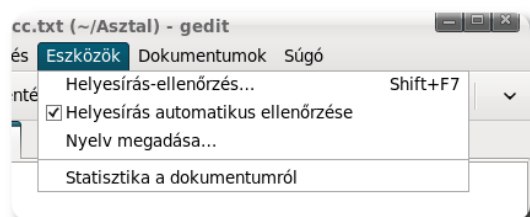
Munka több fájlon (fülekkel)

A legfontosabb műveletek a Fájl menüben találhatóak (megnyitás, mentés, nyomtatás), de a Keresés és az Eszközök menü is sok hasznos menüpontot tartalmaz, kísérletezzünk bátran.

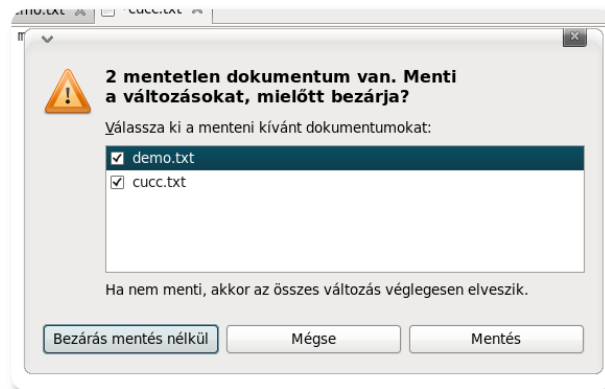
Megnyitás, mentés stb.

A SuliX Professional tartalmazza a magyar helyesírási szótárat, melyet a szövegszerkesztő is képes használni, ennek beállításait az **Eszközök** menüben keressük.

Helyesírás-ellenőrzés beállítása

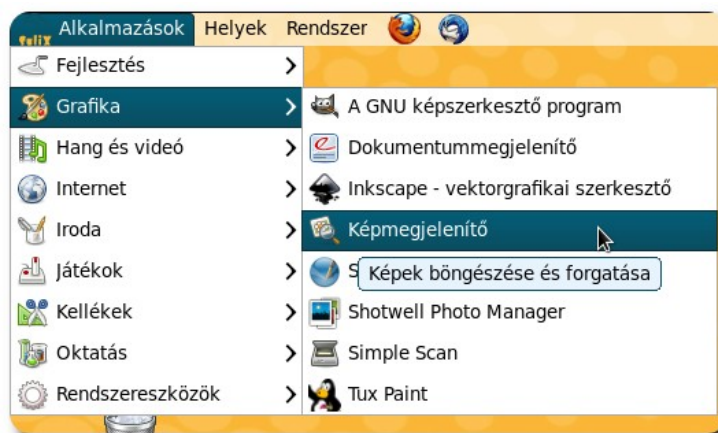
Ha mentetlen dokumentumokkal akarjuk bezárni a programot, figyelmeztet minket erre.

Mentetlen dokumentumok mentése kilépéskor

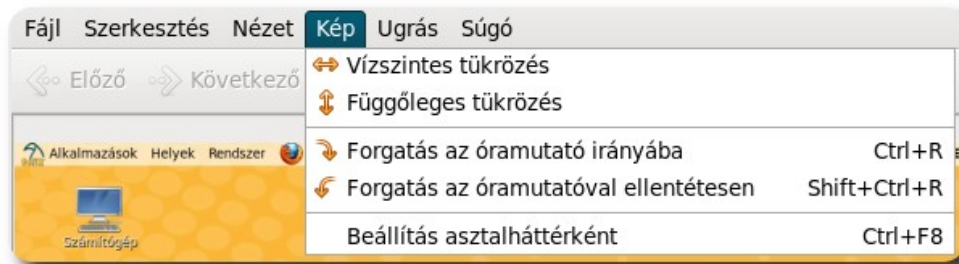
Az Eog képmegjelenítő használata

A képmegjelenítőt akkor használhatjuk, ha fényképeket, képeket, rajzokat szeretnénk megtekinteni, de nem szeretnénk kategorizálni, eseményekhez kötni, stb. Ha egy képfájltra kétszer kattintunk, a képmegjelenítő fogja megnyitni alapértelmezetten a képfájlt. Ha meg szeretnénk nyitni képet nélkül a programot, az **Alkalmazások – Grafika** alatt keressük.

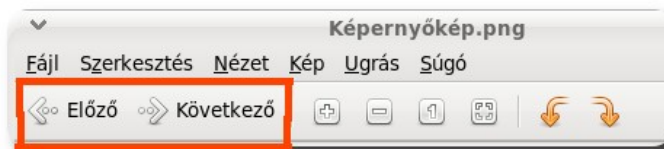
Képmegjelenítő indítása menüből

Egy képet megnyitva nagyíthatjuk, forgathatjuk és tükrözhetjük és az így szerkesztett képet menthetjük is a **Fájl menü – mentés** parancsával.

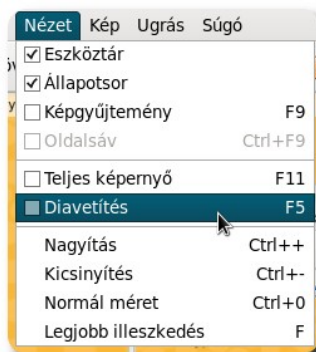
Kép szerkesztései a képmegjelenítővel

Ha sok kép van a mappában, ahonnan megnyitottuk a képet, a program automatikusan felismeri a többi képet is, így azokat az **Ugrás – Előző/következő kép** pontjára kattintva, vagy az eszköztár két nyílára kattintva lapozhatjuk.

Képek léptetése mappán belül az eszköztáron

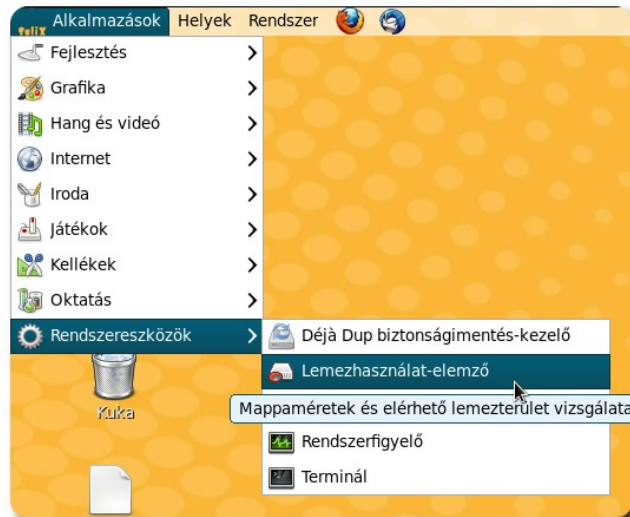
Ha a mappa képeiből diavetítést szeretnénk tartani a barátainknak, a **Nézet** menü – **Diavetítés** pontjára kell kattintanunk.

Diavetítés indítása

A lemezhasználat-elemző használata

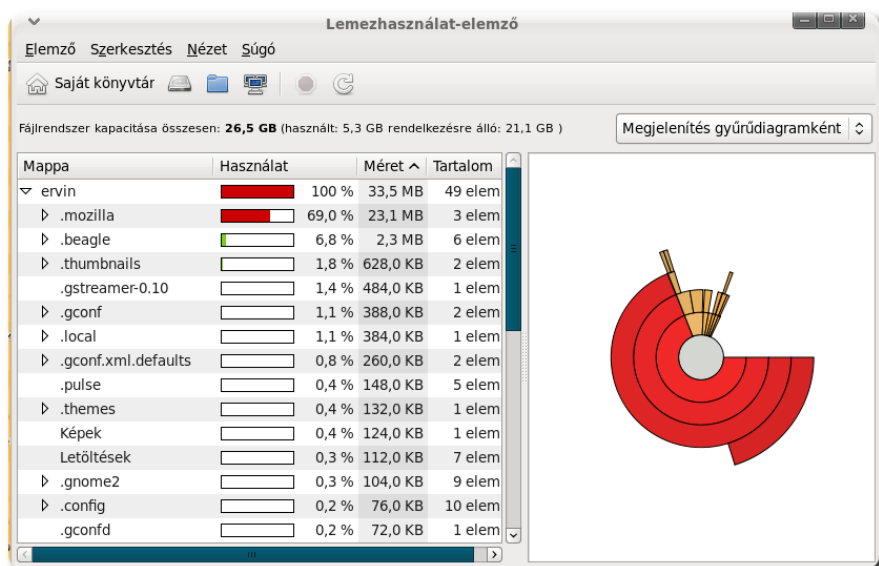
Ha kíváncsiak vagyunk rá, hogy mennyi helyet használunk személyes fájljaink tárolására, egy áttekintőképet kaphatunk a **Baobab lemezhasználat-elemző** megnyitásával (**Alkalmazások – Rendszerezszközők – Lemezhasználat-elemző**).

Lemezhasználat-elemző indítása

A mappákon navigálva a jobboldali kördiagramon láthatjuk az egyes mappáink lemezhasználatát. A mappák nevei melletti háromszögre kattintva nyitható le a mappa tartalma, hogy részletesebb képet kaphassunk az adott mappa tartalmáról és tartalma méretéről.

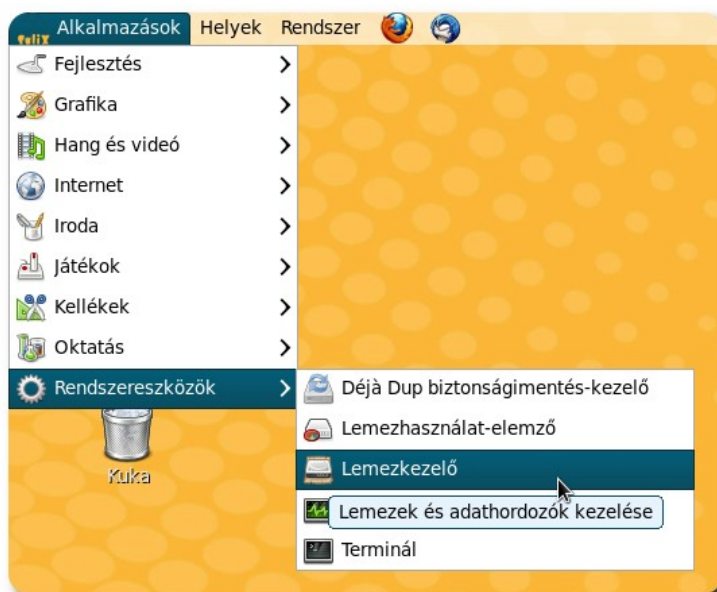
A diagram egyes részeire kattintva is navigálhatunk, ha például arra vagyunk kíváncsiak, mi foglalt sok helyet a lemezünkön.

Lemezhasználat-elemző képernyője

A lemezkezelő használata

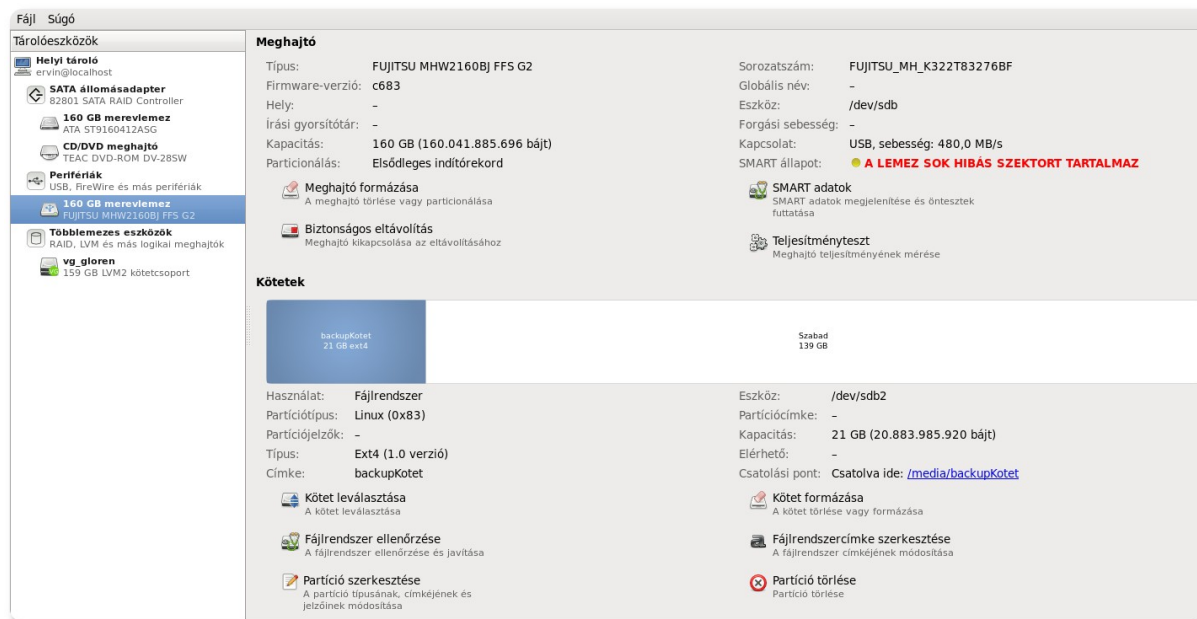
Ha egy pendrive-ot szeretnénk formázni, a partíciókat módosítani rajta, vagy egy másik operációs rendszert teljesen letörölni a számítógépünkről, a Palimpsest lemezkezelőt keressük. A program az **Alkalmazások** menü **Rendszerezszközök** almenüje alatt található, indítsuk el onnan. Ne féljünk, a rendszer lemezét csak rendszergazdai jogosultság birtokában tehetjük tönkre, így nyugodtan kísérletezhetünk.

Lemezkezelő indítása menüből

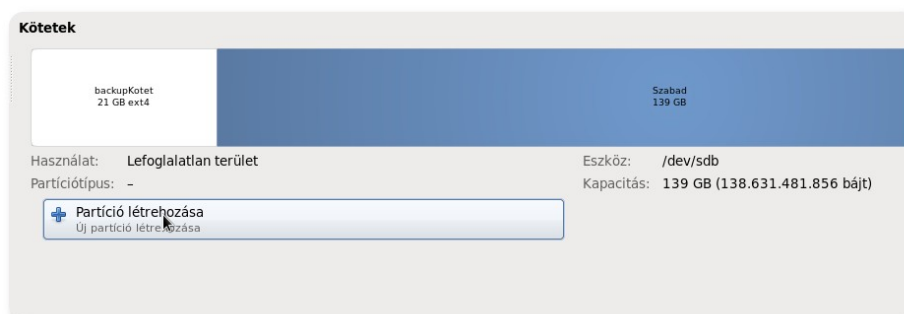
Figyelem! Ha egy partíciót töröl vagy módosít, a rajta lévő adatok elveszhetnek. Ha fontos adatokat tartalmazó lemezen módosítja a partíciókat, győződjön meg róla, hogy a rajta lévő fontos adatokról van kellően friss biztonsági mentése.

A baloldali listából választhat lemezeket, jobboldalt a felső régióban láthatja az eszköz alapinformációit, az alsó részen pedig az eszköz partícióit módosíthatja.

Lemezkezelő képe

Ha a partíciókat szeretné törölni, újat létrehozni stb., a köteteken válassza ki, mely területet szeretne szerkeszteni, az alatta lévő lehetőségek ettől függően változnak. Ha egy üres területen szeretne új partíciót létrehozni, kattintson a **Szabad** feliratú részre.

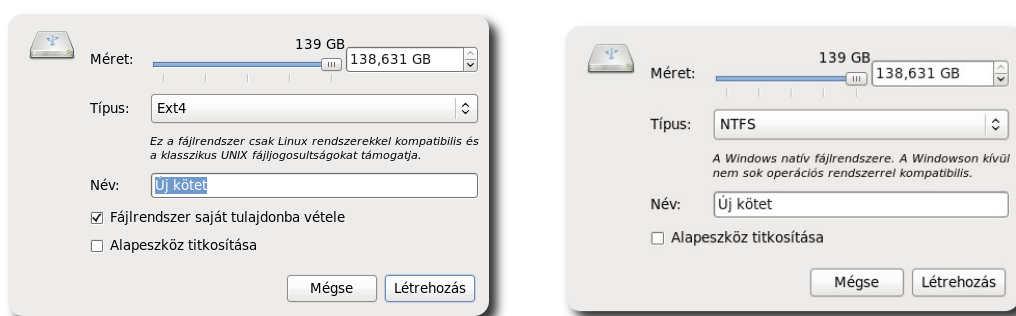

Partíció létrehozása szabad területen

A létrehozandó partíció méretét és típusát a felugró ablakban állíthatja be.

Mi történik a színfalak mögött?

A beállítási lehetőségek függenek a kiválasztott típustól, például NTFS partíció esetén nincs értelme tulajdonosról beszélni, mert a fájlrendszer nem támogatja.

Új partíció tulajdonságainak beállítása

A rendszerfigyelő használata

Ha kíváncsi a rendszer adataira, szeretné áttekinteni a felhasznált erőforrásokat illetve azok előzményét, nyissa meg a **Rendszerfigyelő** alkalmazást. Ezt a **Rendszer** menü **Rendszerfigyelő** pontjára kattintással, vagy az **Alkalmazások – Rendszerezszközök – Rendszerfigyelő** elindításával teheti meg. A program használatához lapozzon a Rendszerünk alapadatai és futó folyamatai fejezethez a 64. oldalra.

Az archívumkezelő használata

Ha szeretné használni a File-roller archívumkezelő programot, a használatának áttekintéséhez lapozzon a 31. oldalra a Fájlok tömörítése, archívumok kezelése fejezethez.

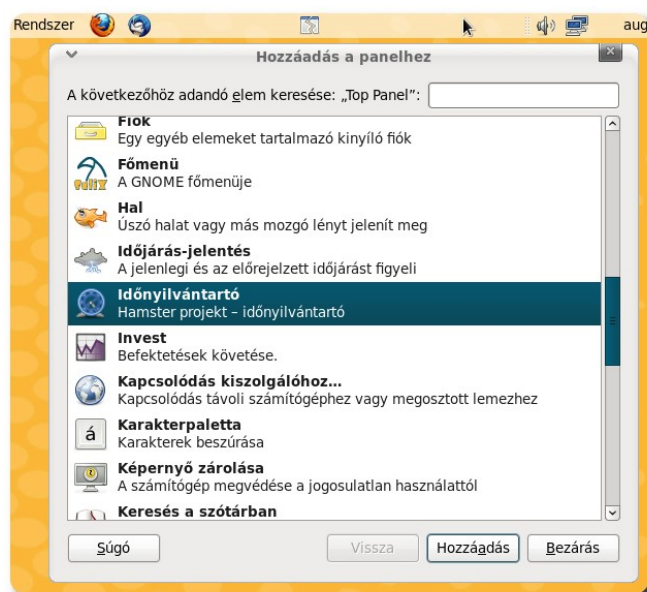
Az időnyilvántartó használata

Ha párhuzamosan több dologgal foglalkozunk a számítógép előtt ülve és kíváncsiak vagyunk, hogy egyes tevékenységekkel mennyi időt töltünk el, érdemes lehet a **Hamster időnyilvántartót**

használnunk. Ennek használata nem bonyolult és utólag követhetővé teszi, mivel mennyit foglalkoztunk.

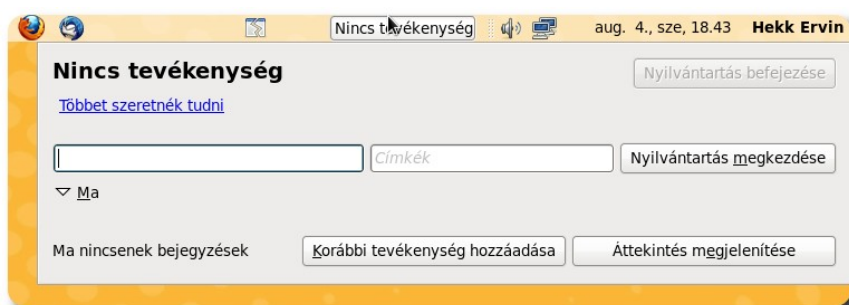
Ha munkánk során több projekttel is foglalkozunk, a főnökeinknek is készíthetünk statisztikát hónap végén, hogy melyik projekten mennyit dolgoztunk (és hol).

Az időnyilvántartó a menüből indítva is használható (**Alkalmazások – Kellékek – Időnyilvántartó**), de a fenti panelhez adva a kisalkalmazását leghatékonyabb. A kisalkalmazásban láthatjuk, hogy az aktuális tevékenységnek mi a neve és mióta foglalkozunk vele. (A panelhez adás lépéseit megtalálja a Kisalkalmazás hozzáadása a panelhez fejezetben a 42. oldalon).

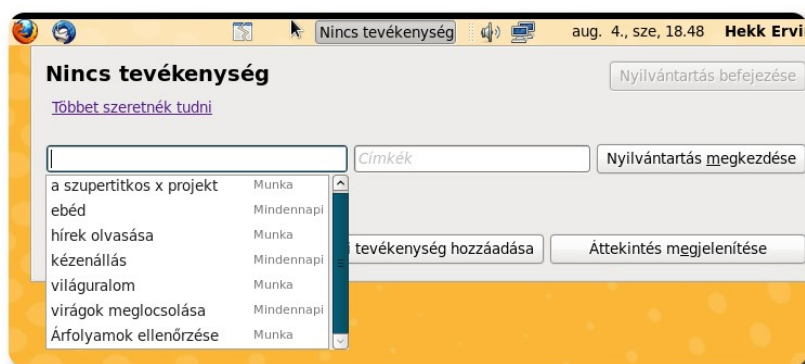
Kisalkalmazás panelhez adása

Ha hozzáadta a panelhez a Hamster időnyilvántartó alkalmazását, kattintson rá az újonnan létrejött pontra. A lenyíló menüben láthatunk két szövegdobozt. Az elsőbe kell írni, hogy mivel foglalkozik, a másodikba pedig egy címkét tehet. A program megjegyzi a korábbiakat és gépelés közben felkínálja lehetőségként a már egyszer használt tevékenységeket és címkéket.

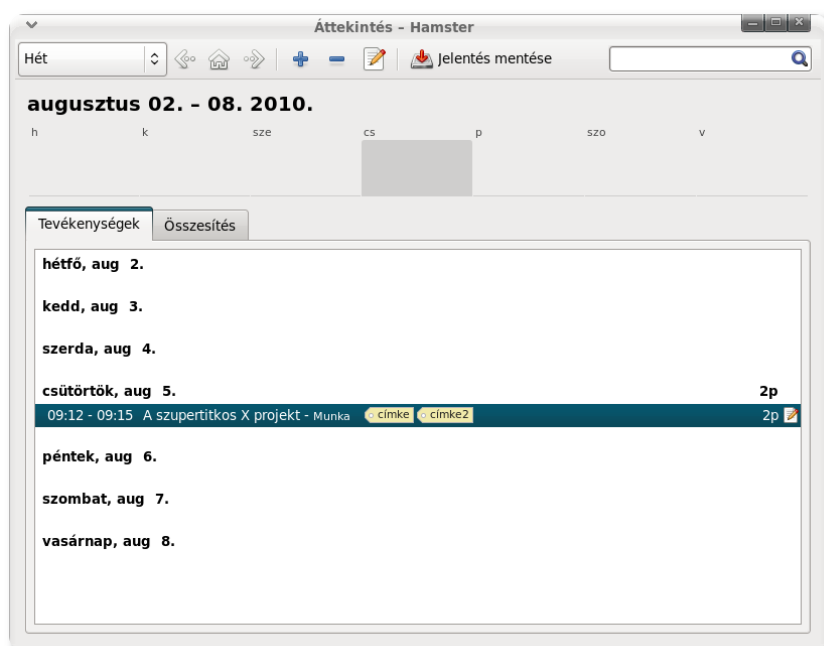
A program nyitóképernyője

A program előre mentve tartalmaz néhány tevékenységet, melyeket felkínál.

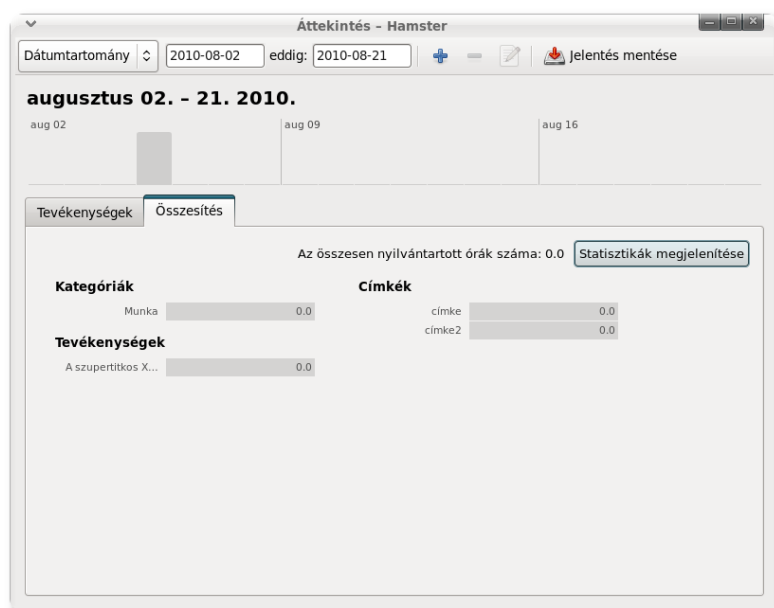

Új tevékenység megkezdése

A tevékenység mögé egy @ karaktert írva egy kategóriát is írhatunk a tevékenységhez. Az áttekintéshez kattintson az **Áttekintés megjelenítése** gombra. A megjelenő ablakban láthatjuk hétre, hónapra, vagy egy megadott tartományra napokra lebontva a tevékenységeinket és az azokkal töltött időt. Az összesítés fül alatt az egyes tevékenységekkel töltött időket és a statisztikákat tekinthetjük meg. Láthatjuk azt is, hogy az egyes kategóriákkal, címkékkel és tevékenységekkel mennyit foglalkoztunk.

Tevékenységek áttekintése

Statisztikák megtekintése

Gyakorló feladatok „A rendszer alapprogramjai és használatuk” című fejezethez

- Az időnyilvántartóval hozzon létre egy Tanulás nevű tevékenységet és a feladatok alatt végezze ezt a tevékenységet!
- Állítson be biztonsági mentést egy USB-s pendrive-ra úgy, hogy csak a Képek mappájáról készüljön biztonsági mentés hetente!
- Nézze meg, melyik mappája foglalja a legtöbb helyet a lemezen!
- Szövegszerkesztővel hozzon létre egy 5 mondat hosszúságú szöveget! Nézze meg hány karaktert írt!

A web használata

Az internetkapcsolatunk

Ha előfizettünk egy internetkapcsolatra vagy nyilvános helyen férünk hozzá az internethez, akkor élő internetkapcsolatról beszélünk. Az internetkapcsolatunk rendkívül sokféle lehet a használt közegtől függően, lehet rádióhullám, ami továbbítja az adatokat, lehet sodort rézkábel, stb.

Amikor valaki a számítógépen valamilyen formában az interneten csinál bármit, akkor azt mondjuk rá, hogy online¹⁷.

Barangolások a világhálón

Ha a számítógépünk csatlakoztatva van az internetre, rengeteg lehetőség nyílik meg számunkra. Ismerőseinkkel kommunikálhatunk, ügyeket intézhetünk, bevásárolhatunk, híreket és időjárás-előrejelzést olvashatunk, menetrendekről informálódhatunk, boltok árait hasonlíthatjuk össze a kényelmes karosszékünkben és még számtalan dolgot csinálhatunk. Ebben a fejezetben feltételezzük, hogy Ön már rendelkezik valamilyen internetkapcsolattal. Az internetkapcsolat beállításáért lapozzon a „Csatlakozás vezetékes és vezeték nélküli hálózathoz” fejezethez a 46. oldalra vagy a „Mobil internet kapcsolat beállítása” fejezethez az 48. oldalra.

Az internetes weboldalak megtekintéséhez szüksége lesz még egy böngészőre. A SuliX Professional a Firefox böngészőt tartalmazza, mely a legelterjedtebb nyílt forráskódú böngésző¹⁸. Az első lépések a weben fejezetben már volt szó a web használatáról (52. oldal), ezt fogjuk most részletesebben megismerni.

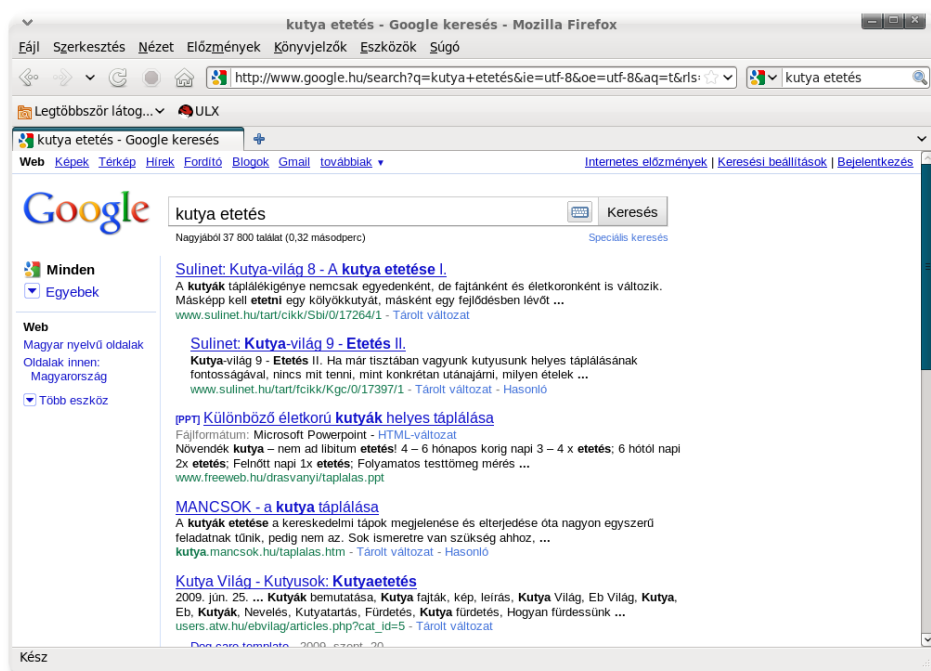
Keresés a weben

Ha szeretne valamilyen információhoz hozzájutni a weben, azt meg kell keresnie. A weben való keresést valamilyen keresőszolgáltatással szokták megoldani. Ez lehet Google, Yahoo! stb.

A Firefox címsora melletti kereső mezőbe kulcsszavakat beírva a megnyíló oldalon találatokat láthatunk a címszavakra.

17. Online, mely angolul annyit tesz, hogy vonalban van. A szó eredete a régebbi, betárcsázós internet idejében alakult ki, amikor valaki ténylegesen egy telefonvonal végén tartózkodott és használta azt.

18. 2010.júliusi statisztikák szerint.

Keresésünk eredménye

Amelyik találat szimpatikus, kattintsunk rá. Ha azt szeretnénk, hogy új fülben nyíljon meg a találatunk, a linkre jobb gombbal kattintva válasszuk a **Megnyitás új lapon** lehetőséget vagy kattintsunk rögtön a görgővel a hivatkozásra. Így egyszerre több találat is nyitva lehet, az egyes lapok között a fülekre kattintva válthatunk.

Biztonságosnak ítélt kiszolgáló kulcsának felvétele

Ha egy olyan kiszolgálót látogat meg, melynél nem kulcsfontosságú az azonosítás (tehát nem egy banki szerver vagy egy önkormányzati portál), lehetséges, hogy saját maga által aláírt tanúsítvánnyal rendelkezik. A HTTPS protokoll felelős a csomagok titkosított eljuttatásáért a számítógépünk és a szerver között, viszont megköveteli a tanúsítvány meglétét.

A megbízható tanúsítványkiadó szervezetek által hitelesített kulcsokat a SuliX Professional böngészője megbízhatóként fogja kezelni, tehát azon szervezetek, akik vásároltak ilyen kulcsot, megbízhatóként lesznek kezelve.

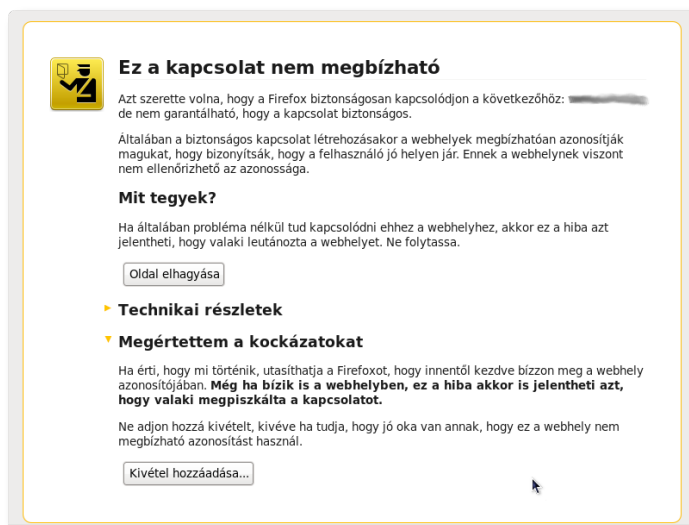
Ha a kiszolgálón lévő tanúsítvány nem a fentiekben ismertetett módszerrel készült, hanem a szerver üzemeltetők írták alá, hozzá kell adnunk a kulcsukat a megbízhatónak ítélték közé. Ennek lépéseit ismertetjük a továbbiakban.

Ha nem megbízhatónak ítélt webhelyet látogat meg, a böngészőben az alábbi kép fogadja majd.

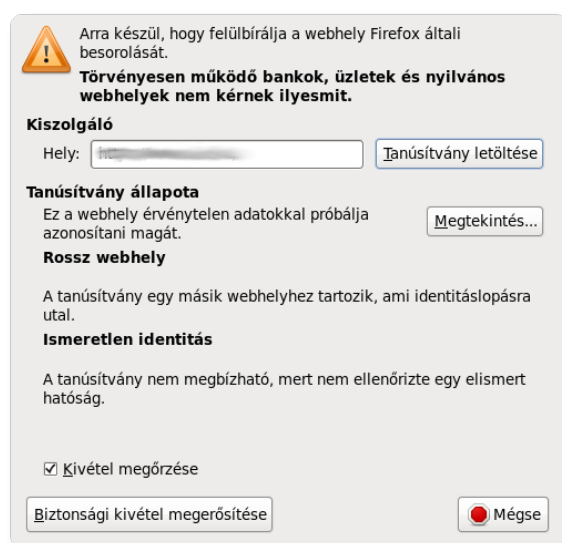
Nem biztonságosnak ítélt kiszolgáló megnyitása (1)

Ha ez a kép fogadja, de szeretné mindenképpen hozzáadni a kivételt, a **Megértettem a kockázatok** szövegre kattintva a lenyíló részen kattintson a **Kivétel hozzáadása** gombra.

Nem biztonságosnak ítélt kiszolgáló megnyitása (2)

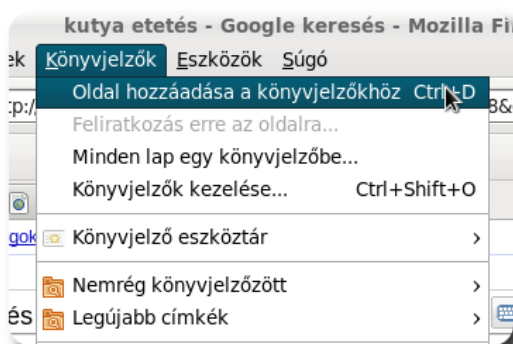
Ezt követően megnyílik egy ablak, ahol a kiszolgáló tanúsítványát le kell töltenie (**Tanúsítvány letöltése** gomb), majd hozzáadnia a megbízhatók közé (**Biztonsági kivétel megerősítése** gomb).

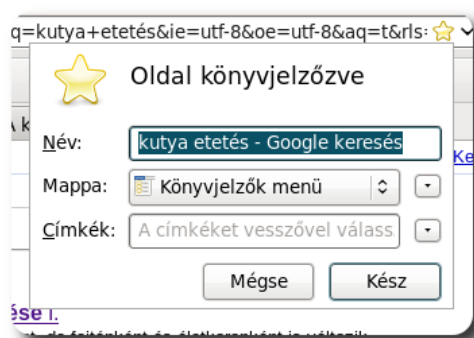
Nem biztonságosnak ítélt kiszolgáló megnyitása (3)

Ezután az általunk megbízhatónak ítélt oldalt a böngésző megnyitja.

Ha egy oldalt szeretnénk gyakran meglátogatni, vegyünk fel rá könyvjelzőt, így a könyvjelzőre kattintva a web „a könyvjelző oldalánál nyílik ki”. Könyvjelző létrehozásához kattintsunk a **Könyvjelzők** menü **Oldal hozzáadása a könyvjelzőkhöz** lehetőségére. A felugró ablakban adjunk címet a könyvjelzőnek majd válasszuk ki, hová kerüljön mentésre a könyvjelző.

Könyvjelző létrehozása

Könyvjelző részletei

Ezt követően ha a könyvjelzőzött oldalt kívánjuk meglátogatni, csak a könyvjelzőre kell kattintanunk.

Gyakorló feladatok „A web használata” című fejezethez

- Keressen egy hírportált, ahol híreket olvashat!
- Keresse meg a weben, melyik a Föld legmagasabb hegye!
- Keressen egy oldalt, ahol macskákkal foglalkoznak kizárólag!
- Keressen egy képet József Attila fiatalkorából!
- Derítse ki, hány lakosa van Devecsernek!
- Látogassa meg a <https://sulix.hu> oldalt és adjon hozzá kivételt a böngészőben!

Internetes kommunikáció

Az internetes kommunikáció áttekintése

Az előző fejezet a világhálóval foglalkozott, mely sok mindenre lehetőséget teremt a felhasználók számára. Ebben a fejezetben kimondottan az interneten keresztüli kommunikációval foglalkozunk. Az internet nyújtotta kommunikációs lehetőségek azért terjedtek el igen gyorsan, mert

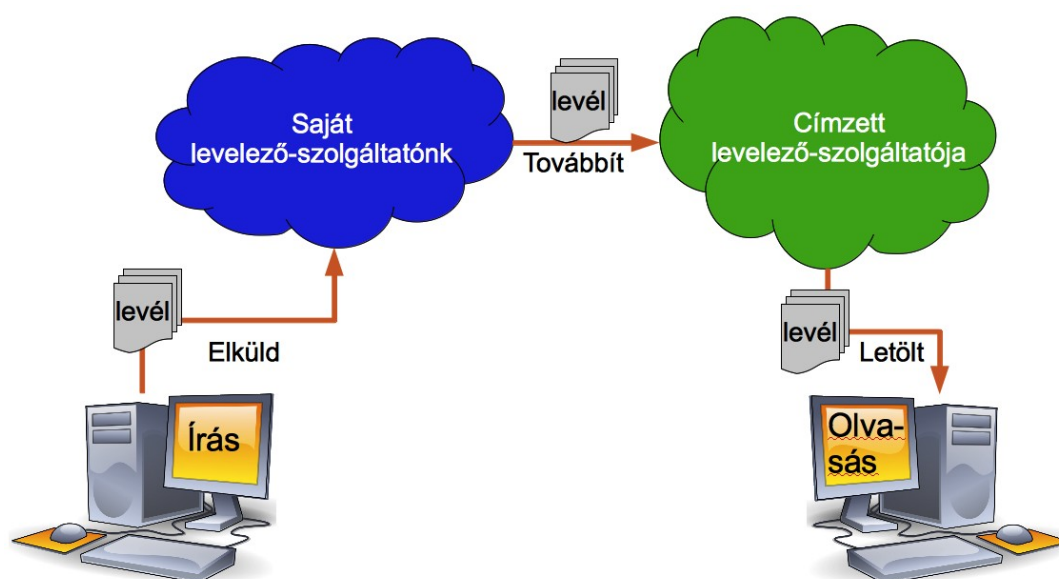
- A kommunikáció sebessége független a földrajzi távolságtól, az üzenetek legfeljebb pár másodpercet utaznak, amíg a címzetthez érnek
- Az interneteléréssel rendelkező emberek száma napról napra növekszik, ezáltal egyre többen elérhetőek számítógépek segítségével is
- Az írásos interneten keresztül történő kommunikáció nem igényel a számítógépen kívül semmilyen eszközt (természetesen a számítógépnek kapcsolódnia kell az internetre)
- A legtöbb internetes kommunikációs megoldás ingyenes, vagy jóval olcsóbb alternatívát kínál, mint a hagyományos kommunikáció

Az internetes kommunikációnak két különböző formáját tekintjük át a továbbiakban. Korábban tettünk már említést az email fogalmáról, illetve az azonnali üzenetküldést tekintjük át részletesen.

E-mailek küldése és fogadása

Az email egy olyan elektronikus levél, melyet az internet segítségével küldhetünk. Az email küldésekor szükséges egy levelező-szolgáltató (mely lehet az internetszolgáltatónk, de léteznek ingyenes szolgáltatók is), és egy levelezőprogram vagy webes elérés postafiókunkhoz.

Email küldésekor az általunk megírt elektronikus levelet a levelezőszolgáltatónk elküldi a címzett levelezőszolgáltatójának, ahol a szolgáltató beteszi a levelet a megfelelő felhasználó postafiókjába, aki amikor megnyitja a postafiókot, látni fogja, hogy új levelet kapott tőlünk. Az email nagy előnye, hogy a címzettnek (hasonlóan a postai levelezéshez), nem kell elérhetőnek lennie a levél kézbesítésekor.

Email küldés folyamata

Ahhoz, hogy valakinek emailt küldhessünk, **ismernünk kell az email-címét**. Az email címek felépítése a következő: *felhasználónév@szolgáltató.címe.ország kód*. Például info@ulx.hu. Ha szeretnénk emailt küldeni, tájékozódjunk az internetszolgáltatónknál, hogy ő nyújt-e levelezőszolgáltatásokat számunkra, vagy regisztráljunk egy ingyenes postafiókot valamelyik ilyen szolgáltatónál.

Amikor levelet küldünk, lehetőségünk van a levelet több címzettnek is elküldeni egyszerre, mégpedig úgy, hogy az egyes címek közé vesszőt teszünk. Ezt a **címzett mezőbe** kell beírni. A címzettek listája látható lesz bárki számára, aki megkapja a levelet.

A levél írásakor találkozhatunk még egy olyan mezővel is, hogy **másolatot kap**, CC¹⁹, vagy egyéb, hasonló kifejezéssel. Ez azt jelenti, hogy a címzetten (vagy címzettek) kívül még a másolat mezőben felsoroltak is megkapják ugyanazt az üzenetet. A *másolatot kap* mezőben felsorolt címek a címzettek és másolatot kapók előtt látható lesz.

Létezik még a másolat küldésének egy olyan módja is, amikor a címzettek és a másolatot kap mezőben felsoroltak elől el szeretnénk rejteni, hogy másnak is elküldtük rajtuk kívül a levelet. Ezt a **Titkos másolat**, vagy BCC²⁰ mezőben felsoroltakkal tehetjük meg. Tehát az itt felsoroltak is megkap-

19. CC – **Carbon Copy**, azaz **másolat**. Az indigóról kapta a nevét, mivel aki másolatban kapja meg a levelet, teljesen ugyanazt kapja, mint a címzett. A carbon copy jelentése indigó.

20. BCC – **Blind Carbon Copy**, azaz **titkos másolat**. A BCC mezőben felsorolt címzettek sehol sem fognak látszani a levél többi címzettje számára.

ják a levelet, de a címzettek és a másolatot megkapók nem fognak tudni róla, hogy más is megkapta rajtuk kívül a levelet.

A levél elküldése előtt még ki kell töltenünk a **Tárgy** (angolul: **Subject**) mezőt. Ez a mező tartalmazza, hogy a levél miről szól. Ennek kitöltése **nem kötelező**, de sokat segít, mivel a legtöbb program a levelek listájában csak a feladót és a tárgyat mutatja.

A levelek két részből állnak, a **fejlécből** és a **törzsből**. Ha a hagyományos postai levelezéssel szeretnénk párhuzamokat keresni, akkor a fejléc mező feleltethető meg a levél borítékjának. Ez tartalmazza a címzettre, a feladóra és a levél céljára vonatkozó információkat.

A levél törzse a boríték tartalmának felel meg. A borítékban lehet kézzel írott levél, számítógéppel nyomtatott levél, de akár fénykép is. Az email esetében sincs ez másképp, a törzs tartalmazza mindazt, melyet küldeni szeretnénk a címzettnek vagy címzetteknek.

A levél törzsének van egy szöveg része, ide írhatjuk a mondanivalónkat, melynek hosszára vonatkozóan nincsenek korlátozások. A levelezőkliensek nagy része támogatja a levelek alapszintű formázását, tehát a betűk méretét, félkövérségét és dőltiséget, valamint betűtípusát is változtathatjuk.

A levelekhez **fájlokat is csatolhatunk**, ezek méretét csak a szolgáltató korlátozza, jellemzően néhány megabyte-ban maximalizálják a csatolható fájlokat. Általában képeket, dokumentumokat, zenéket, rövidebb videókat vagy prezentációkat szoktak küldeni email csatolmányként, de a csatolmány típusára vonatkozóan nincsenek megkötések.

Ha megírtuk a levelet, kitöltöttük a megfelelő címzett mezőket és kiválasztottuk az esetleges csatolmányt, már csak el kell küldenünk a levelet.

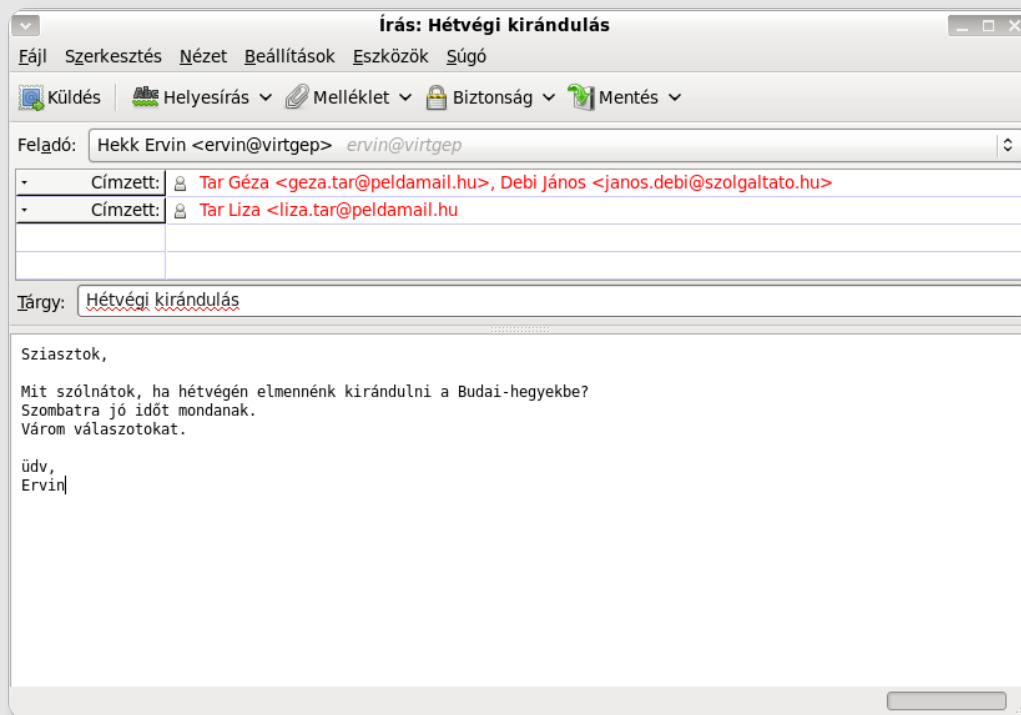
A levelekre általában válaszolni is szoktak, a legtöbb levelezőprogram lehetőséget nyújt a válasz esetén a megválaszolandó levél beidézésére, azaz a kapott levél minden sora elé beszúrni egy > jelet. A tényleges választ a megválaszolandó levél elé vagy után szokták írni, így ha a levélben kérdéseket tettünk fel, az azokra adott válaszok együtt szerepelnek a kérdésekkel.

Amikor levelezünk, többféle **levelező-klienst** is használhatunk. A levelező-kliens segítségével írjuk meg a levelet, csatolunk fájlokat a levélhez vagy címjegyzékből keressük ki a címzetteket. Ha a levél-szolgáltató lehetőséget biztosít webes-kliens használatára, akkor a szolgáltatótól kapott címet webböngészőbe beírva elérhetjük a leveleket, írhatunk újakat vagy válaszolhatunk meglévőekre.

Majdnem minden levelezőszolgáltató biztosít hagyományos elérést a levelezésünkhöz, aminek használatához levelezőprogramra van szükségünk.

Egy hétköznapi példa:

Képzeli el, hogy Hekk Ervin kirándulást szervez barátai és családjaik számára. Mivel modern ember, a kirándulásra invitáló levelet e-mailben küldi el barátai részére. Mivel Gézában nem bízik, hogy megnézi időben a leveleit, a feleségének, Lizának is küld egy másolatot az e-mailből.

Példa megírt e-mailre

A Thunderbird beállítása és használata

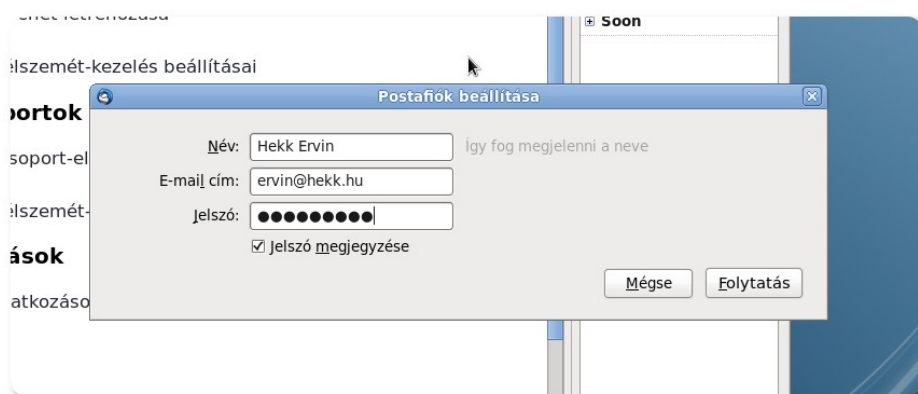
A SuliX Professional előre telepítve tartalmazza a **Thunderbird** levelezőklienst, mely az egyik legmodernebb program az összes levelező közül, népszerűségével maga mögé utasítva sok zárt forrású alkalmazást.

A levelezőprogram elindításához válasszuk az **Alkalmazások** indítómenüből, az **Internet** csoportból a **Thunderbird** lehetőséget.

Az első elindításnál be kell állítanunk a postafiók részleteit, ám ez az email-cím megadása után automatikusan történik, ugyanis a Thunderbird feltérképezi a szolgáltatónk beállításait, nekünk már

csak a jelszavunkat kell beírunk. Lássuk ezt a pár lépést a gyakorlatban. A továbbiakban feltesszük, hogy Ön már regisztrált egy ingyenes email-címre vagy az internetszolgáltatójától kapott email postafiókot használja.

A programot elindítva megnyílik a főablak és fölötte a fiók beállításának ablaka. Ide kell beírunk a nevünket, az email címet és a jelszavunkat.

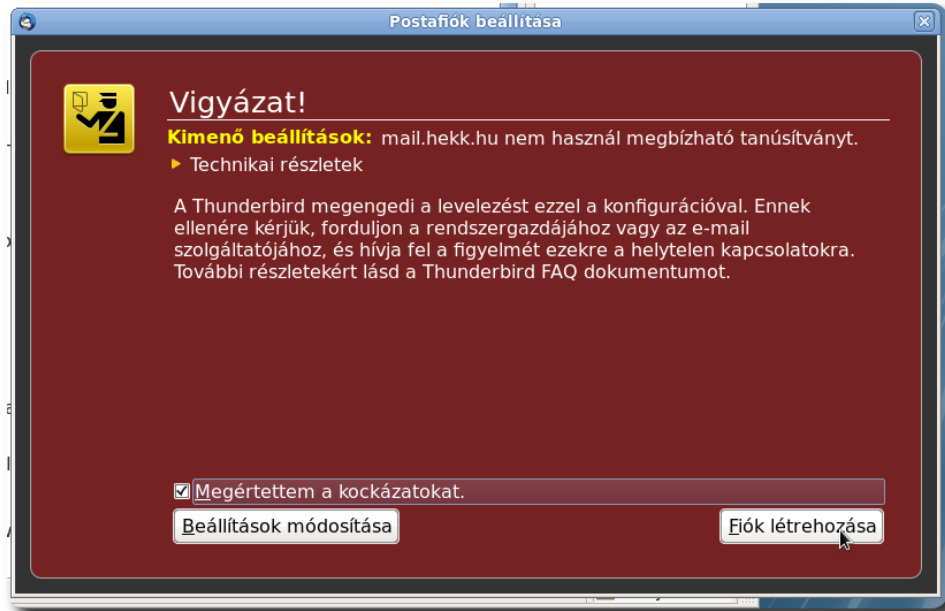
Postafiókunk adatainak megadása Thunderbird levelezőprogram esetén

Az adatok megadását követően kattintsunk a **Folytatás** gombra. Ezután a Thunderbird megvizsgálja a levelezőszerveret és megteszi a szükséges beállításokat, nekünk nem kell semmit sem csinálnunk, a portokat és a hitelesítés egyes paramétereit is felismeri az alkalmazás.

Kiszolgáltató felismert beállításai

Amennyiben nem egy megbízható szolgáltatót választottunk, a kulcsa nem fog szerepelni az alkalmazás adatbázisában, erre a levelezőprogram felhívja a figyelmünket és megerősítést kér. Ha megbízunk a kiszolgálóban,

Kivétel hozzáadása

Azonnali üzenetküldés

A leveleken kívül az internetes kommunikációnak létezik egy gyorsabb, kifejezetten rövid üzenetekkel történő változata, melyet pont ezen tulajdonsága miatt azonnali üzenetküldésnek neveznek. Ezen kommunikációs forma legfőbb eltérése az e-mailektől, hogy az üzenetek váltása valós időben történik, ezáltal jobban hasonlít a telefonbeszélgetésre, mint a hagyományos levelezésre. Ezen kívül a legtöbb azonnali üzenetküldő szolgáltatás lekérdezhetővé teszi partnereink kapcsolódási állapotát, azaz elérhetőek-e számunkra.

Az azonnali üzenetküldés során is lehetőségünk van több partnerrel kommunikálni, általában az üzeneteket soronként írjuk meg és azt mindenki megkapja, méghozzá valós időben. Erre reagálhatnak az egyes felek, ezáltal pedig kialakul a két- vagy többirányú kommunikáció.

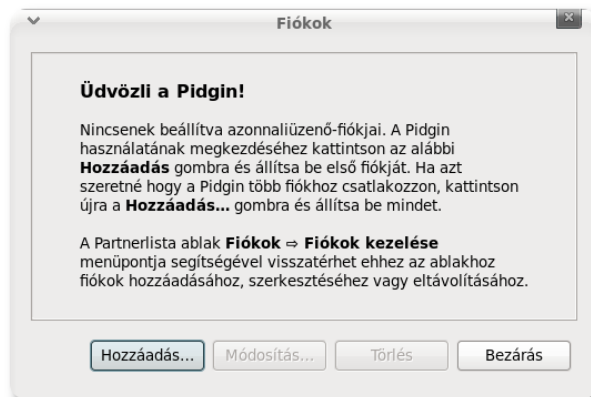
Az azonnali üzenetküldésnek többféle megvalósítása létezik, melyeket más és más vállalatok fejlesztettek ki, ezek egymástól függetlenek. A SuliX Professional egy olyan programot nyújt, mellyel egyszerre több elterjedt protokollon keresztül tud csatlakozni. A program neve **Pidgin**.

Az egyes protokollok fiókjainak beállítását nem tekintjük át mind, de a beállítás módját igen. A program indítása az **Alkalmazások – Internet – Pidgin** üzenetküldő megnyitásával lehetséges.

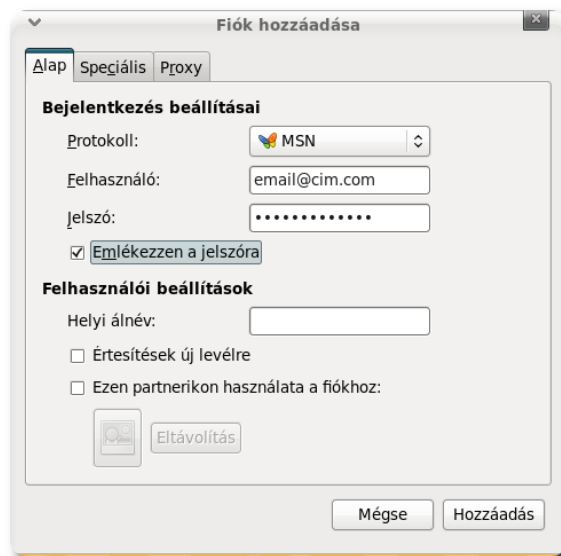

A Pidgin indítása

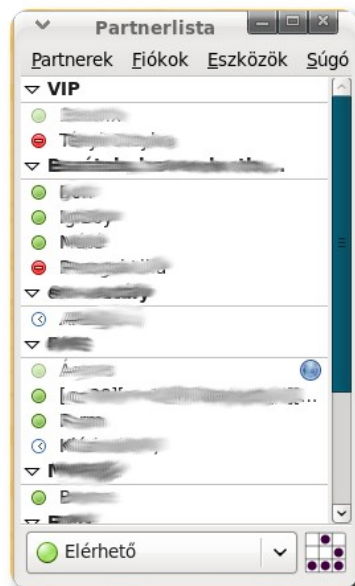
Ha első alkalommal indítjuk el a programot, a fiókbeállító indul el. Itt meg kell adnunk, hogy milyen protokollon szeretnénk csatlakozni (pl. MSN, AOL, AIM, Google Talk, stb.), majd az adott protokoll által megkövetelt mezők kitöltése után a **Hozzáadás** gombra kattintva azonnal cseveghetünk is ismerőseinkkel.

Fiókok beállítása

Fiók adatainak megadása (itt: msn)

Partnerlista a partnerek állapotát jelző ikonokkal

Gyakorló feladatok az „Internetes kommunikáció” című fejezethez

- Ha nincs email-címe, hozzon létre egyet valamelyik ingyenes szolgáltatónál!
- Email-címével állítsa be a Thunderbird levelezőprogramot!
- Ha nincs azonnali üzenetküldő fiókja, hozzon létre egyet!
- Jelentkezzen be a Pidgin segítségével a fiókjába!

Rendszerünk adminisztrációja

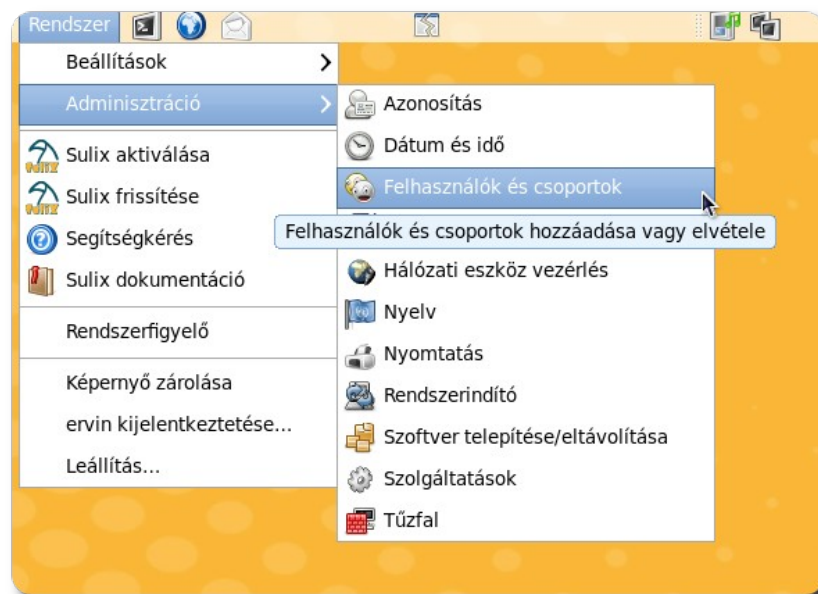
Az adminisztráció fogalma

A rendszer beállításával szemben, melyek csak az adott felhasználót érintették, a rendszerünk adminisztrációja során az összes felhasználót érintő beállításokat és módosításokat tehetünk. Ezért ezen műveletekre csak a számítógép rendszergazda felhasználójának van jogosultsága, akinek a felhasználóneve **root**. Amennyiben ismerjük ezen felhasználó jelszavát, bármit megtehetünk az adott rendszerrel. (Ezért is kell nagyon vigyázni a rendszergazda jelszavára és megfelelő karaktersorozatot kitalálni neki.) Ezért amikor rendszergazdai jogosultságokkal hajtunk végre bármit, nagyon figyeljünk minden kiadott utasításunkra, mert működésképtelenné tehetjük a rendszert vagy kitörölhetjük már felhasználók adatait is.

Felhasználók adminisztrációja

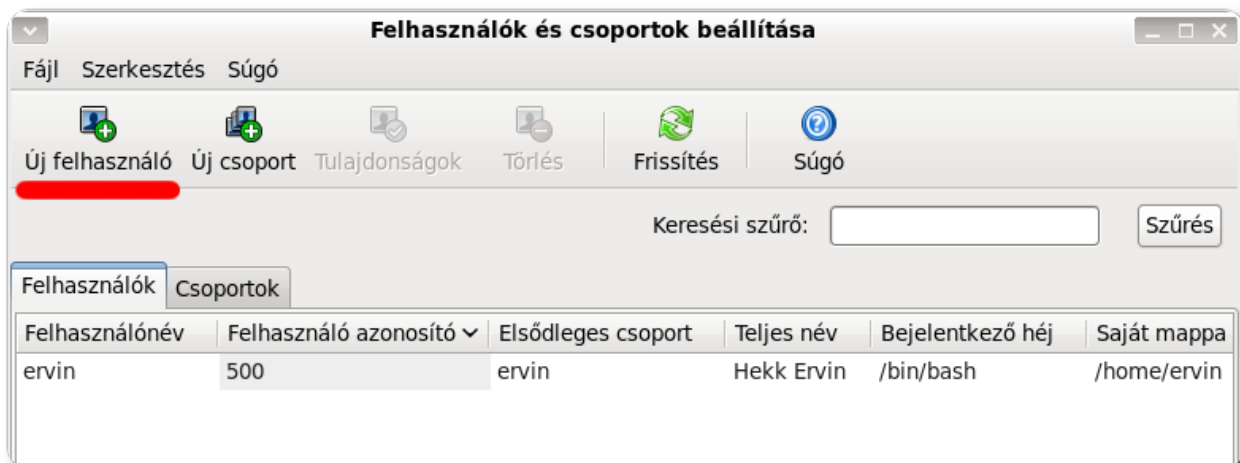
Ha szeretnénk, hogy egy új személy használja a számítógépet, hozzá kell adnunk egy új felhasználói fiókot. Ennek menetét tekintjük át a következőkben.

A **Rendszer** menü **Adminisztráció** almenüjében található **Felhasználók és csoportok** menüpontra kattintva a rendszer kéri tőlünk a rendszergazda jelszavát. Erre azért van szükség, hogy ne tudjon akárki a rendszer egészére kiterjedő módosításokat végrehajtani (jelen esetben új felhasználót hozzáadni, vagy meglévő felhasználó jelszavát módosítani). A jelszó beírása után a felhasználók adminisztrációs alkalmazása fogad minket.

Felhasználók adminisztrációjának megnyitása

Új felhasználót a fenti **Új felhasználó** gombra kattintva vagy a **Fájl** menü **Új felhasználó** lehetőségére kattintva hozhatunk létre.

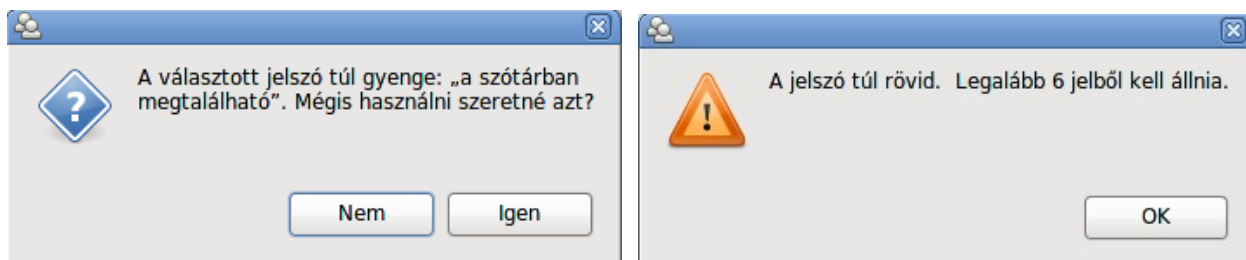

Felhasználók adminisztrációjára szolgáló alkalmazás

Az új felhasználó létrehozásakor meg kell adnunk az alábbiakat:

- A felhasználónevét – ez azonosítja őt a rendszer számára, bejelentkezéskor is ez kerül beírásra. A felhasználónév nem tartalmazhat szóközt, valamint ékezetes betűket sem.
- A felhasználó teljes nevét – ez az információ csak a felhasználók számára a könnyebb azonosíthatóság érdekében tárolódik, használata nem kötelező, ide kerülhet például, hogy Kovács János.
- A jelszavát (Ha nem kellően biztonságos a jelszó, akkor a rendszer felhívja erre a figyelmünket.)
- A saját mappájának elérési útját (ez alapértelmezetten a /home/felhasznalonev)
- A felhasználó és csoportjának azonosítóját, melyet nem érdemes megváltoztatnunk. Ha nem pipáljuk be a jelölőnégyzetet, a rendszer automatikusan kiosztja a következő szabad azonosítót.
- Alapértelmezettben minden felhasználó a felhasználó nevével azonos nevű csoport tagja, ezen nem érdemes változtatnunk, mivel ez egy biztonságos beállítási lehetőség. Ezért hagyjuk a pipát a **Saját csoport alakítás** jelölőnégyzetben.

Új felhasználó alapadatainak megadása

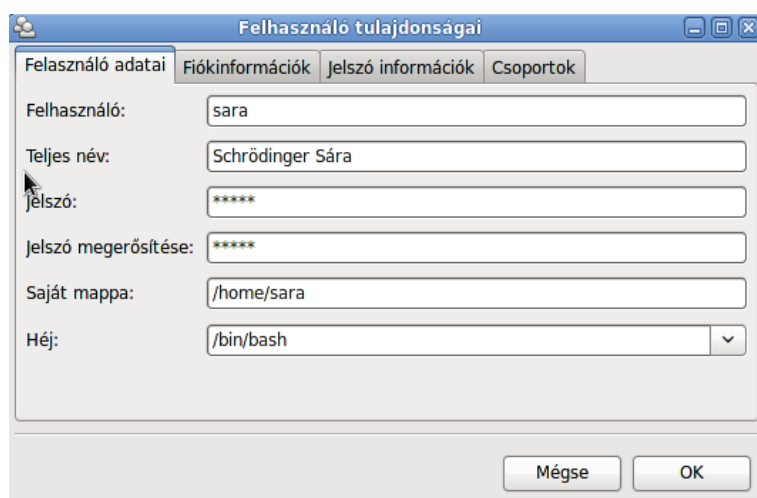

Nem megfelelő jelszó esetén megjelenő üzenetek

Az OK gombra kattintáskor az új felhasználó hozzáadása megtörténik a rendszerhez, innentől már bármikor be tud jelentkezni. Ha a felhasználót szeretnénk csak bizonyos időre hozzáférni a rendszerhez, vagy egyéb beállításokat szeretnénk még megtenni, kattintsunk a felhasználó nevére a listában és kattintsunk a menüben a **Tulajdonságok** gombra.

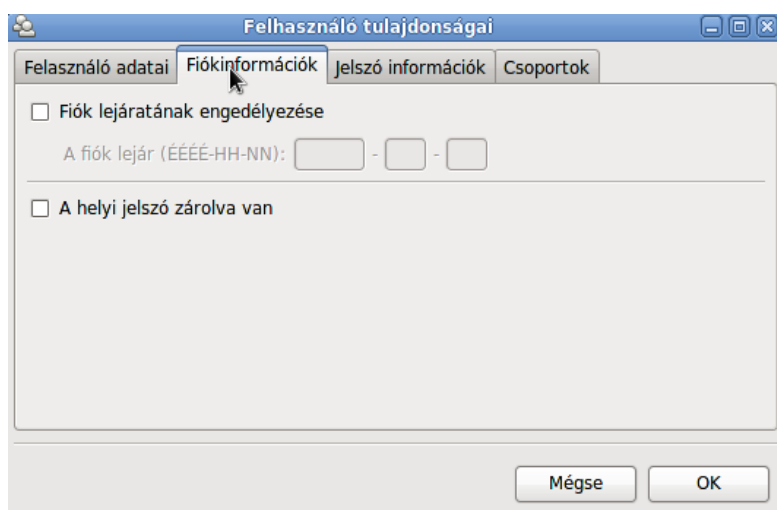
A megjelenő ablak különböző fülei alatt tudjuk meghatározni a felhasználó különböző adatait és jelszavának érvényességét, valamint hozzáadhatjuk más csoportokhoz is.

A **Felhasználó adatai** fül alatt a létrehozáskor megadott adatokat módosíthatjuk.

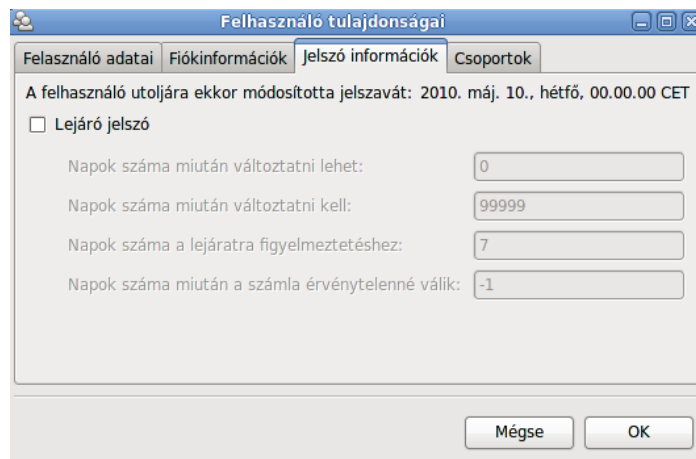
Felhasználó tulajdonságainak utólagos módosítása

A **Fiókinformációk** fül alatt állíthatjuk be, hogy a felhasználó fiókja meddig legyen érvényes, ennek letelte után a felhasználó nem tud bejelentkezni. A **helyi jelszó zárolásával** pedig felfüggeszthetjük a felhasználót, azaz nem engedjük bejelentkezni. Ezzel a felhasználó nem kerül törlésre, csak a bejelentkezése nem lesz lehetséges.

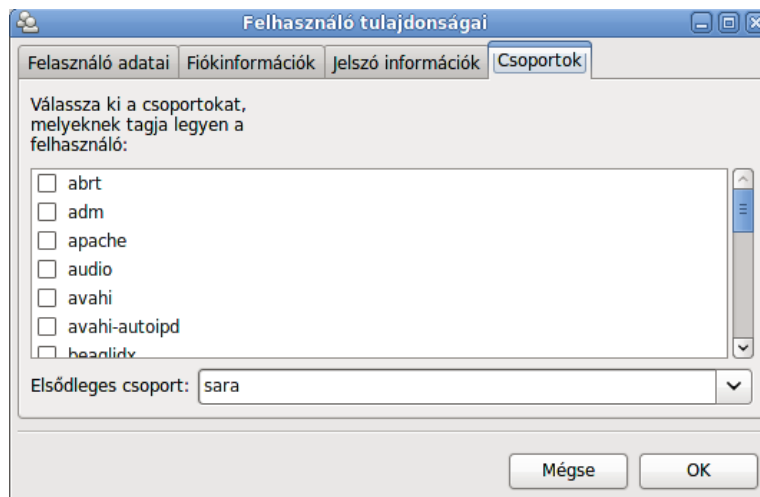
Felhasználó jelszavának érvényességi ideje és letiltása

A **Jelszó információk** fül alatt állíthatjuk be, hogy a felhasználó köteles legyen-e jelszót változtatni bizonyos idő leteltével. Ez az opció alapértelmezetten tiltva van, de bizonyos intézmények például megkövetelhetik a felhasználóktól a jelszó bizonyos időközönként történő megváltoztatását, ezt pedig itt tudjuk kikényszeríteni.

Felhasználói jelszó kikényszerített megváltoztatásának beállításai

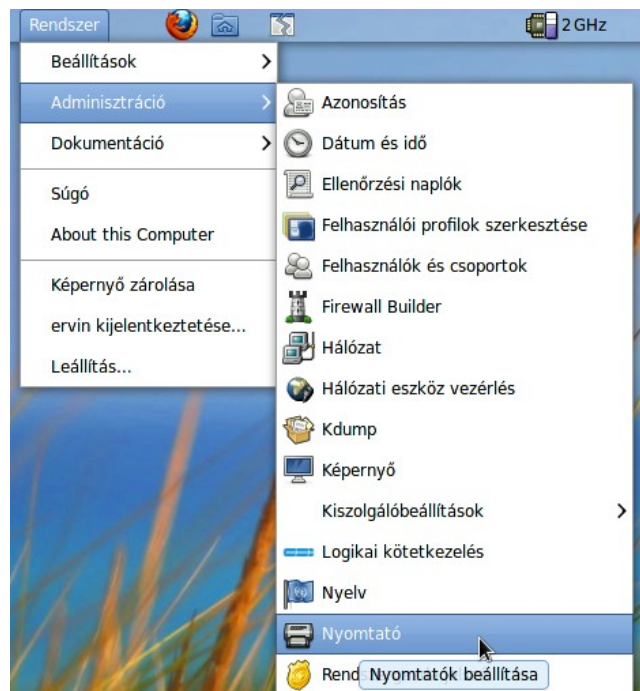
A **Csoportok** fül alatt adhatjuk hozzá a felhasználót más csoportokhoz, a csoport neve melletti jelölőnégyzet bejelölésével.

Felhasználó csoportokhoz adása

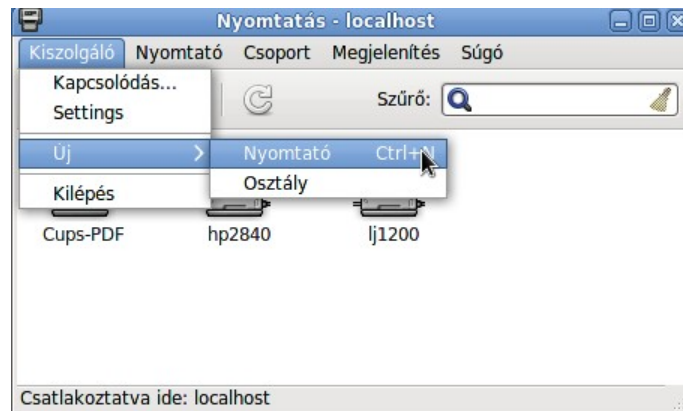
Nyomtatók hozzáadása és kezelése

Ha nyomtatót szeretnénk csatlakoztatni a számítógépünkhöz, azt rendszergazdaként állíthatjuk be. Ehhez nyissuk meg a **Rendszer** menü **Adminisztráció** almenüjében a **Nyomtató** lehetőséget.

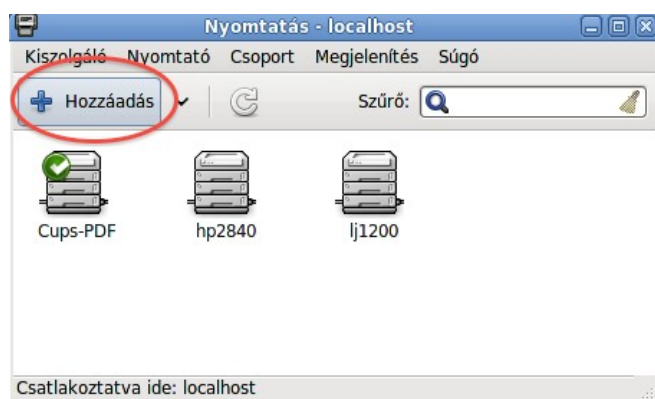

Nyomtató adminisztrációja

A megjelenő ablakban láthatjuk a rendszeren beállított nyomtatókat, illetve itt adhatunk hozzá újabbakat. Új nyomtatót vagy a **Kiszolgáló** menü **Új – nyomtató** parancsának kiadásával vagy az **Új** gombra való kattintással adhatunk hozzá a listához.

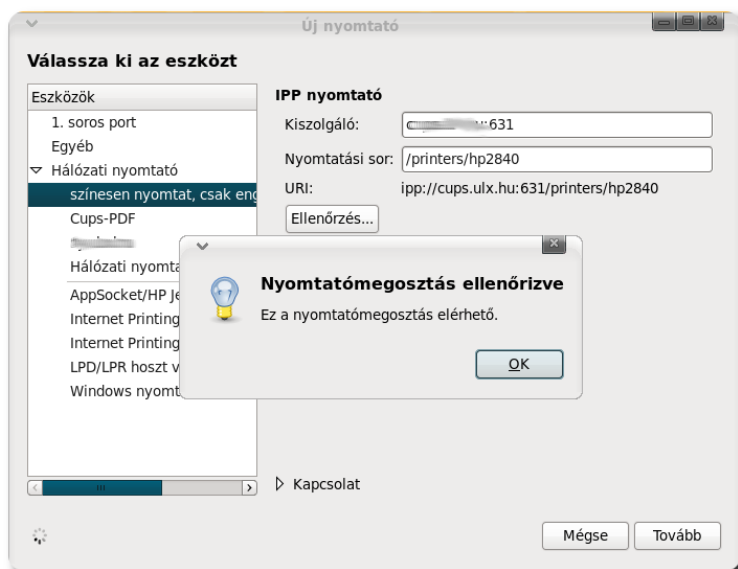

Új nyomtató hozzáadása menüből

Nyomtató hozzáadása a menü gombjával

Ha hálózati nyomtatót szeretnénk használni, az alábbi módon adhatjuk a rendszerhez. A SuliX Professional automatikusan felderíti a hálózaton elérhető nyomtatókat. Ha ez mégsem lenne így, írjuk be a nyomtatást szolgáltató számítógép címét a megjelenő ablakban. Ezt követően a beállítások automatikusan megtörténnek. Az Ellenőrzés gombra kattintva ellenőrizheti a kapcsolatot.

Nyomtatómegosztás ellenőrzése

SuliX Professional előfizetés aktiválása

Amennyiben szeretne támogatást és frissítést igénybe venni SuliX Professional rendszeréhez, aktiválnia kell azt. Ha még nem rendelkezik felhasználónévvel és jelszóval a sulix.hu oldalon, vagy nincsen aktív előfizetése SuliX Professional rendszerre, látogasson el a sulix.hu és igényeljen egy

előfizetést. A fejezetben feltételezzük, hogy már rendelkezik egy aktív SuliX Professional előfizetéssel és aktiválta rendszerét. Ha már rendelkezik előfizetéssel, de még nem aktiválta rendszerét, lapozzon a 148. oldalra a SuliX Professional aktiválása előfizetéssel rendelkező felhasználóknak című fejezethez, ahol lépésenként találja meg az egyes lépéseket.

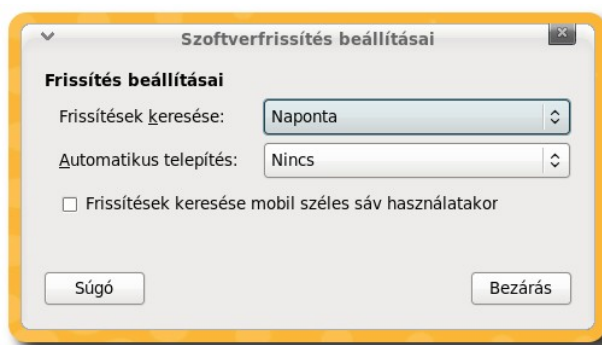
Csomagok automatikus frissítésének beállítása

A frissítések csak akkor elérhetőek, ha a fenti lépéseket elvégezte. Ha nem végezte el, a frissítések nem érhetőek el a rendszere számára.

A csomagok (tehát a telepített programok és minden hozzájuk függőségük) frissítésének fontosságáról az első kötetben olvashat, itt már csak a frissítés menetét mutatjuk be. A frissítés csak abban az esetben működik, ha előtte aktiváltuk rendszerünket.

Ha szeretnénk beállítani, hogy a SuliX Professional automatikusan frissítse önmagát, nyissuk meg a **Rendszer – Beállítások – Szoftverfrissítés** pontot. Az automatikus szoftverfrissítés beállítása és a manuális szoftverfrissítés – az új csomagot telepítésével ellentétben – nem igényel kiemelt jogosultságot, emiatt a rendszergazdai jelszó nélkül is naprakészen tarthatjuk a rendszerünket.

A megjelenő ablakban beállíthatjuk, hogy a rendszer **milyen időközönként keressen** frissítéseket (óránként, naponta, hetente vagy soha), mit telepítsen automatikusan (minden frissítést, csak biztonsági frissítéseket, vagy semmit).

Automatikus frissítések testreszabása

Ha engedélyeztük az automatikus telepítést, már nem kell semmit tennünk, a rendszerünk mindig naprakész lesz, amennyiben csatlakozunk az internetre. Ha folyamatban van a frissítések telepítése, erről egy értesítést kapunk, azonban ha a **Frissítés megszakítása** felírra kattintunk, a frissítés nem indul el.

Frissítések telepítése a háttérben

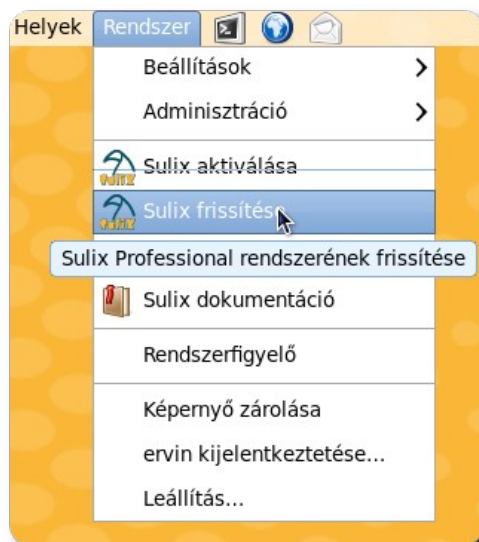
Mi történik a színfalak mögött?

A legfrissebb elérhető alkalmazások listáját csomaglistának nevezik és akár több forrásból is származhat. A szoftverfrissítő alkalmazás összefésüli ezen listákat és kiválasztja az adott alkalmazás legfrissebb változatát az elérhetőek közül.

A csomagokat az úgynevezett **tárolókból (repository)** tölti le a csomagfrissítő alkalmazás (és a következő alfejezetben ismertetett csomagtelepítő alkalmazás is), ezért bármilyen csomagfrissítés vagy telepítés előtt ezen tárolók tartalmát le kell kérdezni. A tárolók speciális formában tárolják csomaglistáikat, ezek letöltése és értelmezése a **csomagkezelő programok** feladata. A gyakorlatban ezzel nekünk nem kell foglalkoznunk, elegendő a csomagokra koncentrálnunk.

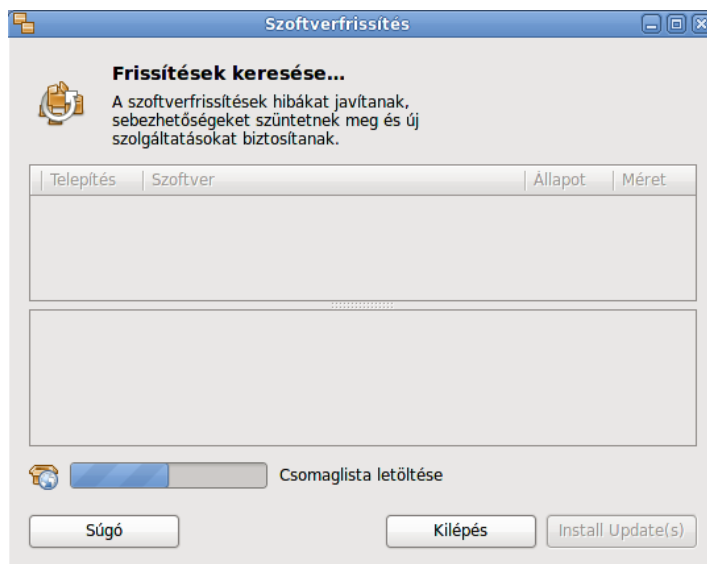
Manuális csomagfrissítés

A frissítéskezelő alkalmazást a Rendszer menüben találjuk SuliX frissítése néven..

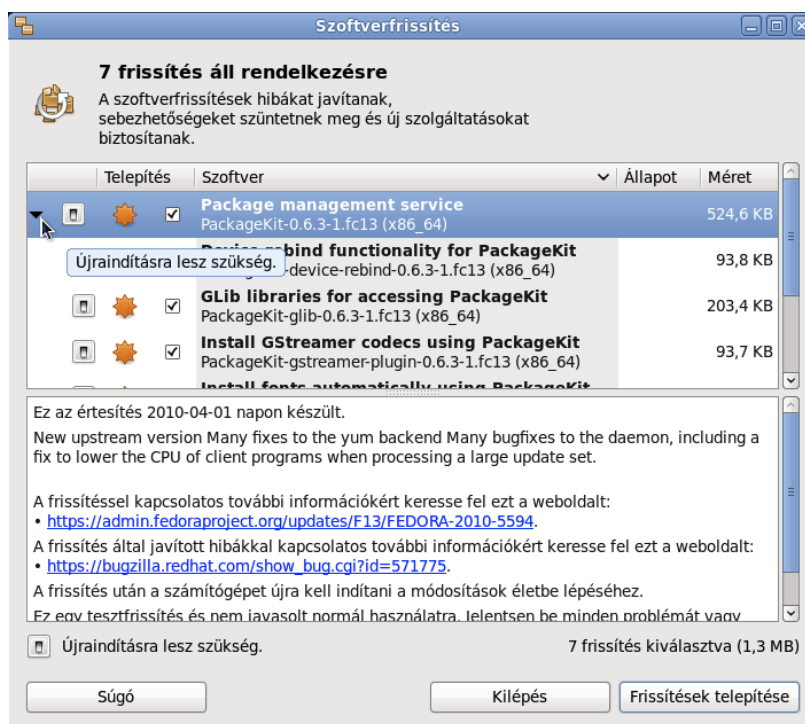
Rendszerre telepített csomagok manuális frissítése

Ezen alkalmazás feladata átnézni a rendszerre telepített alkalmazások listáját és a telepített programok verzióit összevetni a legfrissebb elérhetőekkel. A program először letölti az egyes tárolók adatait, ezzel lekérdezve, melyik csomagból mi a legfrissebb verzió.

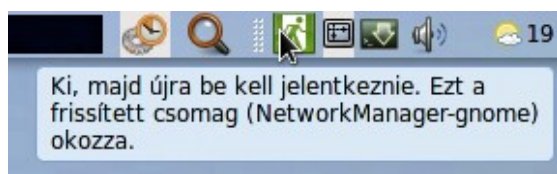
Csomaglisták letöltése

Ha a program talál a telepítetténél frissebb változatot bármelyik csomagból, akkor felsorolja, mely csomagok frissíthetőek. Az egyes csomagokat csoportosítva láthatjuk, ha kíváncsiak vagyunk az egyes csoportok tagjaira, a csomagnév mellett bal oldalt a kis nyilacskára kattintva lenyílik a lista. Alapértelmezetten minden csomag frissítésre van kijelölve, ha kizsedjük valamelyik mellől a pipát, az a csomag nem kerül frissítésre. A **Frissítések telepítése** gombra kattintva a frissítés megkezdődik, a rendszer automatikusan letölti és telepíti az új verziókat.

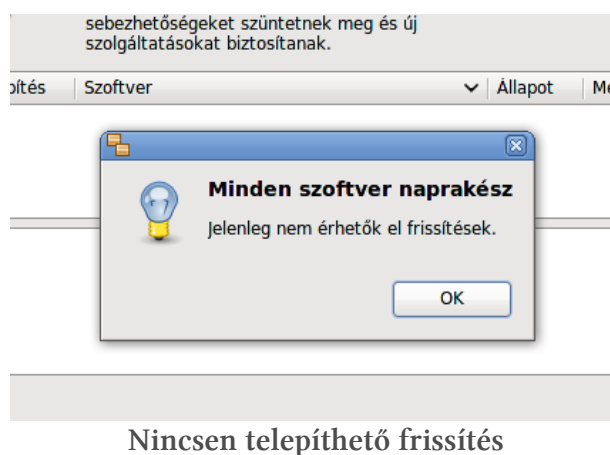
Frissíthető alkalmazások listája

Bizonyos csomagok olyan változtatásokat eszközölnek az operációs rendszeren, melyek esetén a frissítések érvényre jutásához ki kell jelentkezünk vagy újra kell indítanunk a rendszert. Erre a csomagkezelő is figyelmeztet, de a telepítés után is kapunk figyelmeztetést. Mentsük el minden megnyitott munkánkat, lépünk ki minden programból, majd kattintsunk az újraindításra a felső panel értesítési területén.

Kijelentkezés és újraindítás frissítés után

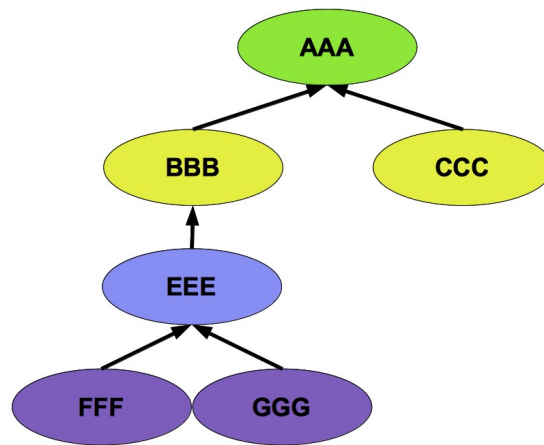
Ha a rendszer nem talált frissíthető csomagot, akkor tudatja velünk, hogy a rendszerünk naprakész, nem érhető el újabb verzió semmilyen csomagból.

Új csomagok telepítése

A rendszeren minden telepített program csomagok formájában van jelen és egy adott csomag többféle alkalmazást is tartalmazhat. Egy csomag megléte feltétele lehet egy másik program telepítésének, ezt úgy hívjuk, hogy **csomagfüggőség**. A csomagok és függőségeik értelme az, hogy ha egy adott funkció több alkalmazás működéséhez szükséges (például egy képszerkesztési funkció), azt ne kelljen minden egyes programhoz külön telepíteni, hanem egy központi változatot használjon minden alkalmazás (még hozzá a legfrissebb elérhetőt). Az egyes csomagok függősége természetesen tovább ágazhat, tehát lehet, hogy egy adott függőségnek szintén vannak függőségei, stb. A könnyebb megértés érdekében tekintsük át ezt egy példán keresztül.

Tegyük fel, hogy telepíteni akarjuk az AAA nevű csomagot, de a telepítéshez szükséges még a BBB és a CCC csomagok megléte is, melyeket nem telepítettünk korábban. De a BBB csomag telepítése nem lehetséges az EEE csomag nélkül, melynek az FFF és a GGG a függőségei. Ha ezt nekünk kellene megcsinálnunk, egy idő után nem tudnánk követni a függőségek sorát. Szerencsére a **csomagkezelő alkalmazás** elvégzi a függőségi fa feloldását és telepít minden függőséget is, tehát amikor az AAA csomagot telepítjük, a csomagkezelő feltelepíti az AAA, a BBB, stb. csomagokat is.

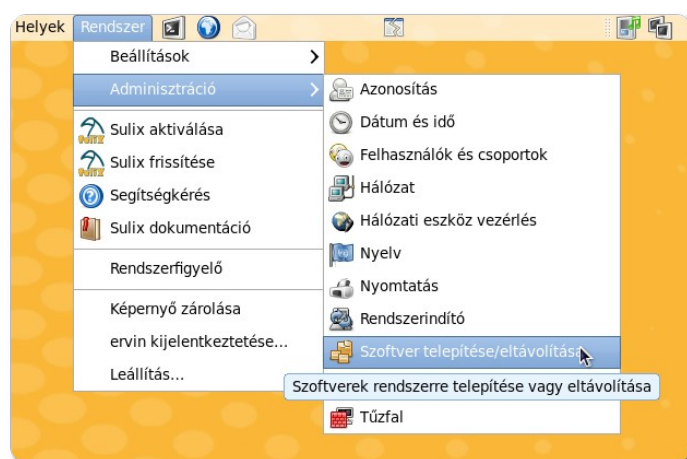

Példa a függőségi fára

A csomagkezelő tehát feloldja a telepítésre kiválasztott csomag függőségeit, letölti az egyes függőségeket és a kiválasztott program csomagját egyaránt, majd telepíti azokat, így levéve minden terhet a felhasználó válláról.

Tekintsünk át egy telepítést az elejétől a végéig. Tegyük fel, hogy az Anki nevű tanulást segítő programot szeretnénk telepíteni.

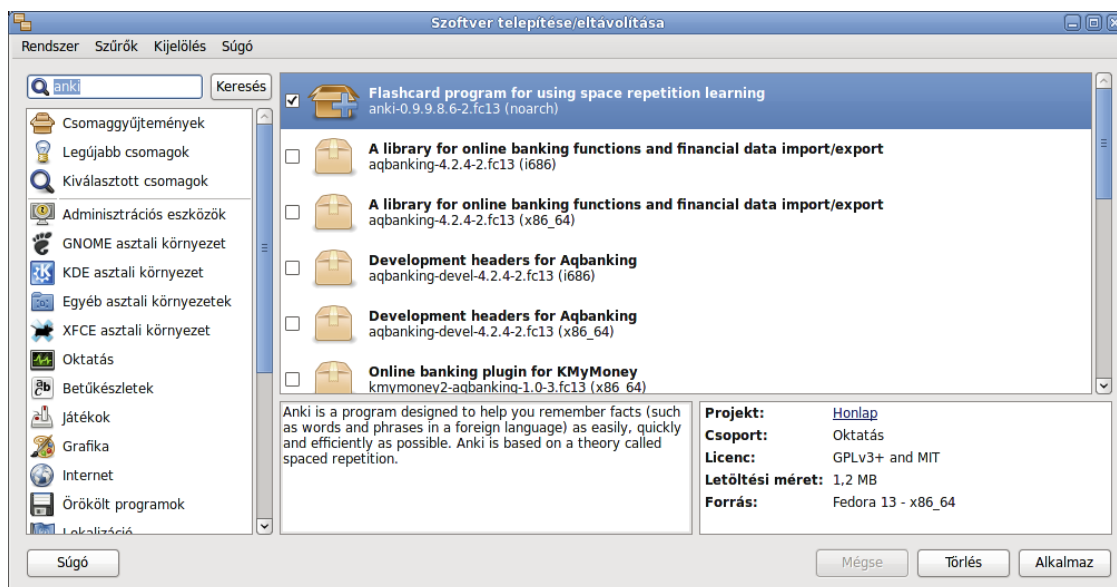
Indítsuk el a csomagkezelőt a **Rendszer – Adminisztráció – Szoftver telepítése/eltávolítása** menüre kattintással. A megnyíló ablakban baloldalt láthatjuk a kereső mezőt illetve az egyes témaköröket felsorolva. Ha tudjuk, pontosan mit keresünk, érdemes beírni a keresőbe. Ha csak böngészni szeretnénk az egyes témakörök csomagjaiban, válasszuk ki a kategóriát és keresgéljünk a jobboldali listában.

Csomagtelepítő alkalmazás elindítása

Ha ismerjük a csomag nevét, írjuk be a bal felső sarokban a keresés mezőbe, majd kattintsunk a **Keresés** gombra. Ekkor a csomagkezelő megkeresi azokat a csomagokat, melyeket kereshetünk. Ha csak azt tudjuk, hogy milyen célra szeretnénk egy alkalmazást, a baloldali kategórialista megfelelő elemére kattintva a jobboldalon megjelennek az adott témakörhöz köthető programok, ezek között böngészhetünk.

Ha rákattintunk egy csomag nevére, az alsó mezőben megjelenik egy rövid leírás az adott csomag-ról. Ha telepítésre szeretnénk kijelölni egy csomagot, a csomag neve melletti mezőbe tegyünk egy pipát. Ha egy telepített csomagot el szeretnénk távolítani, a mellette lévő mezőből vegyük ki a pipát. Az alsó **Alkalmaz** gombra kattintva végrehajthatjuk a kijelölt módosításokat, a **Törlés** gombbal pedig visszavonhatunk minden változtatást. A telepítés állapotát és aktuális lépéseit a kategórialista alatt követhetjük nyomon.

A kiválasztott csomag leírása és megjelölése telepítésre

Mivel minden csomag telepítése vagy törlése csak a rendszergazda számára lehetséges, a csomagkezelő kérni fogja a változtatások végrehajtásához a **root** felhasználó jelszavát, melyet beírva megkezdődik a kiválasztott programok telepítése.

Hitelesítés és a telepítés aktuális lépése

Mi történik a színfalak mögött?

A csomagokat nem csak a frissítéskezelővel illetve a csomagtelepítő alkalmazással telepíthetjük csomagtárolóból, hanem külső forrásból származó csomag telepítésére is van módunk. A letöltött RPM csomagot megnyitva a csomagkezelővel egyszerűen telepíthetjük azt.

Mi történik a színfalak mögött?

Korábban a felhasználók, ha egy nyílt forráskódú programot fel akartak telepíteni, két lehetőségük volt. Ha hozzáértőek voltak, az adott program forráskódját letöltötték, azt le kellett fordítaniuk saját maguknak a számítógépükön, ami egy nagyon hosszadalmas művelet, mivel a fordításnak vannak feltételei, melyeket ki kell elégíteni az adott rendszeren.

A másik lehetőségük az volt, hogy a binárisra lefordított, kész csomagokat egyesével megkeresték az interneten, majd telepítéskor a függőségek hiánya miatt a függőségeket is megkeresték, majd telepítették és ezt addig ismételték, amíg az összes függőséget fel nem telepítették, majd telepíthették a kívánt csomagot.

Ehhez képest a csomagkezelő kifejezetten egyszerű feladat elé állítja a felhasználót. Válassza ki, milyen programot szeretne a számítógépére, majd hagyja a csomagkezelőre a függőségek feloldását, a keresést az interneten és a telepítést.

Gyakorló feladatok a „Rendszerünk adminisztrációja” című fejezethez

Mi történik a színfalak mögött?

Mivel a rendszert csak a rendszergazda állíthatja át, ezért az adminisztráció csak a rendszergazda jelszó ismeretében végezhető el. Ha nem ismeri a rendszergazda (root) jelszavát, az alábbi feladatokat nem fogja tudni elvégezni.

- Hozzon létre egy új felhasználót gipszjakab névvel és tetszőleges jelszóval!
- Törölje ki gipszjakab felhasználót!
- Keressen csomagfrissítéseket kézzel!
- Kapcsolja be az automatikus frissítéseket!

Lemezek kezelése SuliX Professional alatt

A lemezeink állapota

A lemezeinket, akár a számítógépben vannak, akár külső merevlemezek, netalán pendrive-ok, ellenőrizhetjük és szerkeszthetjük is SuliX Professional rendszerünk segítségével. Az egyes hardver-elemek meghibásodhatnak, ezzel pedig számunkra értékes adatok veszhetnek el. A merevlemezek meghibásodásának lehetnek előzetes jelei, melyek felhívják a figyelmünket egy közelgő merevlemez-meghibásodásra. Az ilyen ellenőrzéseket is elvégezhetjük SuliX Professional rendszerünkkel, de automatikusan is ellenőrzésre kerül a lemezek állapota. Amennyiben a rendszer hardverhibát észlel, az alábbi ábrán látható módon figyelmeztet erről.

Hibás merevlemezre figyelmeztető buborék

Partíciók létrehozása, szerkesztése

A SuliX Professional a lemezek kezelésére a **Palimpsest** nevű programot kínálja, melyet az **Alkalmazások** menü, **Rendszerezszközők** almenüjéből indíthatunk el. Hogy ne kelljen megjegyezni a nevét, **Lemezkezelő** néven találjuk meg a listában.

A lemezkezelő alkalmazás segítségével alapvető információkat szerezhetünk merevlemezeinkről, tesztelhetjük azokat, partíciókat hozhatunk létre rajtuk, törölhetünk partíciókat, illetve a meglévőkön lévő fájlrendszereket ellenőrizhetjük. A program használatának rövid áttekintéséhez lapozzon a 95. oldalra A lemezkezelő használata fejezethez.

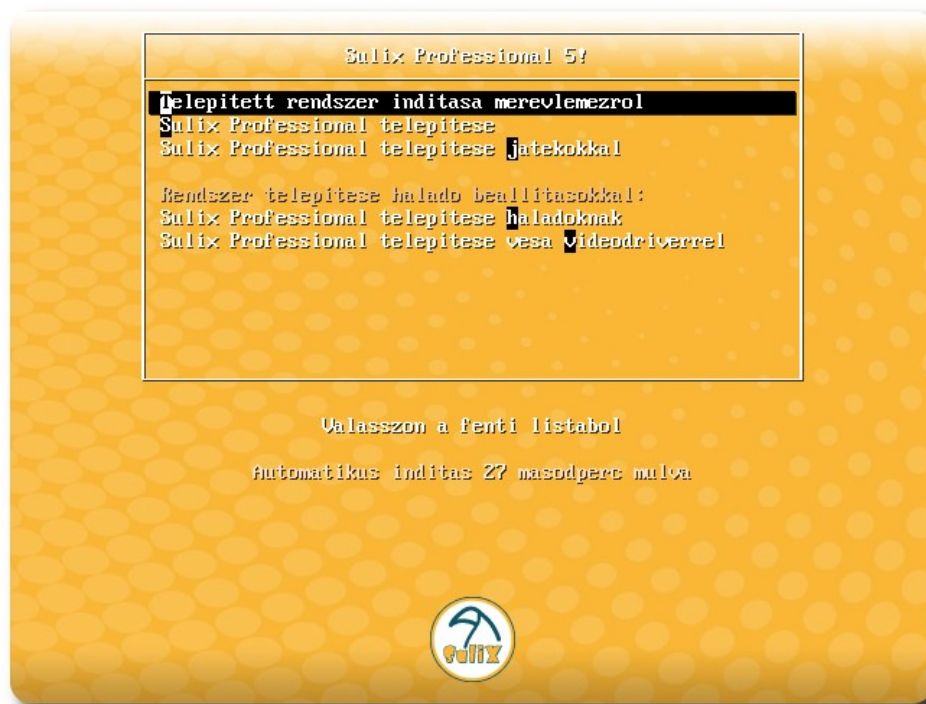
A SuliX Professional telepítése

A számítógépén két módon lehet SuliX Professional operációs rendszer. Az egyik lehetőség, hogy úgynevezett **OEM telepítéssel** kerül Önhöz, azaz a számítógépével együtt kapja meg előre feltelepítve, illetve ha enélkül vásárolta meg a számítógépet, akkor Önnek kell feltelepítenie rá a SuliX Professional operációs rendszert.

Amennyiben a számítógépét előre telepített SuliX Professional operációs rendszerrel vásárolta, úgy ez a fejezet nem Önnek szól, a telepítést csupán be kell fejeznie, azaz meg kell tennie a rendszer alapvető beállítását. Ennek mikéntjéről a következő fejezetben olvashat. Ez a fejezet azt mutatja be, hogy hogyan kell a SuliX Professional operációs rendszert feltelepíteni számítógépére DVD segítségével. A **telepítő DVD-t díjmentesen letöltheti a sulix.hu oldalról**. A sulix.hu oldalon jobboldalt kattintson a SuliX Professional linkre, majd a **Letöltés** gombra. Ha letölti a DVD-képet, ki kell írnia egy üres írható vagy újraírható DVD-re.

A SuliX Professional telepítéséhez szüksége lesz a letöltött telepítő médiumra, melyet a számítógép indulásakor rögtön be kell helyezni a DVD meghajtóba. Ezután a számítógépen be kell állítani, hogy a kívánt eszközről induljon el (bootoljon), melyet a számítógép BIOS-ában lehet megtenni. Egyes modellek támogatják a telepítő média kiválasztását a BIOS módosítása nélkül, ekkor általában valamelyik funkcióbillentyű megnyomása után választhatunk indítási médiumot. A funkcióbillentyűk a billentyűzet felső régiójában helyezkednek el és F1-től F12-ig számozottak. A bekapcsoláskor általában tájékoztat minket egy felirat, hogy melyik billentyűvel léphetünk be a BIOS beállító menükébe vagy választhatunk indítási médiumot.

Amennyiben sikerült a megfelelő médiáról bootolunk, az alábbi képernyő jelenik meg előttünk.

A telepítő média indítómenüje

Többféle lehetőségünk is van, de ha nem vagyunk szakértők vagy az alapértelmezett beállításokon nem kívánunk változtatni, válasszuk a **SuliX Professional telepítése** vagy a **SuliX Professional telepítése játékokkal**²¹ pontot. Ekkor a telepítő egyetlen kérdést tesz csak fel, hogy mi legyen a rendszer-adminisztrációkor használt root fiók jelszava, semmi más dolgunk nincs, mint ezt megadni, a teljes telepítés innentől fogva automatikusan megtörténik. Ha a játékokat is telepítjük, egy autóverseny és egy akciójátékkal leszünk gazdagabbak a telepített rendszeren.

Figyelem! Amennyiben a számítógépen található másik operációs rendszer és nem haladó telepítést választ, a telepítéskor a már meglévő operációs rendszere, illetve minden fájlja törlésre kerül.

Amennyiben nem nyomunk meg semmilyen billentyűt, a telepítő 30 másodperc múlva elindul az alapértelmezett módban, mely a merevlemezre telepített rendszer indítása.

Ha véletlenül benne felejtettük a telepítőlemezt a meghajtóban és arról indult el a számítógép, de már nem szeretnénk telepíteni, válasszuk az első (alapértelmezett) lehetőséget (**Telepített rendszer**

21. A rendszer alapértelmezetten tartalmaz egyszerűbb játékokat, de a játékokkal való telepítés egy autóverseny és egy FPS játékot is feltelepít és beállít a rendszeren.

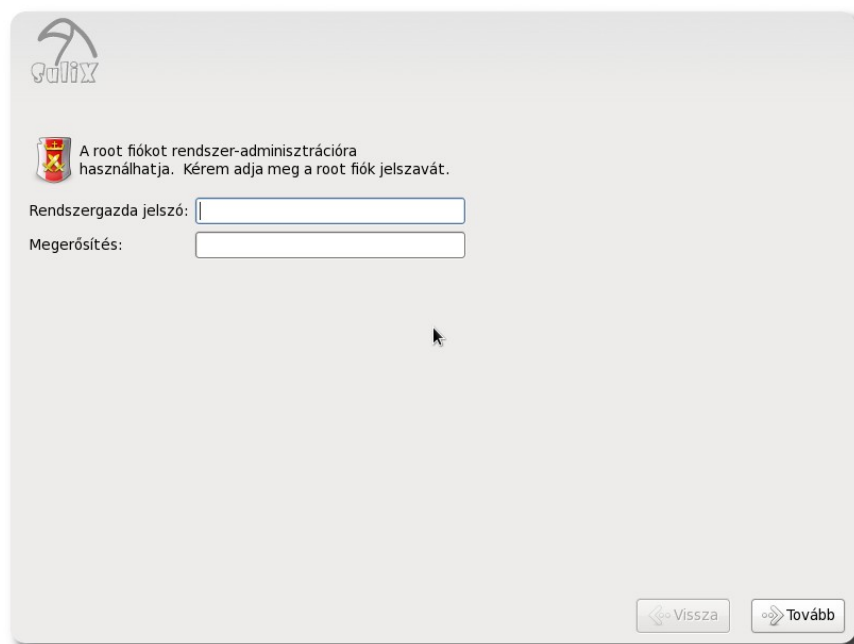
indítása merevlemezről), ekkor a számítógép teljesen úgy fog elindulni, mintha nem is lenne benne a telepítő DVD.

A szakértői módokkal most nem foglalkozunk, ezen opciókról és haladó telepítés lépéseiről a kötet végén olvashat A SuliX Professional telepítése haladóknak című fejezetben a 145. oldalon.

Az automatikus telepítés menete

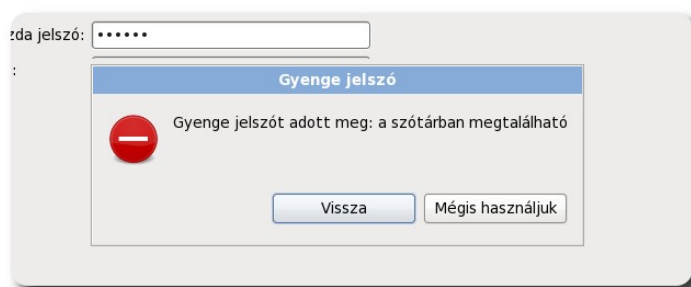
Amennyiben a második vagy a harmadik menüpontot választottuk, elindul a telepítő automatikus módban. A telepítéshez semmit sem kell tennünk, minden beállítás – a rendszergazda jelszaván kívül – megtörténik az előzetesen összeállított konfiguráció szerint.

A rendszer ellenőrzi a hardvereinket, majd ha mindent rendben talált, elindítja a SuliX Professional telepítőjét, mely szintén végez néhány ellenőrzést, bekéri a rendszergazda jelszavát, majd beállítja a lemezeinket a SuliX Professional használatára.

The screenshot shows a window titled 'SuliX' with a logo in the top left. Below the logo is a red shield icon with a white 'X' and the text 'A root fiókot rendszer-adminisztrációra használhatja. Kérem adja meg a root fiók jelszavát.' (The root account can be used for system administration. Please enter the root account password). There are two input fields: 'Rendszergazda jelszó:' (Root password) and 'Megerősítés:' (Confirmation). At the bottom right, there are two buttons: 'Vissza' (Back) and 'Tovább' (Next).

Rendszergazda jelszavának megadása

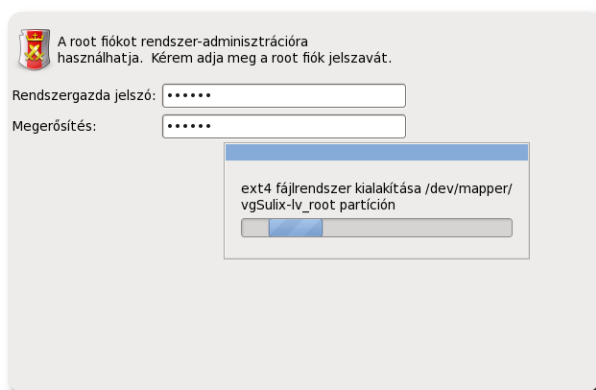
Ha a telepítő nem itéli elég biztonságosnak a jelszót, megkérdez, hogy biztosan ezt akarjuk-e használni. Válaszoljunk belátásunk szerint.

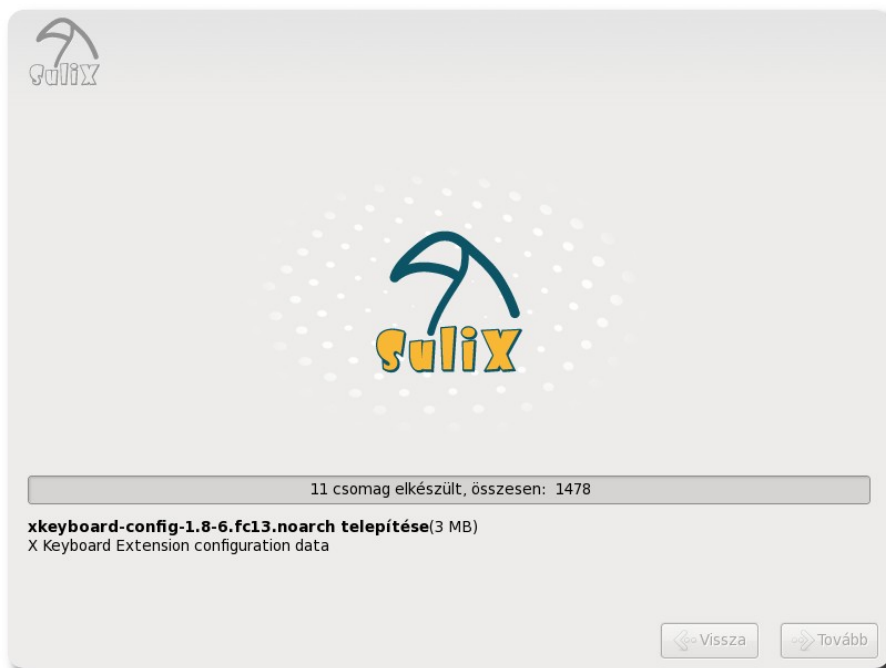
Figyelmeztetés gyenge jelszóra

A rendszergazda jelszavának megadását követően megkezdődik a SuliX Professional automatikus telepítése. A telepítés menetét követhetjük nyomon a képernyőn, a lemezek particionálását követően a csomagok telepítése során láthatjuk az aktuálisan telepített csomag nevét, rövid leírását, a már telepített csomagok számát és az összes telepítendő csomag számát.

A csomagok telepítésének ideje nagyban függ a számítógépének és az optikai meghajtójának sebességétől. A SuliX Professional telepítése egy átlagos számítógépen körülbelül 10-20 percig tart, de ettől lehet több vagy kevesebb is.

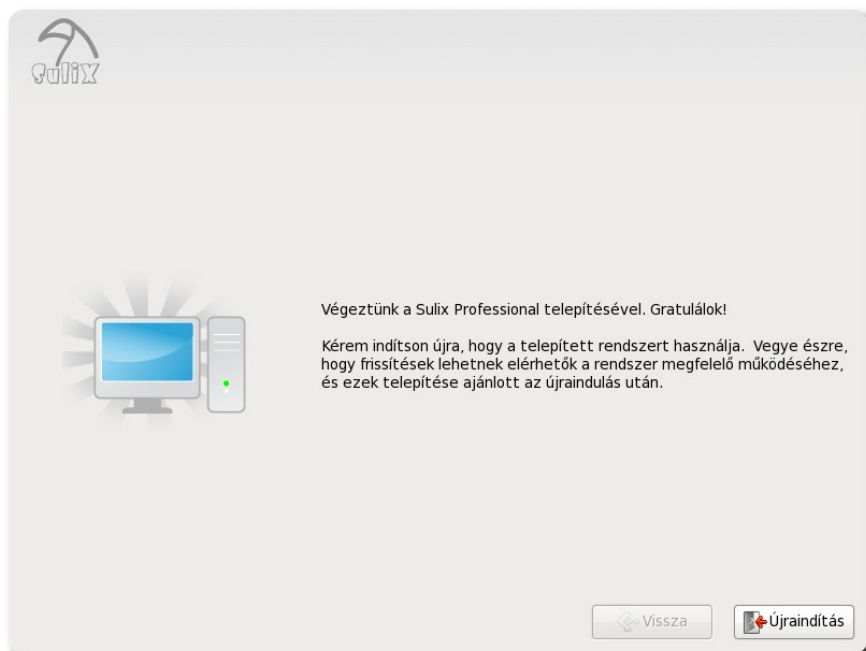

Fájlrendszerek beállítása telepítés során

Csomagok telepítésének folyamata

A csomagok telepítését követően a rendszer a számítógép újraindítását kéri, ekkor már a telepített rendszer indul el a merevlemezről.

A telepítés befejezését jelző képernyő

Az újraindításkor figyeljünk arra, hogy a számítógép ne a DVD lemezeről induljon el. Ha mégis a DVD-ről indult volna a rendszer, válasszuk a **Telepített rendszer indítása merevlemezről** lehetőséget (mely az alapértelmezett).

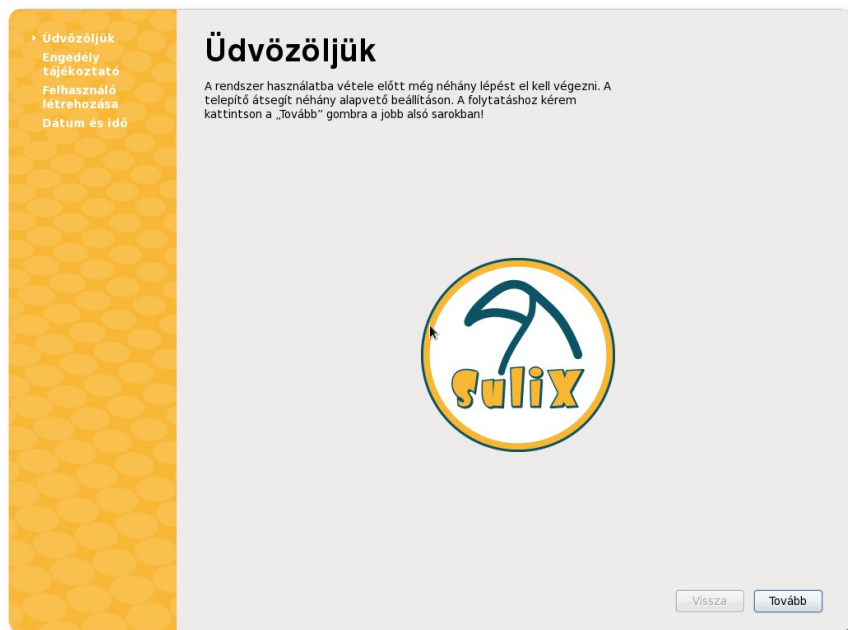
A telepített rendszer az első indulásakor még a bejelentkezés előtt néhány fontos beállítást kíván, erről a következő fejezetben olvashat.

A telepítés befejezése

Amennyiben a számítógépet OEM konfigurációban vásárolta, vagy elvégezte az előző fejezetben leírtaknak megfelelően a telepítés lépéseit, az Ön számítógépén egy működőképes SuliX Professional van, Önnek már csak a végső konfigurációs beállításokat kell elvégeznie, melyeket ez a fejezet ismertet.

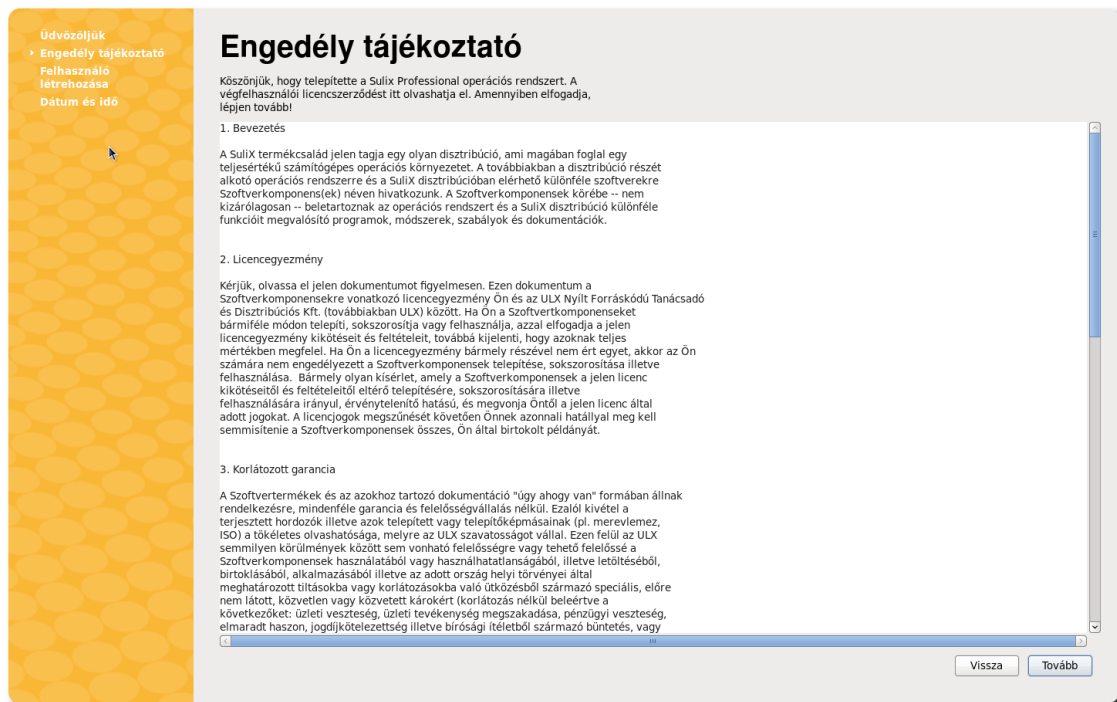
A konfiguráció négy egyszerű lépésből áll, melyeken sorban végig kell haladni.

Az első képernyőn nem kell semmit sem csinálnia, a telepített rendszer üdvözli Önt. A jobb alsó sarokban kattintsunk a **Tovább** gombra, hogy az engedélytájékoztatóhoz jussunk.

A telepített rendszer üdvözli Önt

A második oldalon a SuliX Professional licencének kivonatát olvashatja, valamint megtalálja a hivatkozást, hol olvashatja el az egész engedély tájékoztatót. Amennyiben egyetért az ott leírtakkal, kattintson a **Tovább** gombra.

A SuliX Professional engedély tájékoztatója

A harmadik oldalon létre kell hoznia egy felhasználót. Ehhez írja be a megfelelő adatokat a mezőkbe. Ha **SuliXserver** vagy egyéb központi felhasználói adatbázist tartalmazó szerverről szeretne bejelentkezni, annak beállítását is ezen az oldalon teheti meg a **Hálózati bejelentkezés használata** gombra kattintva.

Ha nem kíván hálózati bejelentkezést használni, az alábbi pár mezőt kell kitöltenie.

A **felhasználónév**hez írjon be valamilyen kitalált nevet, melyben nem szerepelhet szóköz és ékezetes karakterek, valamint ajánlott csupa kisbetűt használni. A felhasználónév lehet a keresztnéve, a beceneve, vagy akár egy kitalált rajzfilmfigura is, amit csak szeretne.

A **teljes név** megadása nem kötelező, de ha megadja, a grafikus felületen (például a bejelentkezőképernyőn) mindenhol ez a név fogadja majd. Ha nem ad meg teljes nevet, a felhasználóneve fogja mindenhol azonosítani.

A **jelszó** kétszeri megadása garantálja, hogy nem gépeli el a jelszót, mivel a program figyelmezteti, ha eltérő jelszót írt be a két mezőbe és újra kéri a jelszó beírását. Ha megadtuk a kért adatokat, kattintsunk a **Tovább** gombra.

Felhasználó létrehozása helyi bejelentkezéshez

Hálózati bejelentkezés beállításához kattintsunk a **Hálózati bejelentkezés használata** gombra. Ekkor a felugró ablakban állíthatjuk be az azonosításhoz használt protokollt és szerveret.

Hálózati bejelentkezés beállítása LDAP esetén

A következő lapon a számítógép óráját állíthatjuk be. Ha rendelkezünk internetkapcsolattal, pipáljuk be a **Dátum és idő szinkronizálása a hálózaton keresztül** lehetőséget, így biztosak lehetünk

benne, hogy a számítógépünk mindig a pontos időt mutatja majd. Ha nem rendelkezünk internetkapcsolattal, állítsuk be az órát kézzel.

Üdvözlőjük
Engedély tájékoztató
Felhasználó létrehozása
Dátum és idő

Dátum és idő

Kérem állítsa be a dátumot és az időt!

Dátum és idő

Pillanatnyi dátum és idő: 2010. aug. 5., csütörtök, 10.23.37 CEST

☐ Dátum és idő szinkronizálása a hálózaton keresztül

Dátum és idő beállítása saját kezűleg:

Dátum

< 2010 > < augusztus >

h	k	sze	cs	p	szó	v
28	29	30	31	1		
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

Idő

Óra: 10

Perc: 21

Másodperc: 16

Vissza Befejezés

Dátum és idő beállítása

Üdvözlőjük
Engedély tájékoztató
Felhasználó létrehozása
Dátum és idő

Dátum és idő

Kérem állítsa be a dátumot és az időt!

Dátum és idő

Pillanatnyi dátum és idő: 2010. aug. 5., csütörtök, 10.23.43 CEST

☒ Dátum és idő szinkronizálása a hálózaton keresztül

Dátum és idő egyeztetése egy távoli időszolgáltatóval hálózati idő protokollt (NTP) használva:

NTP kiszolgálók

0.fedora.pool.ntp.org	Hozzáadás
1.fedora.pool.ntp.org	Szerkesztés
2.fedora.pool.ntp.org	Törölés

Haladó beállítások

Vissza Befejezés

Dátum és idő szinkronizálása hálózaton keresztül

Ha végeztünk, kattintsunk a **Befejezés** gombra, hogy használhassuk a most beállított rendszert. Ha mindent jól csináltunk, a bejelentkező-képernyő fogad bennünket.

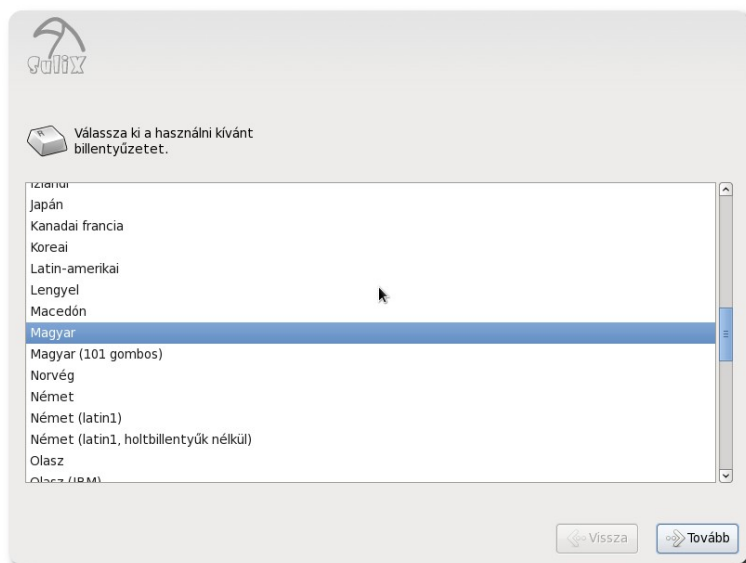
A SuliX Professional telepítése haladóknak

Ha a SuliX Professional rendszer telepítésének alapértelmezései nem felelnek meg Önnek, választhatja a telepítő DVD-ről indítás után a

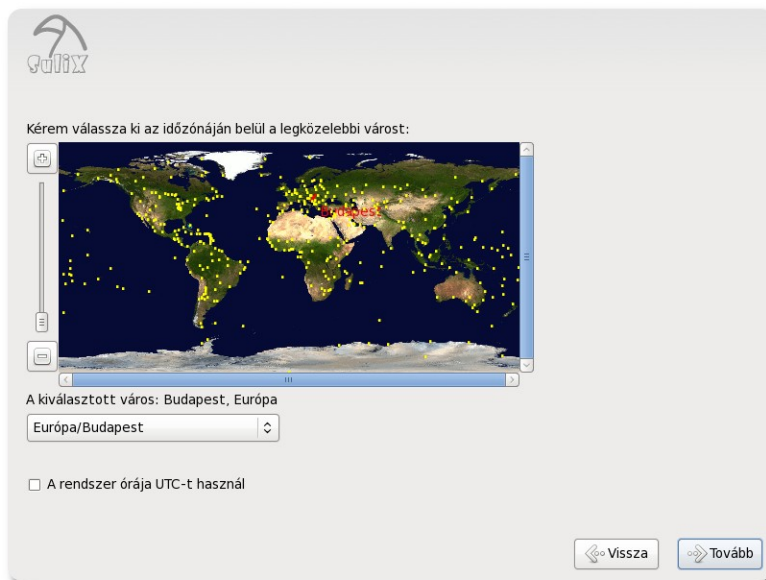
Haladó telepítés elindítása

Az alapértelmezett telepítéshez képest csak a különbségeket tekintjük át a fejezetben. Ha a magyar billentyűzetkiosztástól eltérőt kíván választani, válasszon ki mást a listából majd kattintson a **Tovább** gombra.

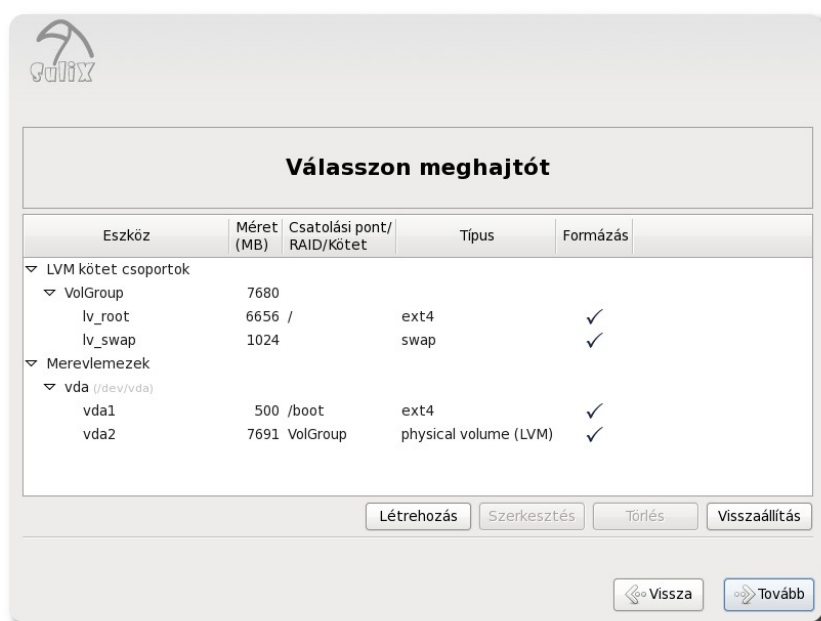
Billentyűzetkiosztás választása

Ha az időzónát Budapesttól eltérő értékre kívánja állítani vagy a rendszer téli-nyári időszámítás átállítását nem szeretné engedélyezni, a következő lapon megteheti.

Időzóna és nyári időszámítás beállítása

A root jelszó megadását követően be kell állítani a rendszer lemezein a partíciókat, illetve melyikre mi kerüljön. Ennek részletes leírása túlmutat a könyv céljain, ha szakértő és tisztában van az LVM fogalmával, nyugodtan vágjon neki, kísérletezzon. Ha van nem Linux rendszer a gépén és szeretné meghagyni, válassza a **Meglévő Linux rendszer(ek) lecserélése** lehetőséget, így azok érintetlenek maradnak. Ha ért hozzá, bátran pipálja be a **Felosztás felülvizsgálata és megváltoztatása** lehetőséget.

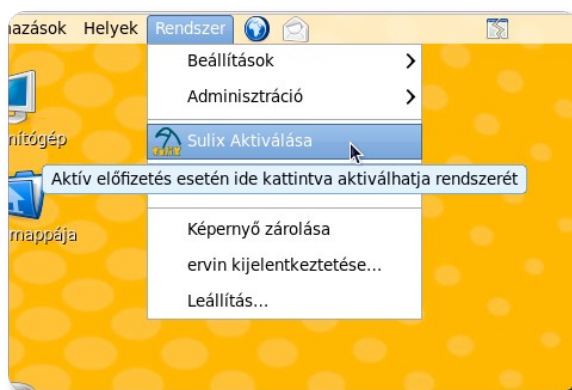
Partíciók felülvizsgálata és megváltoztatása

SuliX Professional aktiválása előfizetéssel rendelkező felhasználóknak

Ha SuliX Professional rendszeréhez frissítéseket kíván igénybe venni, regisztrációra lesz szüksége. Az egyes előfizetési típusokról és azok tartalmáról a sulix.hu oldalon tájékozódhat, ahol meg is rendelheti a különféle előfizetéseket. A fejezetben feltételezzük, hogy Ön már rendelkezik valamelyik előfizetéssel és már csak rendszerét kell aktiválnia.

A rendszer-aktiválást segítő beépített alkalmazás

A SuliX Professional aktiválása nagyon egyszerű a beépített alkalmazás segítségével. Nincs szükség bonyolult regisztrációs kódok és hasonlók megadására, csak a sulix.hu oldalon regisztrált felhasználónevére és jelszavára lesz szüksége. Az alkalmazást a **Rendszer – SuliX Aktiválása** pontból indíthatja el.

SuliX aktiválása a menüből

Az alkalmazást elindítva láthatjuk a tájékoztatót, a második oldalon pedig meg kell adni a felhasználónevet és a hozzá tartozó jelszót.

A felhasználó azonosítása az aktiválást segítő alkalmazásban

Ha helyesen adtuk meg az adatokat, akkor egy zöld pipa jelenik meg és lehetővé válik a **Tovább** gombra kattintás. Ezt követően láthatjuk egy tájékoztató-ablakban, hogy milyen változattal is rendelkezünk.

Regisztrált változat típusa

SuliX Professional rendszer bővítése Multimedia Edition változatra

Előfordulhat, hogy Ön az alapváltozatot kapta a számítógépével együtt, vagy azt töltötte le a, de szeretne bővített multimédia-támogatást élvezni. Ehhez nem kell mást tennie, csak ellátogatni a sulix.hu oldalra, ahol megrendelheti a Multimedia Edition változatot.²²

Ha a regisztráció rendben lezajlott, nem kell mást tennie, mint megnyitnia a rendszert aktiváló alkalmazást, melyet a **Rendszer – SuliX Aktiválása** pontból érhet el. Ekkor elindul az előző fejezetben már ismertetett alkalmazás, mely ellenőrzi SuliX Professional előfizetését és beállítja a rendszer frissítését. Az alkalmazás használatáról az előző fejezetben olvashat.

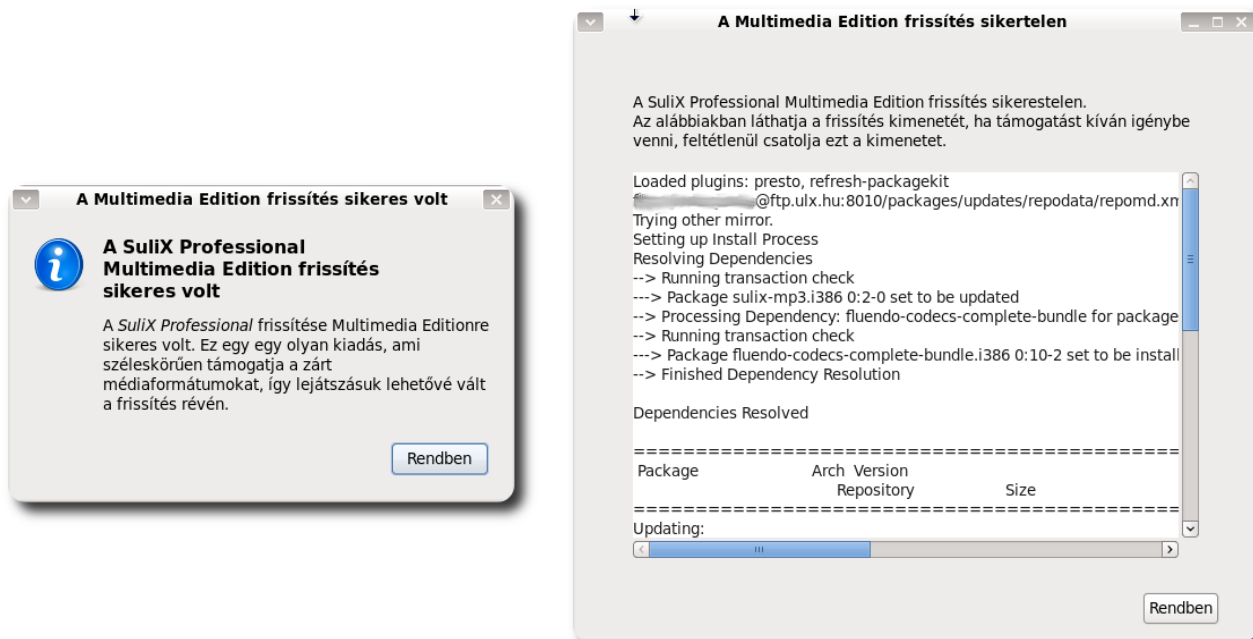

A háttérben futó frissítést jelző ablak

Amennyiben az alkalmazás azt észleli, hogy Multimedia Edition előfizetést regisztráltak, akkor a háttérben frissíti is a rendszert, hogy települjön a Multimedia Edition által tartalmazott bővített multimédia-támogatás. A telepítés sikeres mivoltáról egy ablak tájékoztatja²³.

22. Ha nem támogatott médiaformátumot nyit meg, a megjelenő ablakban a Multimedia Edition gombra kattintva rögtön a megrendelőoldalra juthat.

23. Ha nem sikeres a telepítés, a hibaüzenet is az ablakban található, ha támogatást kíván igénybe venni, a kimenetet mindenképpen csatolja.

Frissítés sikeres vagy nem sikeres volta